

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

2023

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023 – 2027

Lokalna Grupa Działania „Równiny Wołomińskiej”

Tłuszcz, 5 czerwca 2023 r.

Spis treści

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO.....	3
1.1 Nazwa i forma prawna LGD.....	3
1.2 Proces tworzenia Partnerstwa	3
1.3 Struktura LGD „Równiny Wołomińskiej”	7
1.4 Organ Decyzyjny.....	8
1.5 Proces decyzyjny	9
1.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.....	10
1.7 Standardy funkcjonowania partnerstwa.....	11
ROZDZIAŁ II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR.....	12
ROZDZIAŁ III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR.....	15
3.1 Metody partycypacji zastosowane na poszczególnych etapach prac nad przygotowaniem LSR.....	15
3.2 Aktualizacja LSR	21
3.3 Wdrożenie skutecznych metod komunikacji.....	22
3.4 Animowanie do wdrażania innowacji	23
3.5 Aktywizacja ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji	23
ROZDZIAŁ IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR.....	23
4.1 Analiza SWOT	24
4.2 Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR	26
4.3 Rynek pracy.....	28
4.4 Działalność sektora gospodarczego (przedsiębiorczość)	32
4.5 Działalność sektora społecznego	32
4.6 Dziedzictwo kulturowe i zabytki	34
4.7 Edukacja	37
4.8 Uzasadnienie doborów zakresów wsparcia	38
4.9 Uzasadnienie wyboru dostępnych źródeł finansowania.....	38
4.10 Uzasadnienie przyjętego sposobu wdrażania	38
4.11 Zrównoważenie środowiskowe	38
ROZDZIAŁ V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA.....	40
5.1 Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi.....	40
5.2 Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR.....	43
5.3 Wartość dodana podejścia LEADER	43
5.4 Metody aktywizujące	44
5.5 Integrowanie sektorów, partnerów, zasobów i branż w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć	45
ROZDZIAŁ VI. CELE I WSKAŹNIKI.....	45
ROZDZIAŁ VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW OCENY	49
ROZDZIAŁ VIII. PLAN DZIAŁANIA.....	58
ROZDZIAŁ IX. PLAN FINANSOWY LSR.....	59
ROZDZIAŁ X. MONITORING I EWALUACJA.....	60
Wykaz wykorzystanej literatury.....	66
Załączniki do LSR.....	67

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

1.1 Nazwa i forma prawna LGD

Lokalna Grupa Działania „Równiny Wołomińskiej” (dalej LGD „Równiny Wołomińskiej”), jest Stowarzyszeniem „specjalnym” posiadającym osobowość prawną. Została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 17 lutego 2009 r. pod Nr KRS 0000323145. LGD „Równiny Wołomińskiej” zostały również nadane numery NIP: 1251520625, REGON 141739730. Siedzibą LGD jest Tłuszcz, Powiat Wołomiński. Adres siedziby to: ul. Warszawska 10, 05-240 Tłuszcz.

LGD „Równiny Wołomińskiej” jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych o celach niezarobkowych, działającym jako LGD, dla której podstawą funkcjonowania jest Statut wraz z ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm.). Wszelkie działania prowadzone przez LGD są zgodne ze Statutem, tj. z niego wynikają i nie są z nim sprzeczne.

Podstawy prawne funkcjonowania LGD wynikają z następujących aktów prawnych:

1) unijnych:

- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, z późn. zm.),
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy i na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159-706).

2) krajowych:

- ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943), zwanej dalej „ustawą RLKS”,
  - ustawy z dnia 8 kwietnia 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz.U. z 2023 poz. 412),
- a także innych aktów prawa dotyczących Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz działalności Stowarzyszenia.

W strukturze LGD „Równiny Wołomińskiej” funkcjonują następujące organy: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisja Rewizyjna oraz dodatkowy organ – Rada decyzyjna. Do wyłącznej kompetencji Rady należy podejmowanie decyzji w sprawie wyboru operacji i Grantobiorców w ramach naborów ogłaszanych w związku z realizacją LSR. Właśnie posiadanie Rady powoduje, że jest stowarzyszeniem „specjalnym”.

Nadzór nad Stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Mazowieckiego.

1.2 Proces tworzenia Partnerstwa

Inicjatorem utworzenia LGD „Równiny Wołomińskiej” była Gmina Wołomin. Pierwsze działania w tym kierunku zostały podjęte w sierpniu 2007 r., w wyniku czego powstał dokument pod nazwą „Analiza profilu obszaru Dolina Rzeki Czarnej przy udziale mieszkańców wraz z analizą zasięgu terytorialnego Lokalnej Grupy Działania (LGD) i analizą interesariuszy”. W dokumencie tym zawarto:

- analizę zasięgu terytorialnego LGD obejmującego gminę Wołomin,
- analizę profilu obszaru wiejskiego gminy Wołomin dokonaną w oparciu o informacje z dokumentów - wyniki ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców sołectw gminy Wołomin,
- analizę SWOT,
- analizę interesariuszy.

W tworzeniu LGD „Równiny Wołomińskiej” brali udział również przedstawiciele władz, Rad sołectkich, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, mieszkańców.

Organizowali wiele spotkań w celu zawiązania LGD. Spotkanie podsumowujące zorganizowane w 30 listopada 2007 r. w Urzędzie Miejskim w Wołominie z udziałem przedstawicieli władz było kluczowe. Podczas tego spotkania podjęto ustalenia w sprawie dalszych prac zmierzających do utworzenia LGD na terenie gminy Wołomin. Jego uczestnicy wskazali jako najbardziej interesujący obszar działania LGD obejmujący 6 gmin: Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka, Tłuszcz i obszar wiejski gminy Wołomin. W wyżej wymienionym opracowaniu wariant ten nazwano „Równina Wołomińska”. W toku dalszych spotkań potwierdzono chęć współpracy partnerów - 6 gmin i podjęto czynności zmierzające do utworzenia LGD.

Zebranie Założycielskie Stowarzyszenia o nazwie LGD „Równiny Wołomińskiej” odbyło się w Tłuszczu 17 kwietnia 2008 r. Wzięło w nim udział 31 osób, reprezentujących 30 partnerów. Podczas zebrania wybrano Zarząd i Komisję Rewizyjną oraz Radę Stowarzyszenia.

We wrześniu 2009 r. chęć przystąpienia do LGD „Równiny Wołomińskiej” wyraziła Gmina Zabrodzie. Po konsultacjach społecznych przygotowano zmianę ówczesnej LSR. Gmina Zabrodzie została przyjęta w poczet Członków LGD „Równina Wołomińska” Uchwałą Zarządu z dnia 15 października 2009 r. Kolejno przyjętymi gminami były: Wyszaków – w 2010 r., Brańszczyk, Długosiodło, Rząśnik – w 2011 r., Zielonka – 2014 r. i Sadowne z Powiatu Węgrowskiego – w 2011 r. Gmina Sadowne była Członkiem do 25 sierpnia 2015 r., w którym to roku, na podstawie Uchwały Nr XI/39/2015 Rady Gminy Sadowne postanowiła odejść ze struktur LGD „Równiny Wołomińskiej” i dołączyć do innej grupy LGD wcielającej gminy z Powiatu Węgrowskiego, tworząc tym samym spójność obszarową w obrębie ww. powiatu. Po odejściu Gminy Sadowne, LGD „Równiny Wołomińskiej” zrzeszała 12 gmin i w takim składzie pozostała do końca 2022 r. Na koniec 2022 r. decyzję o odejściu w nowej perspektywie LSR 2023 – 2027 podjęła Gmina Wyszaków, która spowodowała odcięcie obszarowe gmin z powiatu wyszkowskiego: Rząśnik, Długosiodło i Brańszczyk. Po decyzji o wystąpieniu ww. gmin, decyzję o odejściu podjął również Powiat Wyszkowski. W wyniku tego podziału w nowej perspektywie LSR 2023 – 2027 w składzie LGD pozostało 8 gmin: Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka, Wołomin, Tłuszcz, Zabrodzie, Zielonka i jeden powiat: Powiat Wołomiński.

Realizując LSR w latach 2007-2013 oraz 2014-2020 LGD „Równiny Wołomińskiej” zdobyła niezbędne doświadczenie zarówno w zakresie zarządzania rozwojem obszaru, jak i w komunikacji z lokalną społecznością. Funkcjonowanie LGD na przełomie 14 lat pozwoliło stworzyć profesjonalne i merytorycznie przygotowane Biuro, które doskonale odnajduje się we współpracy zarówno z Beneficjentami reprezentującymi grupy interesów sektora publicznego, gospodarczego, społecznego ale również z mieszkańcami, tj. osobami młodymi, seniorami, osobami w niekorzystnej sytuacji, jak również z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej.

W latach 2007-2013 LGD „Równiny Wołomińskiej” wdrażała LSR, w ramach której wskazano dwa cele główne:

- 1) Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia.
- 2) Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych.

Celom głównym przypisano sześć celów szczegółowych, a te z kolei przypisano do dziesięciu przedsięwzięć. Cele te były spójne z kierunkami wsparcia wskazanymi w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego 2007-2013 oraz Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 r.

W latach 2009-2015 LGD „Równiny Wołomińskiej” wykorzystwała łącznie 20 091 184,96 zł. Środki finansowe rozdzielone zostały w następujący sposób:

- Działanie 413. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – 16 624 084,00 zł (82,7% środków),
- Działanie 421. Wdrażanie projektów współpracy – 306 597,00 zł (1,5% środków),
- Działanie 431. Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja – 3 160 503,96 zł (15,8% środków).

Sukcesem LGD „Równiny Wołomińskiej” w tym okresie było pozyskanie dodatkowych środków zewnętrznych poza PROW 2007-2013. LGD korzystała z dodatkowych środków z Samorządu Województwa Mazowieckiego, Starostwa Powiatowego w Wołominie, Gminy Jadów oraz Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. W okresie programowania 2007-2013 LGD pozyskała łącznie 5 446 740,00zł dodatkowych środków zewnętrznych.

Okres programowania 2014-2020 otworzył nowe możliwości pozyskania funduszy dla mieszkańców obszaru działania LGD „Równiny Wołomińskiej”. Lokalni liderzy skupieni wokół Stowarzyszenia, bazując na potencjale partnerstwa wypracowanym przez cały okres funkcjonowania LGD, realizacji poszczególnych działań i na budowaniu relacji z przedstawicielami trzech sektorów, tj. społecznego, biznesowego oraz publicznego przystąpili

do opracowania LSR, aby dzięki jej realizacji wzmocnić rozwój obszarów wiejskich skupionych w LGD „Równiny Wołomińskiej”.

W wyniku prowadzonych konsultacji opracowana została analiza SWOT, która uwzględniła także dane statystyczne. W tym okresie LSR koncentrowała się na wybranych zagadnieniach, kluczowych z punktu widzenia lokalnych uwarunkowań i możliwości ich realizacji. Cel ogólny 1 – „Lokalna i społeczna przedsiębiorczość wykorzystująca lokalne rynki potencjały i zasoby” został skierowany do osób fizycznych, bezrobotnych i mieszkańców chcących założyć własną firmę, lokalnych przedsiębiorców zamierzających rozwinąć działalność gospodarczą w oparciu o lokalne zasoby. W przypadku Celu ogólnego 2. „Aktywizacja mieszkańców i wsparcie rozwoju obszaru LGD”, odbiorcami wsparcia były lokalne organizacje pozarządowe, parafie i związki wyznaniowe oraz pozostałe podmioty wpisujące się w definicję Beneficjenta. Do celów ogólnych przypisano 2 cele szczegółowe, a do celów szczegółowych 10 przedsięwzięć.

Nabory wniosków były ukierunkowane na zakresy wsparcia wynikające z diagnozy LSR i miały na celu oddziaływanie na wzmocnienie słabych stron obszaru oraz wzmocnienie możliwości wykorzystania istniejącego potencjału. Wsparcie było skierowane do grup interesu sektorów, tj. społecznego, gospodarczego i publicznego. Końcowymi odbiorcami pomocy byli przedstawiciele lokalnej społeczności, w tym mieszkańcy, przedsiębiorcy, Stowarzyszenia oraz jednostki sektora finansów publicznych. Realizowane przez nich projekty wpisywały się w cele ogólne i szczegółowe LSR oraz realizowały wskaźniki produktu i rezultatu przypisane do naboru w zakresie danego przedsięwzięcia. Miały bezpośrednie oddziaływanie na budowanie potencjału obszaru, niwelowanie występujących negatywnych zjawisk demograficznych. Przeciwdziałały także następstwom pandemii COVID-19.

Wykorzystanie potencjału partnerstwa do przygotowania i wdrażania LSR na lata 2023-2027

Zasoby ludzkie

Przez 14 lat funkcjonowania, LGD „Równiny Wołomińskiej” zgromadziła potencjał ludzki, doskonale przygotowany do zarządzania, jak i do realizacji działań związanych z wdrażaniem, aktualizacją LSR w pełni partycypacyjny sposób. Dwie perspektywy programowania UE, w ramach których LGD „Równiny Wołomińskiej” skutecznie wdrożyła dwie strategie, a także pozyskane kompetencje podczas szeregu praktycznych szkoleń, warsztatów, webinarium i innych form nabywania wiedzy, sprawiły, iż pracownicy Biura LGD posiadają cenne doświadczenie i wiedzę w zakresie przygotowania, aktualizacji i wdrażania LSR, znajomość zasad programowych, ale także zasad przygotowania i realizacji projektów. Dotyczy to również Członków Zarządu i Rady, którzy oprócz wiedzy zdobytej na licznych warsztatach, posiadają doświadczenie w ocenie projektów finansowanych ze środków publicznych. Dzięki tym zdobytym umiejętnościom i zaufaniu społecznemu, posiadamy solidne podstawy do sprawnego wdrożenia LSR i dalszego rozwoju obszarów wiejskich we współpracy z lokalną społecznością.

Potencjał do skutecznego wdrażania LSR tworzą przede wszystkim ludzie, ale również posiadane zaplecze. LGD „Równiny Wołomińskiej” posiada w pełni wyposażone i czynne przez 5 dni w tygodniu, stacjonarne Biuro zlokalizowane w budynku Urzędu Miasta Tłuszcz. W Biurze LGD zatrudnionych jest 4 pracowników na następujących stanowiskach: Kierownik Biura, Główny Specjalista ds. pozyskiwania funduszy europejskich, Specjalista ds. doradztwa i technologii, Pracownik ds. administracji i rozliczeń (wcześniej dodatkowo Specjalista ds. administracji). Księgowość jest prowadzona przez podmiot zewnętrzny. Zespół Biura LGD „Równiny Wołomińskiej” posiada doświadczenie nabyte we wdrażaniu LSR w latach 2014-2020. Ponadto, część zespołu była zaangażowana we wdrażanie LSR w latach 2007-2013.

W ocenie uczestników badania ewaluacyjnego ex-post LSR wdrażanej w latach 2014-2020 działalność Biura LGD „Równiny Wołomińskiej” była adekwatna do potrzeb. Poza czynnościami wynikającymi z umowy ramowej, tj. ogłaszaniem naborów wniosków, obsługą Beneficjentów, prowadzeniem strony internetowej, realizacją Planu komunikacji i Planu szkoleń oraz świadczeniem usług doradczych, pracownicy zaangażowali się w działania animacyjne i aktywizacyjne. Zaangażowanie obejmowało również realizację projektów współpracy oraz przedsięwzięć finansowanych z innych programów lub środków publicznych, skierowanych w głównej mierze do lokalnych organizacji pozarządowych i mieszkańców.

Organizowane warsztaty, szkolenia, czy spotkania miały bezpośrednie oddziaływanie na aktywność mieszkańców oraz pobudzały ich do działania. Prowadzone działania doradcze wspierały potencjalnych Beneficjentów w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych.

Wyniki badania ewaluacyjnego ex-post LSR realizowanej w okresie 2014-2020 pokazują, że doceniano wysoką jakość doradztwa pracowników Biura, użyteczność informacji ze strony internetowej oraz mediów społecznościowych. Działania komunikacyjne realizowane przez LGD „Równiny Wołomińskiej” cechowała systematyczność

i powtarzalność. Zostały zaplanowane adekwatnie do potrzeb i możliwości budżetowych. Respondenci pozyskiwali informacje na temat LGD „Równiny Wołomińskiej” i jej działalności z różnych źródeł, nie zgłoszono w tym zakresie żadnych trudności. W okresie programowania 2014-2020 pracownicy Biura mierzyli się z wieloma wyzwaniami. Biuro wspierało działalność organów LGD „Równiny Wołomińskiej”, w szczególności Rady. Dlatego też niezbędne było bieżące podnoszenie kwalifikacji pracowników poprzez udział w konsultacjach, szkoleniach i innych formach edukacyjnych, zgodnie z Planem szkoleń.

Aktywizacja

Od 2015 r. LGD „Równiny Wołomińskiej” realizuje również projekty finansowane ze środków publicznych, które były skierowane do lokalnych organizacji pozarządowych:

- 1) „Działaj Lokalnie” – to program PAFW (Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności) realizowany przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce, który ma na celu aktywizację lokalnych społeczności.
- 2) Konkurs „Opowiedz ...” polega na wyłonieniu i nagrodzeniu zwycięzców Konkursu ogłaszanego w każdej edycji programu „Działaj Lokalnie”, którzy nagrali film lub stworzyli reportaż multimedialny, lub przygotowali prezentację z realizacji swojego projektu w kategoriach: człowiek, miejsce, motyw, filmowy produkt projektu.

Współpraca

Budowanie partnerstwa to również współpraca i otwartość na poznawanie dobrych praktyk realizowanych w innych rejonach kraju i Europy. Projekty współpracy to wymiana doświadczeń nie tylko między LGD, ale także między mieszkańcami obszaru zaangażowanymi w ich realizację. Wśród nich należy wskazać:

1. RAT – Rzeki Atrakcyjne Turystycznie. Projekt współpracy międzyterytorialny realizowany przez trzy LGD; Stowarzyszenie LGD „Tygiel Doliny Bugu” - woj. podlaskie, Stowarzyszenie – LGD „Bądźmy Razem” - woj. mazowieckie, LGD „Równiny Wołomińskiej” - woj. mazowieckie. Projekt miał na celu rozwój turystyki na obszarze trzech ww. LGD.
2. PLAT – Produkt Lokalny Atrakcją Turystyczną. Międzynarodowy projekt współpracy realizowany przez pięć krajowych LGD: LGD „Ziemi Mińskiej”, LGD „Natura i Kultura”, Stowarzyszenie „LGD Forum Powiatu Garwolińskiego”, LGD „Zielone Mosty Narwi”, LGD „Równiny Wołomińskiej”. Projekt miał na celu kultywowanie tradycji ludowych, kreowanie marki lokalnej poprzez odkrywanie produktów lokalnych wytwórców kulinariów i atrakcji turystycznych obszarów, objętych działaniem przez LGD będące partnerami projektu.
3. ZYDEL – Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez promocję potraw regionalnych i rękodzieła artystycznego. Projekt współpracy krajowy realizowany przez 2 LGD z woj. mazowieckiego: LGD „Równiny Wołomińskiej” i LGD „Bądźmy Razem”. Projekt miał na celu zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez promocję potraw regionalnych i rękodzieła artystycznego na obszarze obydwu Partnerów projektu.
4. Inne projekty współpracy: Program Aktywności Turystycznej i Rozwoju Obszaru Liwca (PATROL); Smaczna Zdrowa Regionalna Europejska Kuchnia (SZREK); Ogólnopolska Promocja Urządzeń Solarnych Solis (OPUSS); Aktywny Sołtys (AS); Program Rozwoju Europejskich Szlaków Turystycznych i Grup Edukacyjnych (PRESTIGE); Niezwykły Urok Rzek – Turystyka (NURT).

Doświadczenie partnerów

Również gminy, które są Członkami LGD „Równiny Wołomińskiej”, mogą pochwalić się bogatym doświadczeniem w realizacji projektów mających na celu integrację mieszkańców i poprawę jakości życia lokalnej społeczności, korzystając przy tym ze wszystkich dostępnych źródeł finansowania. Głównym źródłem podejmowanych inicjatyw są środki UE dostępne w ramach WPR, ale także z programów regionalnych, funduszy rządowych (np. Inwestycji Lokalnych, Polski Ład) czy innych środków pomocowych, w tym np. funduszy norweskich i EOG.

Dzięki tym środkom powstały nowe miejsca spotkań mieszkańców, sieci wodociągowe, drogi gminne, obiekty rekreacyjne i sportowe, szkoły, ośrodki zdrowia, świetlice środowiskowe i wiele innych. LGD „Równiny Wołomińskiej” ma szerokie wsparcie osób, które są odpowiedzialne za realizację projektów gminnych, co jest znaczące w skutecznej realizacji LSR.

Komunikacja

Budowa partnerstwa to proces ciągły i nieustający. LGD „Równiny Wołomińskiej” wypracowała mechanizmy, dzięki którym komunikacja z lokalną społecznością przebiega w sposób sprawny i bez większych zakłóceń. Kluczowym warunkiem skutecznej komunikacji jest dwustronność, angażująca obie strony procesu. Takie podejście zapewniło LGD możliwość uzyskania informacji zwrotnej i służyło transparentności podejmowanych działań. Było to niezwykle ważne m.in. w budowaniu zaufania do organizacji.

Bogate doświadczenie w obszarze komunikacji i współpracy pozwoliło na opracowanie kompleksowego Planu komunikacji z lokalną społecznością na lata 2023-2027 stanowiącego załącznik do niniejszej LSR. LGD „Równiny Wołomińskiej” dostosowała metody komunikacji do poszczególnych grup interesu, osób w niekorzystnej sytuacji, młodych, seniorów oraz osób wykluczonych komunikacyjnie, cyfrowo, czy zajętych pracą zawodową lub opieką nad innymi członkami rodziny, w szczególności dziećmi. Szeroki wachlarz środków komunikacji z lokalną społecznością został dostosowany do indywidualnych potrzeb odbiorców.

W celu zachęty wszystkich interesariuszy do włączania się w działalność LGD „Równiny Wołomińskiej”, będą stosowane przejrzyste procedury zgłaszania inicjatyw oraz możliwości ich realizacji. Nie będzie również żadnych ograniczeń dla nowych Członków. Wszelkie inicjatywy, w tym potrzebę zwołania Walnego Zebrania może wyrazić wąska grupa Członków (na wniosek co najmniej 15 Członków LGD lub na wniosek Komisji Rewizyjnej), co potwierdzają zapisy Statutu w § 11 pkt. 2. LGD będzie współdziałać z różnymi środowiskami i grupami interesów, żeby podejmowane inicjatywy najlepiej odpowiadały na potrzeby wyrażane przez lokalną społeczność i zapewniały możliwość szerokiego włączenia tej społeczności i przedstawicieli wszystkich grup interesu w działania partnerstwa.

Należy mieć świadomość, że inicjatywa LEADER nie jest w stanie rozwiązać wszystkich problemów, ale może przyczynić się do znaczącej poprawy jakości życia lokalnej społeczności w kluczowych obszarach. Wybór tych obszarów wynikał z analizy potrzeb i potencjału, uwzględniając ograniczenia dotyczące zakresu wsparcia określonego w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027.

1.3 Struktura LGD „Równiny Wołomińskiej”

W skład LGD „Równiny Wołomińskiej” wchodzi przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych z każdej gminy, reprezentujący 3 sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy (przynajmniej po jednym przedstawicielu z każdej gminy). Stowarzyszenie przyjmuje nowych Członków w otwartej formule, umożliwiając dołączenie każdej osobie spełniającej kryteria określone w Statucie. LGD „Równiny Wołomińskiej” na dzień sporządzania niniejszej LSR liczy 103 Członków. Skład ten jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności.

Przez grupę interesu należy rozumieć grupę jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści publicznych, gospodarczych albo społecznych. Dla zapewnienia transparentności funkcjonowania LGD zostały wyznaczone 3 podstawowe grupy interesów:

- grupa interesu sektora publicznego,
- grupa interesu sektora gospodarczego,
- grupa interesu sektora społecznego.

Grupa interesu sektora publicznego jest reprezentowana przez osiem gmin członkowskich oraz przedstawicieli urzędów gmin, jednostek organizacyjnych w tym ośrodków kultury, sportu, itp. Przedstawicielami lokalnych partnerów społecznych w LGD „Równiny Wołomińskiej” są Członkowie organizacji pozarządowych, Kół Gospodyń Wiejskich oraz mieszkańcy obszaru objętego LSR, którzy aktywnie angażują się w działalność tych organizacji. Wśród Członków LGD istotnymi interesariuszami są osoby młode, seniorzy oraz osoby w niekorzystnej sytuacji. W trakcie diagnozy obszaru objętego LSR, mieszkańcy i podmioty, którzy brali udział w spotkaniach, wywiadach, czy wypełniali ankiety, potwierdzili potrzebę wsparcia dla seniorów (powyżej 60 roku życia), ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz osób w niekorzystnej sytuacji, takich jak osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, kobiety, migranci, rolnicy z małych gospodarstw lub osoby poszukujące zatrudnienia, na przykład mieszkańcy byłych osiedli PGR. Definicja osób w niekorzystnej sytuacji, przyjęta na potrzeby PS dla WPR na lata 2023-2027, została przyjęta bez zastrzeżeń. LGD „Równiny Wołomińskiej” planuje w nowej perspektywie 2023-2027 wiele działań mających na celu aktywizację w/wymienionych grup.

Podkreślenia wymaga fakt, iż w przypadku osób w niekorzystnej sytuacji, osób młodych i seniorów nie podejmuje jedynie działań poprzez skierowanie określonych przedsięwzięć i operacji. LGD stosując zasady pogłębionego

partnerstwa daje reprezentantom tych grup możliwość realnego wpływu na poprawę swojej sytuacji przez członkostwo w organach LGD.

Zapisy Statutu zapewniają również kadencyjność organów „Równiny Wołomińskiej”, tj. Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej (§9. Pkt.1). Kadencyjność organów pełni kilka istotnych funkcji. Przede wszystkim zapewnia rotację władzy i umożliwia zmianę osób odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji i zarządzanie LGD. To z kolei sprzyja demokratycznemu funkcjonowaniu organizacji, eliminuje ryzyko skumulowania władzy w rękach jednej osoby lub grupy oraz umożliwia zaangażowanie większej liczby Członków Stowarzyszenia w proces podejmowania decyzji.

W celu zachęcenia zarówno Członków LGD jak i Beneficjentów kierowanego wsparcia interwencji LEADER do aktywnego uczestnictwa w naszych działaniach, wprowadziliśmy klarowne zasady zgłaszania inicjatyw dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. Inicjatywa ta spotkała się z bardzo pozytywnym odzewem na etapie budowy LSR na lata 2023-2027. Dlatego również w następnych latach zapewnimy możliwość zgłaszania propozycji za pośrednictwem tradycyjnej korespondencji, e-maili, konsultacji w Biurze LGD oraz anonimowych ankiet. Informacje na ten temat znajdują się na naszej stronie internetowej oraz regularnie będziemy przypominać o takiej możliwości zwłaszcza w okresie badań monitoringowych czy ewaluacyjnych.

Aktywność w tym zakresie może również obejmować udział w panelach dyskusyjnych i forach internetowych organizowanych w celu podsumowania bieżących działań. Ponadto, LGD zapewnia możliwość uczestnictwa w różnych zespołach roboczych, badawczych i problemowych, powoływanych przez Walne Zebranie Członków lub Zarząd, które – jak pokazały prace nad budową LSR – są nieodzowne w działalności partnerstwa trójsektorowego.

Zasady transparentności w działaniu LGD mają wyraz również w przyjętym obiegu korespondencji. W Biurze LGD korespondencja przychodząca jest rejestrowana i jeśli dany wniosek, czy sprawa nie wymaga szczegółowej analizy czy konsultacji z Zarządem lub Radą, odpowiedź udzielana jest maksymalnie w terminie dwóch tygodni. Jeśli sprawa wymaga dodatkowej analizy, takiej jak opinia prawna lub opinia innej instytucji, Wnioskodawca otrzymuje informację o konieczności przeprowadzenia dalszych badań i ustalany jest nowy termin udzielenia wyjaśnień.

Zgłaszane inicjatywy będą uwzględniane w bieżącym monitoringu (następnie w corocznych raportach monitoringowych lub corocznych raportach z ewaluacji on-going) zaś nowatorskie propozycje przedstawiane są Zarządowi, który analizuje możliwość wdrożenia proponowanych zmian.

1.4 Organ Decyzyjny

W LGD „Równiny Wołomińskiej” istnieje tylko jeden organ odpowiedzialny za wybór operacji - Rada. W jej skład wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalni partnerzy społeczni i gospodarczy, Członkowie Stowarzyszeń oraz mieszkańcy gmin - osoby, które nie są zaangażowane do pracy w organizacjach pozarządowych. Rada obejmuje także osoby prowadzące działalność gospodarczą. To właśnie Rada ma wyłączne uprawnienia do wyboru operacji zgodnie z Rozporządzeniem 2021/1060 i ustalania kwoty wsparcia dla realizacji LSR. Rada jest wybierana przez Walne Zebranie Członków spośród osób będących Członkami LGD „Równiny Wołomińskiej”.

Zapisy Statutu LGD „Równiny Wołomińskiej” (§ 9. pkt.1) gwarantują wybór Członków Rady przez Walne Zebranie Członków spośród jego uczestników na 4 letnią kadencję. Rada zgodnie ze Statutem LGD „Równiny Wołomińskiej” (§ 31. pkt.1) liczy od 7 do 15 Członków, w tym wybiera się Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i Sekretarza (§ 28. pkt.2). Członkowie Rady nie mogą być Członkami Zarządu, Członkami Komisji Rewizyjnej, ani pozostawać z Członkami Zarządu, Członkami Komisji Rewizyjnej w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa. Żaden z Członków Rady nie jest zatrudniony w Biurze, ani nie jest Członkiem innego organu LGD „Równiny Wołomińskiej”.

Skład Rady jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności oraz uwzględnia przedstawicieli trzech grup interesów sektorów, tj.: publicznego–5 Członków, społecznego–5 Członków oraz gospodarczego–5 Członków.

Liczebność organu decyzyjnego została ustanowiona podczas posiedzenia Walnego Zebrania Członków i zapisana w LSR. Obecny skład Rady pozwala na ograniczenie reprezentowania grupy interesu sektora publicznego przez osoby związane z grupą interesu sektora społeczno-gospodarczego. Osoby trzecie nie są upoważniane do udziału w podejmowaniu decyzji, a Członkowie organu decyzyjnego pełnią swoje funkcje osobiście.

Sprawne funkcjonowanie Rady, podobnie jak w przypadku Biura LGD i organów Stowarzyszenia nie jest możliwe bez podnoszenia kwalifikacji i kompetencji. W tym celu, w ramach LSR, Stowarzyszenie zaplanowało szereg szkoleń mających na celu podniesienie kompetencji członków Rady oraz praktycznych umiejętności związanych z

wypełnianiem kart oceny operacji pod względem zgodności z PS dla WPR na lata 2023-2027 oraz według lokalnych kryteriów wyboru.

Osobowy wykaz Członków Rady decyzyjnej wraz z nazwą reprezentowanej gminy oraz wskazaniem przynależności do zdiagnozowanych na obszarze LSR grup interesu stanowi załącznik do wniosku o wybór LSR.

1.5 Proces decyzyjny

Proces decyzyjny w LGD „Równiny Wołomińskiej” oparty jest na zasadach pogłębionego partnerstwa oraz kolegialnego podejmowania decyzji. Przebiega on zgodnie z zapisami Statutu oraz pozostałymi dokumentami wewnętrznymi, w szczególności z Regulaminami oraz procedurami stworzonymi na podstawie obowiązujących Przepisów i Wytycznych.

Członkowie Rady wybierani są spośród Członków zwyczajnych LGD „Równiny Wołomińskiej” w głosowaniu jawnym - przez Walne Zebranie Członków. Jedna osoba może wchodzić w skład tylko jednego z organów LGD „Równiny Wołomińskiej”. Kadencja wszystkich władz trwa cztery lata. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia. Wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR opracowanej przez LGD „Równiny Wołomińskiej” jest dokonywany w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania.

LGD „Równiny Wołomińskiej” w Regulaminie Rady zawarła zapisy gwarantujące bezstronną i uczciwą ocenę złożonych wniosków w ramach naborów. Oprócz weryfikacji przynależności danego członka Rady do jednej z grup interesu zdiagnozowanych na obszarze działania LGD „RW”, czy obowiązku wypełnienia deklaracji bezstronności dla każdego projektu dodano zapisy mówiące o konsekwencjach złożenia informacji (oświadczenia), uniemożliwiających identyfikację charakteru powiązań Członków Rady z Wnioskodawcami lub niezgodnych ze stanem faktycznym lub zatajenia informacji objętych tym dokumentem.

Na podstawie złożonych deklaracji oraz weryfikacji charakteru powiązań, kontroluje się czy skład Rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie parytetów. Wybór operacji w ramach komponentu Wdrażanie LSR jest dokonywany z zastosowaniem procedury zapewniającej bezstronność Członków Rady, przy uwzględnieniu obowiązujących kryteriów wyboru operacji oraz zapewnieniu składu Rady zgodnego z wymaganiami określonymi w art. 31 ust. 2 lit. b ww. Rozporządzenia 2021/1060 lub wymogu, zgodnie z którym pojedyncza grupa interesu nie kontroluje decyzji w sprawie wyboru operacji, określonego w art. 33 ust. 3 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060.

Przez grupę interesu w Radzie należy rozumieć grupę jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści publicznych, gospodarczych albo społecznych. W celu właściwego przyporządkowania Członków do odpowiednich grup interesariuszy, zastosowano metodę kolejnych wykluczeń.

To oznacza, że jeśli istniały dowody potwierdzające przynależność Członka do grupy interesariuszy sektora publicznego, nie był on traktowany jako przedstawiciel innych grup. Jeśli jednak nie było takich przesłanek dotyczących przynależności do grupy interesu sektora publicznego, Członek był uznawany za reprezentanta grupy interesariuszy sektora gospodarczego. Jeśli z kolei brakowało przesłanek umożliwiających przypisanie Członka do poprzednich grup interesariuszy, zakładano, że reprezentuje on grupę interesariuszy sektora społecznego.

Biuro LGD będzie prowadziło Rejestr interesów. Ponadto, przed głosowaniem nad wyborem projektu, każdy Członek Rady składa deklarację bezstronności i poufności, dotyczącą każdego projektu. Oznacza to, że Członkowie Rady, którzy nie zachowują bezstronności w podejmowaniu decyzji dotyczących wsparcia dla Wnioskodawcy, zostaną wyłączeni z oceny wniosku. Ten fakt zostanie również odnotowany w protokole z posiedzenia Rady.

Dla zapewnienia zgodnego z zasadami wyboru operacji lub Grantobiorców, LGD „Równiny Wołomińskiej” wdrożyła skuteczne mechanizmy, gwarantujące bezstronność i rzetelność podczas głosowania. Wprowadzono także zasadę obowiązku ujawniania okoliczności, które mogą budzić wątpliwości co do bezstronności Członka Rady uczestniczącego w głosowaniu.

Ta podwójna forma zabezpieczenia dodatkowo wzmacnia bezstronność działań Rady i buduje zaufanie do LGD jako organizacji. Takie działania pozytywnie wpływają na budowanie partnerstwa oraz motywują lokalną społeczność do zaangażowania się w działania na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR.

W LGD „Równiny Wołomińskiej” zadbano również o odpowiednie przygotowanie osób odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji dotyczących operacji i beneficjentów grantów. Dla członków Rady opracowano Plan szkoleń, który obejmuje różnorodne warsztaty dotyczące oceny wniosków, stosowanie procedur oraz lokalnych kryteriów

wyboru. Dzięki tym szkoleniom zapewniamy, że osoby decyzyjne mają solidną wiedzę i umiejętności niezbędne do skutecznego pełnienia swoich obowiązków.

1.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Głównymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie LGD „Równiny Wołomińskiej” są: Statut i Regulamin Rady, które przyjmowane są na podstawie uchwały Walnego Zebrania Członków. Ponadto pracę Zarządu i Biura określa Regulamin Zarządu i oraz Regulamin Pracy Biura, uchwalany przez Zarząd.

Tabela nr 1 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie
Statut LGD	<ul style="list-style-type: none"> - nazwa, obszar oraz podstawa prawna funkcjonowania, organ nadzoru, - cele i formy działania oraz sposoby realizacji celów, - władze, czas trwania kadencji, sposób podejmowania uchwał, - zasady i zakres funkcjonowania Walnego Zebrania Członków, zapewniające możliwość zwołania WZC na wniosek dość wąskiej grupy Członków, - zasady działania i kompetencje Rady, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej, - zasady nabywania i utraty członkostwa, gotowość na poszerzanie partnerstwa-otwartość na nowych Członków, szeroko pojętą współpracę, - wymagania dla kandydatów na Członka oraz ich prawa i obowiązki, - sposób rozwiązania Stowarzyszenia, majątek Stowarzyszenia, - zobowiązanie do stosowania zasad pogłębionego partnerstwa i skutecznej komunikacji, - możliwość korzystania z kolegiального podejmowania decyzji (w tym powoływanie zespołów), ograniczając zakres czynności, co do których Zarząd podejmuje decyzje bez konsultacji / uzgodnienia z pozostałymi Członkami LGD „Równiny Wołomińskiej”, - zapewnia otwartość na inicjatywy Członków i mieszkańców obszaru LGD - zapewnienie możliwości uczestnictwa w zespołach powołanych przez WZC lub Zarząd, - zapewnienie możliwości uczestnictwa w panelach dyskusyjnych lub forach internetowych dotyczących funkcjonowania LGD „Równiny Wołomińskiej”, w tym wdrażania LSR, - zapewnienie możliwości korzystania z przyjaznego dla odbiorcy kanału komunikacji - możliwość zgłaszania propozycji, wniosków lub postulatów dotyczących funkcjonowania LGD „Równiny Wołomińskiej”, w tym wdrażania LSR,
Regulamin Pracy Zarządu	<ul style="list-style-type: none"> - skład i zasady reprezentatywności, zasady nabywania i utraty mandatu oraz kompetencje, - sposób pracy i podejmowania Uchwał, - obowiązek informowania o wyniku weryfikacji propozycji/inicjatywy zgłoszonej przez Członka z uzasadnieniem tego wyniku,
Regulamin Pracy Rady	<ul style="list-style-type: none"> - skład i zasady reprezentatywności; prawa i obowiązki Członków Rady, zasady ich powoływania i odwoływania, - kompetencje Rady, tryb i zasady działania, zakres obowiązków Przewodniczącego Rady, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady, - zasady dotyczące przygotowania i zwołania posiedzeń Rady, w tym sposób informowania Członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów do oceny, - przebieg posiedzeń Rady, zasady dotyczące głosowania, czy protokołowania posiedzeń, - zasady dotyczące zachowania bezstronności i unikania konfliktu interesów, - zasady określania kworum i system głosowania, - skład i zasady reprezentatywności, - zasady nabywania i utraty mandatu, w szczególności w przypadku złożenia deklaracji umożliwiających identyfikację powiązań z Wnioskodawcami lub złożenia deklaracji niezgodnych ze stanem faktycznym lub zatajenia informacji o charakterze powiązań, - obowiązek ujawnienia okoliczności mogących wywołać wątpliwości, co do bezstronności Członka Rady biorącego udział w głosowaniu, zasady wyłączeń, - zasady składania informacji (oświadczenia) w postaci Rejestru interesów/deklaracji bezstronności, umożliwiających identyfikację powiązań Członków Rady z Wnioskodawcami,

	- obowiązek ujawnienia okoliczności mogących wywołać wątpliwości, co do bezstronności Członka Rady biorącego udział w głosowaniu,
Regulamin Pracy Biura	Określa zasady funkcjonowania Biura, ramowy zakres działania i kompetencji oraz inne postanowienia związane z działalnością Biura Stowarzyszenia. Reguluje następujące kwestie: <ul style="list-style-type: none"> - zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, - uprawnienia Dyrektora Biura, obowiązki Pracowników Biura, - godziny pracy Biura, - ustala zasady udostępniania informacji z LGD „Równiny Wołomińskiej”, przy uwzględnieniu przepisów dotyczących bezpieczeństwa informacji i ochrony danych osobowych, - zasady świadczenia doradztwa przez pracowników LGD „Równiny Wołomińskiej”, - opis stanowisk wraz z wymaganymi kwalifikacjami obowiązującymi na danym stanowisku uprawnienia Kierownika Biura LGD „Równiny Wołomińskiej”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji LGD „Równiny Wołomińskiej”.

1.7 Standardy funkcjonowania partnerstwa

Na przestrzeni wielu lat funkcjonowania LGD „Równiny Wołomińskiej” wypracowała standardy, które doceniają zarówno Wnioskodawcy, jak i lokalna społeczność, co zostało uwidocznione w wynikach ewaluacji ex-post LSR 2014-2020.

Wyjątkowy w podejściu LEADER jest fakt, że wszyscy uczestnicy tego procesu wzajemnie się uzupełniają, a dzięki współpracy powstaje efekt synergii, niemożliwy do osiągnięcia w przypadku działań podejmowanych indywidualnie. Członkowie Stowarzyszenia udzielają się w nim poprzez aktywny udział w Walnych Zebraniach Członków, uczestniczą w posiedzeniach organów, szkoleniach, warsztatach refleksyjnych, grupach roboczych, targach i imprezach promocyjnych, warsztatach i wyjazdach studyjnych podnosząc swoje kompetencje na rzecz podejmowania działań w swoim najbliższym otoczeniu.

Wśród najważniejszych korzyści płynących z wypracowania standardów należy wskazać:

Jakość oparta na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji wyrażająca się to m.in. przez:

- **otwartość** i jasne procedury przyjmowania nowych członków (odzwierciedlone w Statucie); otwartość na osoby w niekorzystnej sytuacji (poprzez ich udział w organach LGD, tj. Zarządzie/Radzie); otwartości i wprowadzeniu szeregu zachęt ułatwiających zgłaszanie przez Członków LGD pomysłów/inicjatyw dotyczących zarówno funkcjonowania LGD jak i wdrażania LSR; kadencyjności organów LGD, tj. Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej; możliwości korzystania z kolegialnego sposobu podejmowania decyzji (formuła zespołów/grup roboczych, przez podjęciem decyzji przez Zarząd; ograniczenie zakresu czynności, co do których Zarząd podejmuje decyzje bez konsultacji/uzgodnienia z pozostałymi członkami LGD;
- **dwustronną komunikację** – zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz partnerstwa, która szczegółowo została opisana w Planie komunikacji. Podstawą komunikacji jest jej dwustronność oraz dostosowanie przekazu do zasad przyjaznej komunikacji oraz do potrzeb wyrażanych przez interesariuszy na etapie budowania LSR, w tym w szczególności przez osoby młode, seniorów i osoby w niekorzystnej sytuacji;
- **partycypację** na każdym etapie budowy, wdrażania i aktualizacji LSR wg. metod opisanych w niniejszej LSR;
- **efektywność** wyrażającą się w ustanowieniu jasnych i czytelnych procedur oceny i wyboru operacji w tym obiektywnych kryteriów, które gwarantują bezstronność na każdym etapie oceny dokumentacji aplikacyjnej oraz planu finansowego i harmonogramu naborów, które pozwalają wnioskodawcom z wyprzedzeniem zaplanować operacje co w dalszej konsekwencji przekłada się na osiągnięcie poszczególnych wskaźników.
- **dążenie do doskonalenia** wyrażające się w Planie szkoleń zarówno dla pracowników Biura jak i członków poszczególnych organów. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji i kompetencji daje interesariuszom gwarancję świadczenia doradztwa na najwyższym poziomie oraz gwarancję skutecznego i kompetentnego zarządzania partnerstwem.

Należy podkreślić, iż LGD na każdym etapie wdrażania LSR będzie stosować **standardy dostępności** w tym w szczególności Wytyczne horyzontalne - podejście LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji. LGD „Równiny Wołomińskiej” zarówno na etapie tworzenia, jak i realizacji LSR będzie stosowała zasady horyzontalne, wynikającego z art. 9 ww. rozporządzenia 2021/1060, w tym: poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasady równości kobiet i

mężczyzn, zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady nie czyni poważnych szkód, Informacji dot. konsultacji projektowanego LSR z mieszkańcami.

ROZDZIAŁ II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną obszar LGD „Równiny Wołomińskiej” znajduje się w samym sercu województwa mazowieckiego, w zdecydowanej większości, w mezoregionie Równina Wołomińska i stąd nazwa LGD „Równiny Wołomińskiej”. Równina Wołomińska wznosi się łagodnie w kierunku południowo-wschodnim ku Wysoczyźnie Kałuszyńskiej. Wzniesienia nad poziom morza omawianego terenu mieszczą się w granicach od 78 m w części północno-zachodniej (okolice nad Bugiem) do około 100 -110m w części centralnej i 142m w części południowej Powiatu Wołomińskiego (wschodni kraniec gminy Zielonka).

W momencie wejścia w życie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z 26 listopada 2005 r., zmieniającego Rozporządzenie w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych, została formalnie wprowadzona w Polsce Klasyfikacja NUTS.

Obszar działania LGD „Równiny Wołomińskiej” o powierzchni ogólnej 73 47km² znajduje się w obrębie NUTS 2 i obejmuje 8 spójnie połączonych ze sobą gmin, które leżą także na obszarze 2 Powiatów: **wołomińskiego**: gminy – Jadów, Strachówka, Tłuszcz, Klembów, Poświętne, Wołomin, Zielonka i **wyszkowskiego**: gmina – Zabrodzie. Największymi pod względem powierzchni gminami w LGD „Równiny Wołomińskiej” są: Jadów, Strachówka, Poświętne, Tłuszcz, a najmniejszymi: Wołomin - obszar wiejski, Zielonka, Klembów, Zabrodzie.

Tabela nr 2 Powierzchnia obszaru objętego LSR z podziałem na gminy

Nazwa gminy	Powierzchnia gminy (ha)	Liczba miejscowości	Sołectwa	Liczba ludności
Zielonka	7 948	1	0	18 204
Wołomin (obszar wiejski)	4 421	16	15	15 221
Poświętne	10 630	27	28	6 384
Klembów	8 579	17	17	10 696
Tłuszcz	10 300	29	28	20 095
Jadów	11 629	29	28	7 216
Strachówka	10 770	24	22	2 662
Zabrodzie	9 200	22	22	6 102
Razem	73 477	165	160	86 580

Źródło: opracowanie własne wg danych z GUS - Baza Danych Lokalnych za rok 2020.

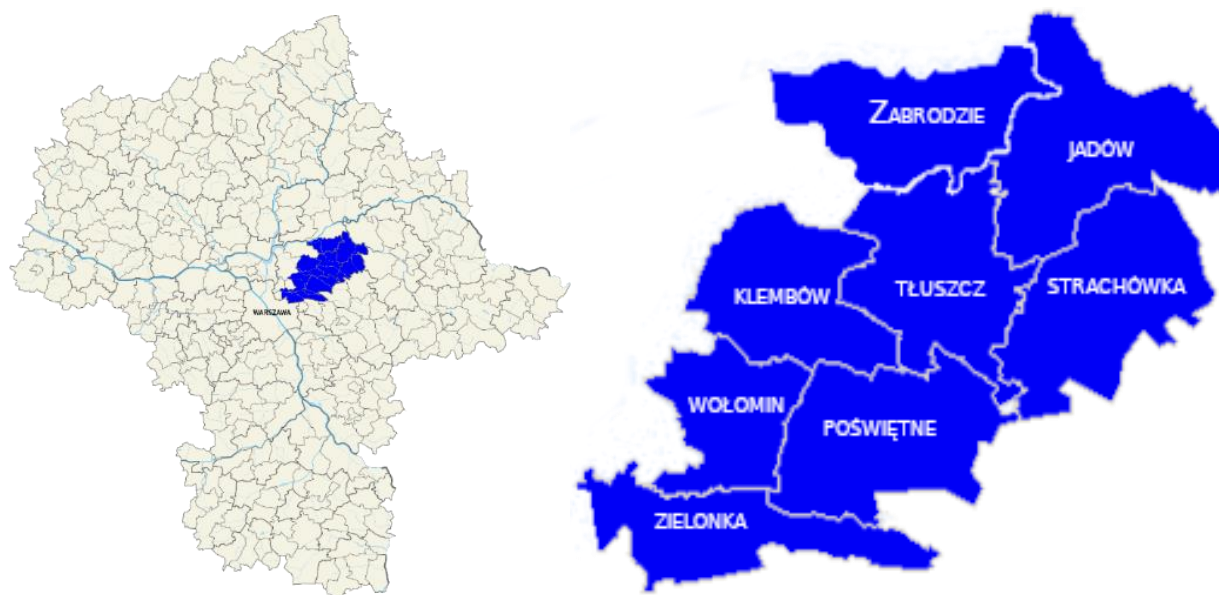
Jak wskazują dane zawarte w powyższej tabeli nr 2 gminy z obszaru działania LSR LGD „Równiny Wołomińskiej” znajdujące bliżej Warszawy są powierzchniowo mniejsze, natomiast jadąc dalej stają się obszarowo większe. Największymi miastami z największą liczbą ludności są miasta: Wołomin (36 492), Zielonka (18 204), Tłuszcz (8 007), Jadów (927). Miasto Wołomin ze względu na wielkość zaludnienia jest wyłączone z dofinansowania w ramach obszaru LSR. W obszarze LSR objętym dofinansowaniem znajduje się jedynie część wiejska gminy Wołomin. Pozostałe miejscowości, tj. Poświętne, Klembów, Strachówka, Zabrodzie mają status wsi.

Teren działania LGD „Równiny Wołomińskiej” zachowuje spójność obszarową 8 gmin. Zachowanie spójności skupia wspólne problemy społeczno-gospodarcze i określa wspólne cele oraz działania.

Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowanie społeczności lokalnej, realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju opracowanej przez LGD „Równiny Wołomińskiej” oraz upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich. Istotnym uwarunkowaniem dla charakterystyki obszaru jest bliskość miasta stołecznego Warszawy od poszczególnych miejscowości: od miasta Zielonka – ok. 18,8km, od miasta Wołomin (obszar wiejski gminy Wołomin

rozciga się za miastem w kierunku wschodnim dalej od Warszawy) – ok. 23 km, od Poświętne – ok. 37 km, od Klembowa – ok. 40 km, od Zabrodzia – ok. 40 km, od Tłuszcz – ok. 47 km, od Strachówki – ok. 60 km od Jadowa – ok. 61 km. Na obszarze objętym LSR Lokalnej Grupy Działania „Równiny Wołomińskiej” struktura zaludnienia kształtuje się na niezbyt wysokim poziomie. Słabiej zaludnione są obszary najbardziej oddalone od miasta stołecznego Warszawy.

Mapa nr 1 Mapa obszaru objętego LSR na lata 2023-2027

Źródło: Opracowanie własne LGD „Równiny Wołomińskiej”

Opis ludności objętej wdrażaniem LSR

Zaludnienie obszaru objętego LSR we wszystkich gminach razem wynosi 86 580 osób. Najliczniej zaludnionymi są gminy: Tłuszcz (20 095), Zielonka (18 204), Wołomin obszar wiejski z wyłączeniem miasta Wołomin (15 221), a najmniej zaludnionymi są gminy: Strachówka (2 662), Poświętne (6 384), Jadów (7 216) i Zabrodzie (6 102).

Stosunek liczby urodzeń do liczby zgonów świadczy o przyroście naturalnym. Przyrost naturalny ludności w Polsce ogólnie odnotowuje tendencję spadkową. Taką samą sytuację obserwujemy na obszarze LSR LGD „Równiny Wołomińskiej”. Mamy do czynienia ze zjawiskiem starzejącego się społeczeństwa, wywołanym nie tylko niskim przyrostem naturalnym ale i skutkami pandemii Covid 19.

Tabela nr 3 Przyrost naturalny na obszarze LSR wg gmin wchodzących w skład obszaru LSR

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zielonka	-12	5	-6	11	2	-21	-22
Jadów	12	-21	-10	-14	26	-7	-23
Klembów	6	14	-2	2	-18	-4	-60
Poświętne	-5	-3	-11	7	-3	-20	-17
Strachówka	-4	2	23	0	-32	-9	-38
Tłuszcz	-16	-23	-5	22	-21	-43	-63
Wołomin – obszar wiejski	14	-4	3	29	24	8	-8
Zabrodzie	-4	-8	18	-33	-24	-56	-66

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niepokojąco ujemny przyrost (dane za rok 2021) odnotowujemy w Gminach: Zabrodzie (-66%), Tłuszcz (-63%), Klembów (-60%), Strachówka (-38%), Jadów (-23%), Zielonka (-22%). Trochę mniejszy ale ujemny przyrost obserwujemy w gminach: Poświętne (-17%), Wołomin (-8%).

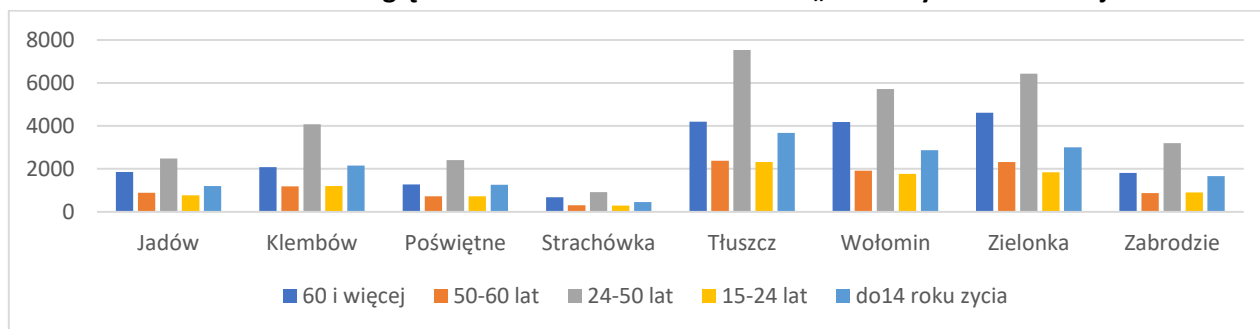
Jednymi z istotnych czynników oddziałujących na stan rynku pracy są uwarunkowania demograficzne. Analiza przedstawiona w tabeli dotyczy w szczególności struktury ludności w podziale na kobiety i mężczyzn. W okresie 2015-2021 dodatni przyrost naturalny występował w przypadku obydwu płci aż do 2019 r. W 2020 i 2021 zaczął

znacząco spadać. Drastyczny spadek przyrostu naturalnego mógł być następstwem wystąpienia w tym okresie pandemii Covid-19. Najbardziej spadła w tym czasie populacja mężczyzn. Jest to zjawisko niepokojące, gdyż aby odbudować taki stan zasobów ludzkich potrzeba lat i wsparcia ze strony Rządu RP związanych z zachętą młodych kobiet do rodzenia dzieci.

W podziale ludności wg płci przeważają kobiety, których populacja stanowi 51% całej populacji ludności obszaru objętego LSR. Populacja mężczyzn stanowi 49%, co nie oznacza zbyt dużej przewagi kobiet i wskazuje na równomierne rozłożenie ludności na obszarze objętym LSR wg płci. Jest to korzystna sytuacja, która pozwala na planowanie budżetu LSR zapewniającego środki zarówno dla kobiet, jak i dla mężczyzn w równym stopniu. Żadna z tych grup ludności nie jest więc w zbyt dużej mniejszości, co ilustruje powyższy wykres.

Wykres nr 1 Podział ludności ze względu na wiek na obszarze LSR LGD „Równiny Wołomińskiej”

Źródło: opracowanie własne wg danych z GUS

W podziale ludności ze względu na wiek na obszarze LGD „Równiny Wołomińskiej”, największy jest procent ludzi w wieku 24–50 lat. Świadczy to o tym, że na ww. terenie jest sporo osób w wieku produkcyjnym, które są siłą gospodarki. Kolejną grupą są osoby w wieku 60+, które są w trudniejszej sytuacji, ponieważ świadczenia, które nie wszyscy w tym wieku posiadają (kobiety powyżej 60 a mężczyźni powyżej 65 lat ukończonych) bardzo często nie wystarczają na pokrycie opłat, rehabilitacji zdrowotnej czy opieki. Najwięcej takich osób mieszka w gminach: Zielonka, Wołomin i Tłuszcz, trochę mniej w gminach Klembów, Jadów, Zabrodzie, a najmniej w gminach Strachówka i Poświętne. Na szczęście wykres pokazuje również jako kolejne grupy dzieci do 14 roku życia i w niskim stopniu młodzież w wieku 15-24 lata. Kwalifikując je w LSR jako osoby młode do 25 roku życia można stwierdzić, że są one przyszłością dla naszego regionu. Na końcu plasują się osoby w wieku 50-60 lat. Jest ich najmniej i są w dość trudnej sytuacji, ponieważ jeżeli pozostają bez pracy nie osiągają jeszcze wieku emerytalnego i świadczeń.

Rozwiązaniem, które może zastosować LGD „Równiny Wołomińskiej” jest zaplanowanie w LSR działań mających na celu poprawę jakości życia dla osób młodych do 25 roku życia i osób starszych 50+ i 60+. Jednym z czynników pozytywnie oddziałujących na te kwestie są także działania podejmowane przez LGD w ramach budowy społeczeństwa obywatelskiego. Zdaniem respondentów powinna to być kluczowa kwestia w nowej perspektywie.

W podziale ludności na obszarze LSR LGD „Równiny Wołomińskiej” zauważalne są dysproporcje pomiędzy gminami wiejskimi, miejsko – wiejskimi i typowo miejskimi. Najwięcej ludności mieszka w gminach miejsko – wiejskich takich jak Tłuszcz i Wołomin oraz w mieście Zielonka.

Migracje na obszarze LSR

Liczbę oraz strukturę ludności ocenia się na podstawie danych GUS związanych z ruchem naturalnym (urodzenia i zgony) oraz migracjami (wewnętrznymi i zewnętrznymi). Migracje wewnętrzne to ruchy wewnątrz kraju, najczęściej z gmin wiejskich do aglomeracji, natomiast migracje zewnętrzne to przekroczenie granicy kraju.

Tabela nr 4 Migracje na obszarze LSR w 2020 r.

Nazwa Gminy	Zameldowania	Wymeldowania	Liczba mieszkańców	Współczynnik
Zielonka	196	190	18 204	3,95
Jadów	67	62	7 216	3,89
Klembów	205	69	10 696	1,97
Poświętne	43	50	6 384	4,18
Strachówka	34	22	2 662	3,28

Tłuszcz	162	173	20 095	4,09
Wołomin – obszar wiejski	190	158	15 221	3,66
Zabrodzie	102	42	6 102	2,43
			ŚREDNIA:	3,43

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wszystkie gminy objęte obszarem LSR charakteryzowało dodatnie saldo migracji, co oznacza, że więcej osób przybyło na obszar niż wyjechało. Wzrosty te w odniesieniu do liczby mieszkańców w niektórych przypadkach były znaczące, zwłaszcza w gminach: Klembów (+136 osób), Zabrodzie (+60 osób) Wołomin obszar wiejski (+32 osoby), Strachówka (+12 osób), Zielonka (+6 osób), Jadów (+5 osób). Odptyw ludności nastąpił w przypadku dwóch gmin: Tłuszcz (-11 osób) i Poświętne (-7 osób). **Współczynnik migracji na obszarze LSR w 2020 rok wyniósł 3,43.**

ROZDZIAŁ III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

3.1 Metody partycypacji zastosowane na poszczególnych etapach prac nad przygotowaniem LSR

Prace dotyczące potrzeb grup docelowych LSR rozpoczęły się w 2022r., czyli jeszcze przed opublikowaniem kompletu końcowych aktów wdrożeniowych regulujących wydatkowanie środków w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027. Pracownicy Biura LGD „Równiny Wołomińskiej” brali udział w szkoleniach *on-line* organizowanych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Zostały również przeprowadzone w okresie od 19.07.2022r. do 27.07.2022r. w ramach Planu włączenia społeczności, konsultacje z mieszkańcami z każdej gminy, która zadeklarowała przystąpienie do nowej perspektywy LSR LGD „Równiny Wołomińskiej”.

Podstawą pracy nad nową LSR była analiza wyników badań ewaluacyjnych (*Raport z badania ewaluacyjnego ex-post LSR za lata 2014-2020 LGD „Równiny Wołomińskiej”*), badania własne LGD spotkania z przedstawicielami grup interesu sektorów, mieszkańcami, rolnikami i przedsiębiorcami.

W procesie partycypacji zostały wyróżnione następujące etapy:

Etap I Diagnoza i analiza SWOT

Etap II Określenie / konsultacje celów i wskaźników oraz Planu działania

Etap III Opracowanie / konsultacje zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów

Etap IV Opracowanie / konsultacje zasad monitorowania i ewaluacji

Etap V Opracowanie / konsultacje planu komunikacji

Tabela nr 5 Metody partycypacji zastosowane na każdym z etapów prac nad LSR

Lp.	Nazwa metody	Etap I	Etap II	Etap III	Etap IV	Etap V
1	Dyżury w Biurze LGD	X	X	X	X	X
2	Spotkania otwarte	X	X			X
3	Konsultacje społeczne „w terenie”	X	X			X
4	Wywiady fokusowe		X	X	X	X
5	Spotkania eksperckie		X	X	X	X
6	Karta pomysłu		X			
7	Badania ankietowe		X	X		X
8	Konsultacje on-line	X	X	X	X	X
9	Zachęty do włączenia się w proces budowy lub konsultacji LSR	X	X	X	X	X

Źródło: opracowanie własne

Kluczowym czynnikiem decydującym o skuteczności wybranych metod była otwartość LGD „Równiny Wołomińskiej” na współpracę z mieszkańcami i grupami docelowymi LSR, czyli zasada partycypacji społecznej. W ramach strategii partycypacyjnej uwzględniano wszystkie kluczowe etapy opracowywania LSR, przykładając szczególną wagę do dostosowania form partycypacji do oczekiwań i możliwości poszczególnych interesariuszy.

Dyżury w Biurze LGD w tym:

- **stacjonarny punkt konsultacji** – przygotowano stały punkt konsultacji zlokalizowany w Biurze LGD „Równiny Wołomińskiej”, przy ul. Warszawskiej 10, 05-240 Tłuszcz, umożliwiający stały dostęp dla mieszkańców do informacji na temat prac prowadzonych nad tworzeniem LSR,
- **mobilne punkty konsultacyjne** – przygotowano mobilne punkty konsultacyjne w terenie podczas różnych akcji np. krwiodawstwa, Jarmarku „Smaki Ziemi Klembowskiej”, imprez sportowych i kulturalno-historycznych, konferencji i konkursów kulinarnych (realizowanych w ramach projektów współpracy PLAT i ZYDEL), targów pracy w Tłuszczu i w Wołominie,
- **placówki terenowe** – placówki terenowe LGD „Równiny Wołomińskiej” uruchomiono we wszystkich gminach członkowskich w każdej gminie, która zadeklarowała członkostwo w LGD „Równiny Wołomińskiej” w nowej perspektywie LSR na lata 2023-2027. Służyły one do przeprowadzenia konsultacji LSR, którymi zajmowały się osoby wyznaczone do kontaktu z mieszkańcami (Członkowie Zespołu ds. opracowania LSR).

Podczas spotkania z pracownikiem Biura, zainteresowani mieli możliwość uzyskania informacji dotyczących sposobów, w jakie mogliby się zaangażować w opracowanie LSR oraz zrozumienia, dlaczego opinie każdej jednostki są tak istotne dla rozwoju całego obszaru. Na tym spotkaniu w Biurze LGD istniała również możliwość wypełnienia ankiety lub karty pomysłu. Każda osoba była zaproszona do dalszego uczestnictwa w kolejnych etapach prac nad LSR oraz aktywnego zaangażowania się w działalność struktur LGD „Równiny Wołomińskiej”, a także do ubiegania się o wsparcie w ramach nowego okresu programowania. Informacje o dyżurach były dostępne na stronie internetowej LGD „Równiny Wołomińskiej” oraz na stronach gmin członkowskich.

Łącznie z możliwości bezpośredniego kontaktu z pracownikami biura LGD skorzystało 33 osoby. Ze spotkań zostały sporządzone krótkie notatki przedstawiające istotę spotkania. Informacje pozyskane w trakcie dyżurów stanowiły cenny wkład w opracowanie diagnozy i analizy SWOT obszaru LSR, sformułowania celów i wskaźników LSR a co za tym idzie Planu działania jak również zasad wyboru operacji i sformułowania lokalnych kryteriów wyboru operacji, ponadto zasad monitorowania i ewaluacji oraz Planu komunikacji.

Spotkania otwarte zorganizowane zostały w gminach członkowskich w przedziale czasowym od 19.07.2022 r. do 27.07.2022 r. z udziałem eksperta i przedstawicieli Zarządu LGD „Równiny Wołomińskiej”. Zaproszenia na spotkania zostały wysłane do przedstawicieli wszystkich grup społecznych obecnych na obszarze LSR. Wśród zaproszonych znaleźli się przedstawiciele jednostek sektora finansów publicznych, takich jak wójtowie, burmistrzowie, radni, sołtysi oraz przedstawiciele gminnych instytucji kultury. Ponadto, zaproszenia zostały doręczone również do organizacji pozarządowych (NGO), w tym do Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP), Kół Gospodyń Wiejskich (KGW) oraz grup nieformalnych. Przedsiębiorcy oraz mieszkańcy również zostali uwzględnieni w gronie zaproszonych uczestników. Informacje dotyczące terminów spotkań w poszczególnych gminach zostały udostępnione na stronie internetowej LGD „Równiny Wołomińskiej” oraz na profilu społecznościowym FB oraz na stronach gmin członkowskich. Dodatkowo, informacje o spotkaniach można było znaleźć na tablicach ogłoszeń w Biurze LGD oraz w siedzibach każdej z gmin członkowskich. W celu dotarcia do jak najszerszego grona zainteresowanych, terminy spotkań były również podawane podczas organizowanych w tym czasie imprez kulturalnych na obszarze objętym LSR. Ponadto, planowane spotkania (wraz z informacjami o miejscu i terminie) zostały przekazane i udostępnione w sołectwach, aby dotrzeć do lokalnej społeczności. Dzięki temu w spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele wszystkich grup interesu z różnych sektorów oraz młodzież, seniorzy i osoby w niekorzystnej sytuacji.

Spotkania przebiegały według następującego wspólnego schematu:

- Otwarcie konsultacji, przywitanie przybyłych mieszkańców, lista obecności.
- Przedstawienie efektów dotychczasowej działalności LGD „Równiny Wołomińskiej” (dobre praktyki) i przybliżenie zakresu działania Stowarzyszenia.
- Omówienie obszaru planowanego do objęcia LSR, w tym omówienie spójności tego obszaru.
- Przedstawienie planu włączenia społeczności lokalnej w tworzenie nowej LSR.
- Diagnoza potrzeb i problemów obszaru i mieszkańców gmin wchodzących w skład LGD „Równiny Wołomińskiej”, w tym ukierunkowanie na zagadnienia dotyczące: innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych, ze szczególnym uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludniania obszaru LSR, a także partnerstwa w realizacji nowej LSR polegającego na wspólnej realizacji celów i przedsięwzięć.
- Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, co powinno wyznaczyć założenia pod cele LSR.

- Dyskusja nad kierunkami wydatkowania środków.
- Wywiady indywidualne i grupowe z uczestnikami konsultacji.
- Przedstawienie wniosków, podsumowanie i zakończenie spotkania.

Spotkania odbywały się w formie otwartego warsztatu z udziałem moderatora. Wszyscy uczestnicy mieli możliwość swobodnego wyrażania swoich opinii i przedstawiania potrzeb z perspektywy swojej gminy. Zagadnienia zostały uporządkowane, a następnie zestawione z możliwościami finansowania w ramach RLKS na lata 2023-2027.

Tabela nr 6 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonych konsultacji.

Lp.	Gmina	Data i godz.	Liczba uczestników	Grupa docelowa	Dokument potwierdzający
1	Jadów	18.08.2022 godz. 17:00	25	Os. młode (do 25 r.ż.), seniorzy (pow. 60 r.ż.), os. w niekorzystnej sytuacji, przedsiębiorcy, JSFP, mieszkańcy, org. pozarządowe	Notatka
2	Klembów	20.07.2022 godz. 13:00	10		
3	Poświętne	20.07.2022 godz. 09:00	19		
4	Strachówka	26.07.2022 godz. 09:00	18		
5	Wołomin	19.07.2022 godz. 13:00	25		
6	Tłuszcz	26.07.2022 godz. 13:00	15		
7	Zabrodzie	26.07.2022 godz. 09:00	9		
8	Zielonka	19.07.2022 godz. 09:00	14		

Źródło: opracowanie własne

Głównym celem tych spotkań było opracowanie podstawowych założeń do przyszłej analizy SWOT oraz celów, wskaźników i planu działania adekwatnych do zdiagnozowanych wyzwań. Uzyskano także informacje dotyczące preferowanych sposobów komunikacji z różnymi grupami docelowymi, takimi jak osoby młode, seniorzy oraz osoby znajdujące się w trudnej sytuacji.

Konsultacje społeczne „w terenie” w tym:

- **spotkania z przedsiębiorcami** - spotkanie z przedsiębiorcami odbyło się w Urzędzie Miasta i Gminy Tłuszcz, miało na celu poinformowanie przedsiębiorców o możliwościach pozyskania środków z UE i przeprowadzenie konsultacji związanych z tworzeniem nowej LSR,
- **udział w targach pracy** – przedstawiciele LGD „Równiny Wołomińskiej” brali udział w targach pracy w dniu 28.09.2022 r., w Zespole Szkół im. K. K. Baczyńskiego w Tłuszczu, zorganizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie, w celu diagnozy potrzeb i zidentyfikowania oczekiwań lokalnej społeczności,
- **czynny udział przedstawicieli LGD „Równiny Wołomińskiej” w akcjach krwiodawstwa** – udział w akcjach krwiodawstwa polegał na organizacji przy nich stoiska LGD „Równiny Wołomińskiej” zlokalizowanego pod namiotem, na którym były rozpowszechniane informacje, przeprowadzane konsultacje i diagnoza potrzeb i oczekiwań odnośnie do tworzenia nowej LSR.

Analogicznie jak w przypadku spotkań otwartych, głównym celem konsultacji było opracowanie podstawowych założeń do przyszłej analizy SWOT oraz określenie celów, wskaźników i planu działania adekwatnych do zdiagnozowanych wyzwań. Uzyskano także informacje dotyczące preferowanych sposobów komunikacji z różnymi grupami docelowymi, takimi jak osoby młode, seniorzy oraz osoby znajdujące się w trudnej sytuacji.

Wywiady grupowe (FGI) – wywiady przeprowadzone były ze specyficzną grupą mieszkańców gmin wchodzących w skład obszaru LGD „Równiny Wołomińskiej”, mianowicie z Członkami Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej. W ramach wywiadów zebrano pogłębione informacje na temat obszaru, działalności LGD „Równiny

Wołomińskiej”, a także wypracowano szereg informacji dotyczących zmiany Statutu, Regulaminu Pracy Rady pod kątem przeprowadzenia zmian do nowej perspektywy 2023-2027, a także w celu zebrania opinii na temat potrzeb do konstrukcji poszczególnych rozdziałów LSR.

Przeprowadzenie wywiadów grupowych pozwoliło na zebranie bogatego materiału stanowiącego wkład w sformułowania celów i wskaźników LSR a co za tym idzie Planu działania jak również zasad wyboru operacji i sformułowania lokalnych kryteriów wyboru operacji, ponadto zasad monitorowania i ewaluacji oraz Planu komunikacji.

Tabela nr 7 Zestawienie wywiadów i spotkań roboczych.

Metoda par-tycytacji	Etap prac nad LSR	Termin	Liczba uczestników	Grupa docelowa	Dokument potwierdzający
Wywiad fokusowy	I, II, III, IV, V	28.09.2022	21	mieszkańcy, w tym osoby młode i osoby w niekorzystnej sytuacji	Zbiorcza notatka
		18.05.2023	46	mieszkańcy, w tym seniorzy i osoby w niekorzystnej sytuacji	
		17.01.2023	22	Przedsiębiorcy	
		24.05.2023	10	JSFP	
		23.09.2022	22	Organizacje pozarządowe	
Wywiady indywidualne	I, II, III, IV, V	05.12.2022	15	Przedstawiciele grupy interesów: sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, mieszkańcy, w tym osoby młode, seniorzy oraz osoby w niekorzystnej sytuacji	Zbiorcza notatka
Spotkanie grupy roboczej	I	29.06.2022	12	Pracownicy Biura, przedst. organów LGD, mieszkańcy Pracownicy Biura, przedstawiciele organów LGD, mieszkańcy	Notatka
	II	14.03.2023	23		Notatka
	III	28.04.2023	5		Notatka
	IV	09.05.2023	5		Notatka
	I, II, III, IV, V	31.05.2023	36		Notatka

Źródło: Opracowanie własne

Spotkania eksperckie – spotkania eksperckie z Zespołem ds. Opracowania LSR oraz liderami społeczności lokalnej.

W ramach spotkań zostały zebrane i podsumowane informacje dot. opracowania potrzeb mieszkańców w ramach nowej LSR. Należy również uznać, że spotkanie zorganizowane w dniu 5 grudnia 2022 r. z Członkami Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej, miało charakter ekspercki, gdyż odbyło się z udziałem mieszkańców reprezentujących grupy interesu sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego. Poprowadził je Pan Andrzej Rybus Tołłoczko – ekspert, zaproszony na to spotkanie.

Spotkania eksperckie stanowiły cenny wkład na etapie sformułowania celów i wskaźników LSR, konstrukcji Planu działania jak również zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów wyboru oraz zasad monitorowania i ewaluacji oraz Planu komunikacji.

Należy podkreślić, iż tematyka zarówno wywiadów, spotkań jak i grup roboczych obejmowała następujące obszary strategiczne: współpraca z parterami z poza obszaru LSR, oczekiwane standardy w działaniu partnerstwa, partnerstwo na obszarze poprzez operacje w partnerstwie oraz projekty partnerskie, innowacyjność, wypracowanie rozwiązań mających na celu integrację i aktywizację osób młodych, wypracowanie rozwiązań mających na celu włączenie społeczne, cyfrowe i inne seniorów, dobór metod aktywizujących (metod wdrażania LSR), dobór zakresów wsparcia i określenie ewentualnych limitów, poziomów dofinansowania, wypracowanie rozwiązań do Planu finansowego możliwość synergii w zakresie Planu finansowego, wypracowanie założeń pod przyjazne i efektywne metody komunikacji, wsparcie grup osób w niekorzystnej sytuacji, w tym wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach, wartość dodana Podejścia LEADER w realizacji LSR, dywersyfikacja źródeł finansowania LSR, wypracowanie założeń do lokalnych kryteriów wyboru i aktualizacji procedury zmiany kryteriów oraz harmonogram naboru wniosków.

Karta pomysłu – w ramach włączenia jak najszerszego grona aktorów do opracowywania LSR, instytucje JSFP, NGO, a także samorządy i przedsiębiorcy (obecni i potencjalni) oraz osoby fizyczne miały możliwość zgłaszania kart pomysłu (fiszek) do Biura LGD „Równiny Wołomińskiej” (w formie papierowej bądź elektronicznej), na których mogły opisywać działania, które chciałyby podjąć w przyszłości. Dzięki temu zebrano ważne dane wskazujące jakie działania w ramach LSR będą chętnie podejmowane przez Beneficjentów. Analogicznie jak w przypadku ankiet, karty pomysłu były dostępne zarówno online jak i wersji papierowej oraz można je było dostarczyć drogą mailową lub osobiście lub drogą pocztową. Łącznie złożono 41 kart pomysłu. Wszystkie formularze zostały zaewidencjonowane i sporządzono stosowne zestawienie, które było bardzo pomocne w pracach nad poszczególnymi rozdziałami LSR. Zgłoszone karty pomysłu okazały się cenną pomocą dla sporządzenia opracowania celów i wskaźników LSR i tym samym planu działania.

Badanie ankietowe – realizowano na poszczególnych etapach pisania LSR. Ankiety zostały rozdysponowane na obszarze objętym LSR i były wypełnione przez mieszkańców, w tym osoby młode, seniorów, osoby w niekorzystnej sytuacji oraz przedstawiciele zidentyfikowanych na obszarze LSR grup interesu. Przyjęto kompleksowy model wsparcia merytorycznego, który zapewniał pomoc pracowników Biura LGD „Równiny Wołomińskiej”, oraz gminnych koordynatorów na każdym etapie procesu. Respondenci mieli możliwość wypełnienia ankiet online, przesłania ich drogą e-mailową lub złożenia osobiście w siedzibie LGD, a także u gminnych koordynatorów lub w mobilnych punktach konsultacyjnych. Dodatkowo, dla tych, którzy preferowali kontakt telefoniczny, istniała możliwość udzielenia odpowiedzi na pytania z kwestionariusza w formie rozmowy telefonicznej.

W wyniku przeprowadzonego badania ankietowego i udzielonych odpowiedzi uzyskano cenny materiał dla potrzeb opracowania diagnozy i analizy SWOT, sformułowania celów i wskaźników LSR, w tym planu działania, zasad wyboru operacji oraz planu komunikacji.

W przypadku LGD udział w tej formie zaangażowania wzięło 331 osób, wg. sporządzonego zestawienia ankiet.

Wyniki ankiet pozwoliły zdiagnozować grupy docelowe oraz ustalić zakres wsparcia tj. rozwój przedsiębiorczości, wsparcie uczniów i podniesienie jakości edukacji, rozwój małej infrastruktury turystycznej, sportowej i kulturalnej w tym wykorzystanie innowacji na rzecz wzmocnienia kapitału ludzkiego w szczególności osób młodych, seniorów oraz kobiet, osób niepełnosprawnych i bezrobotnych w tym również opracowanie koncepcji Smart Village. Zdecydowana większość respondentów wskazywała na konieczność stworzenia miejsc rekreacji, które jednocześnie zwiększyłyby atrakcyjność obszaru. W ankietach pojawiał się również problem braku miejsc pracy i niedostosowania systemu edukacji do rynku pracy.

Konsultacje LSR – na wstępie konsultacje były przeprowadzone on-line po opracowaniu projektu LSR z członkami Zarządu, a następnie przedostatnia jej wersja została przedstawiona do ogólnej konsultacji na Walnym Zebraniu Członków w dniu 31.05.2023r. oraz w biurze LGD. Następnie opracowano uzupełnienia na podstawie zebranych danych i przedstawiono do zatwierdzenia na kolejnym Walnym Zebraniu Członków w dniu 05.06.2023r. Dzięki temu, możliwe było zebranie uwag do dokumentu i stworzenie w pełni uspołecznionej Strategii opartej na diagnozie potrzeb lokalnej społeczności. Łącznie z takiej możliwości partycypacji skorzystało 37 osób. Z konsultacji zostały sporządzone krótkie notatki przedstawiające istotę spotkań. Informacje pozyskane w trakcie konsultacji stanowiły cenny wkład w opracowanie diagnozy i analizy SWOT obszaru LSR, sformułowania celów i wskaźników LSR a co za tym idzie Planu działania jak również zasad wyboru operacji i sformułowania lokalnych kryteriów wyboru operacji, ponadto zasad monitorowania i ewaluacji oraz Planu komunikacji.

Ponadto, w celu skutecznego dotarcia do różnorodnych odbiorców, zastosowano następujące **zachęty do włączenia się w proces budowy lub konsultacji LSR** tj. zastosowanie komunikacji przyjaznej, dostosowanej do indywidualnych potrzeb i możliwości odbiorców, aby zapewnić efektywną komunikację; aktywne promowanie udziału w opracowaniu LSR poprzez szerokie rozpowszechnianie informacji i zachęt na stronach internetowych, tablicach ogłoszeń, w mediach społecznościowych i spotkaniach; pełne otwarcie się na propozycje i opinie respondentów, zapewnienie wszechstronnych i kompleksowych informacji w odpowiedzi na zgłaszane wątpliwości, zachęta do zdobycia wiedzy na temat zasad wdrażania projektów w nowej perspektywie poprzez udział ekspertów, którzy mogą dostarczyć niezbędne informacje i wyjaśnienia; staranność w doborze tematyki i formy przekazu, aby informacje były zrozumiałe dla wszystkich odbiorców, zrezygnowanie z trudnego języka branżowego, który może być niejasny dla odbiorców.

Syntetyczny opis poszczególnych etapów budowy LSR:

Etap I Diagnoza i analiza SWOT. W celu zapewnienia pełnej partycypacji społeczności, na kluczowych etapach zastosowano różnorodne metody konsultacji, dopasowane do danego etapu i potrzeb. Każda z wcześniej opisanych metod była konsekwentnie wykorzystywana na kolejnych etapach konsultacji, gdyż tylko to było odpowiednie i wskazane.

Etap II Określenie/konsultacje celów i wskaźników oraz Planu działania. Na tym etapie skoncentrowano się na wykorzystaniu szerokiej gamy metod partycypacyjnych, które miały na celu zaangażowanie lokalnej społeczności w określenie celów, wskaźników oraz opracowanie Planu działania, co ma kluczowe znaczenie dla skutecznego wdrażania LSR. Podstawowym narzędziem konsultacji była wypracowana Matryca celów, która dostarczyła istotnych informacji do poszczególnych rozdziałów LSR. W dążeniu do zgodności z obowiązującymi przepisami, takimi jak ustawa o RLKS, Wytyczne horyzontalne oraz Wytyczne szczególne dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Wdrażanie LSR oraz komponent Zarządzanie LSR, podjęto wysiłek włączenia propozycji zgodnych z tymi przepisami. W fazie przygotowań LSR, szczegółowe Wytyczne były jeszcze na etapie pre-konsultacji, dlatego propozycje oparto na wspólnych rozwiązaniach opracowanych przez inne LGD w ramach sieci LGD oraz indywidualnych kontaktów. Ponadto, czerpano z doświadczeń LGD wynikających z obecnej perspektywy programowej UE 2014-2020.

Wskaźniki rezultatu zostały określone w oparciu o Katalog obowiązkowych wskaźników rezultatu PS WPR (do wyboru) z załącznika nr I do rozporządzenia 2021/2115 z wyjaśnieniami co do sposobu ich opracowania (informacja dodatkowa do dokumentacji w ramach konkursu na wybór LSR).

Etap III Opracowanie/konsultacje zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów. Zasady wyboru operacji oraz sformułowanie lokalnych kryteriów muszą być wyraźnie i precyzyjnie określone, aby były zrozumiałe dla wszystkich beneficjentów i nie budziły wątpliwości co do ich interpretacji. W szczególności muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami, takimi jak ustawa o RLKS, Wytyczne horyzontalne oraz Wytyczne szczególne dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) - komponent Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju oraz komponent Zarządzanie lokalnymi strategiami rozwoju. W trakcie przygotowywania LSR, szczegółowe Wytyczne znajdowały się jeszcze na etapie pre-konsultacji, dlatego propozycje oparto na wspólnych rozwiązaniach wypracowanych przez inne LGD w ramach sieci LGD oraz indywidualnych kontaktów. W związku z tym, na tym etapie wykorzystano różnorodne metody partycypacji społecznej. Ponadto, korzystano z doświadczeń LGD z obecnej perspektywy programowej UE na lata 2014-2020.

Etap IV Opracowanie/konsultacje zasad monitorowania i ewaluacji. Monitorowanie i ocena LSR pełnią kluczową rolę w skutecznym procesie wdrażania LSR, dostarczając istotnych informacji dotyczących postępu działań, zwłaszcza w kontekście osiągnięcia założonych celów i wskaźników. Są one niezwykle istotnymi narzędziami kontroli i oceny, umożliwiającymi identyfikację ewentualnych nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR oraz funkcjonowaniu LGD „Równiny Wołomińskiej”. W przypadku wykrycia zagrożeń w zakresie wskaźników i celów, umożliwiają wprowadzenie planu naprawczego w celu zapewnienia poprawy sytuacji. Z uwagi na fakt, iż Instytucja Zarządzająca Programem nie dostarczyła szczegółowych Wytycznych w tej dziedzinie, propozycje oparto na wspólnych rozwiązaniach wypracowanych przez inne LGD w ramach sieci LGD oraz indywidualnych kontaktów. W tym zakresie, oprócz wyników konsultacji i własnych doświadczeń, LGD wykorzystywała wytyczne MRiRW obowiązujące w tym zakresie w ramach PROW na lata 2014-2020.

Etap V Opracowanie/konsultacje planu komunikacji. Głównym zamierzeniem Planu komunikacji z lokalną społecznością jest stworzenie sprzyjających warunków i możliwości dla aktywnego oraz ciągłego zaangażowania lokalnych mieszkańców w proces implementacji LSR. Celem jest zapewnienie dwustronnej komunikacji, która uwzględnia potrzeby i oczekiwania różnych grup docelowych, zwłaszcza tych kluczowych dla sukcesu realizacji LSR. Aby to osiągnąć, niezbędne było zgromadzenie informacji na temat najodpowiedniejszych i najbardziej efektywnych form komunikacji. W celu osiągnięcia optymalnych wyników przy zarządzaniu budżetem na komunikację LSR, opracowano propozycje działań, które zapewniają skuteczne zaangażowanie lokalnej społeczności. Plan komunikacji obejmuje prezentację głównych celów i motywacji, identyfikację grup docelowych, planowane środki przekazu oraz konkretne działania komunikacyjne. Przykłady działań są również uwzględnione w przypadku problemów z realizacją LSR lub braku wsparcia społecznego dla działań LGD „Równiny Wołomińskiej”. Określono

wskaźniki rezultatów i oczekiwane efekty działań komunikacyjnych, a także ustalono sposób oceny ich skuteczności oraz zasady ewentualnej aktualizacji Planu komunikacji. Budżet został przypisany do poszczególnych działań, z uwzględnieniem głównych kategorii wydatków, a jednocześnie minimalizując koszty związane z gadżetami reklamowymi i drukowanymi publikacjami. W Planie uwzględniono również obowiązki komunikacyjne Beneficjentów, wynikające z odpowiednich przepisów, oraz wymogi dotyczące wizualizacji w zakresie PS dla WPR na lata 2023-2027. Ze względu na brak udostępnionych wymagań w tym zakresie, na etapie przygotowania LSR, propozycje oparto na wypracowanych rozwiązaniach przez inne LGD w ramach sieci LGD oraz indywidualnych kontaktów. Plan komunikacji jest załącznikiem do wniosku dotyczącego wyboru LSR.

Mając powyższe na uwadze, uprawnione jest stwierdzenie, że niniejsza LSR jest efektem zaangażowania szerokiego grona lokalnej społeczności w tym przedstawicieli wszystkich zdiagnozowanych na obszarze grup interesu w szczególności osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji, którzy poświęcili swój prywatny czas aby wspólnie zbudować dokument, który będzie podstawą do realizacji działań na rzecz rozwoju ich „małej ojczyzny”.

3.2 Aktualizacja LSR

W przypadku LGD „Równiny Wołomińskiej” istnieje kilka czynników, które wymagają aktualizacji w LSR po przeprowadzeniu odpowiednich konsultacji. Są to: wyniki monitoringu lub ewaluacji, które wskazują konieczność dostosowania LSR; aktualizacja Wytycznych horyzontalnych lub szczegółowych, wpływających na LSR; inicjatywy, wnioski lub zastrzeżenia zgłaszane przez społeczność za pośrednictwem formularzy lub kart pomysłów dostępnych na stronie internetowej i w Biurze LGD; konieczność dostosowania LSR do zmieniających się warunków, takich jak czynniki zakłócające, zmiany sytuacji gospodarczej lub ograniczenia wynikające z pandemii; inicjatywy grupy Członków LGD, Walnego Zebrania Członków lub innych organów LGD oraz mieszkańców, które wymagają dostosowania LSR do nowych potrzeb lub problemów na obszarze; zmiany w obszarze LSR, celach, przedsięwzięciach, wskaźnikach, budżecie lub innych elementach LSR, które mają istotny wpływ na osiągnięcie założeń; inne zmiany istotnie wpływające na możliwość realizacji celów, wskaźników i kamieni milowych LSR.

Warto zaznaczyć, że w ramach programowania 2023-2027 LGD „Równiny Wołomińskiej” wprowadziła procedury i zachęty dotyczące zgłaszania propozycji i inicjatyw dotyczących zarówno funkcjonowania LGD, jak i wdrażania LSR. Informacje dotyczące możliwości zgłaszania uwag dotyczących aktualnego funkcjonowania, w tym procesu wdrażania, będą dostępne w materiałach informacyjnych, na stronie internetowej oraz w ankietach. Inicjatywy mogą również wynikać z corocznych warsztatów refleksyjnych (ewaluacji on-going). Należy podkreślić, że wszystkie propozycje będą dokładnie analizowane, a jeżeli okażą się istotne i uzasadnione, zostaną poddane procesowi konsultacji. Wybór metod partycypacji będzie odpowiednio dopasowany do zakresu planowanych zmian i będzie zgodny z Planem komunikacji, który został opracowany na podstawie potrzeb lokalnej społeczności.

Biorąc powyższe pod uwagę, jeśli konieczne będzie dostosowanie LSR do nowych przepisów, Wytycznych lub rekomendacji organów kontroli, będziemy musieli skorzystać z co najmniej jednej metody konsultacji. W przypadku LGD „Równiny Wołomińskiej” preferowaną formą będzie udostępnienie informacji na stronie internetowej. Natomiast jeśli zmiany będą dotyczyły zidentyfikowanych potrzeb lub potencjału obszaru, będziemy stosować szerszy wachlarz metod partycypacji, opisanych w niniejszym Rozdziale, aby zapewnić udział wszystkich interesariuszy, zwłaszcza młodych osób, seniorów i osób w trudnej sytuacji (podobnie jak na etapie przygotowania LSR).

Dodatkowo, w celu zachowania przejrzystości działań LGD „Równiny Wołomińskiej”, informacje o wynikach weryfikacji zgłoszonych propozycji lub inicjatyw będą publikowane na stronie internetowej LGD, z poszanowaniem zasad przetwarzania danych osobowych. Jeśli zmiany zostaną uwzględnione, będą one poddane dalszym konsultacjom społecznym i ostatecznie zatwierdzone przez Walne Zebranie Członków lub Zarząd.

Należy jasno podkreślić, że aktualizacja LSR zawsze będzie przeprowadzana zgodnie z precyzyjnie określonymi i publicznie dostępnymi procedurami, zapewniając szerokie zaangażowanie lokalnej społeczności, w tym zidentyfikowanych grup interesariuszy na obszarze objętym LSR oraz mieszkańców, w szczególności młodych osób, seniorów i osób w trudnej sytuacji. Proces aktualizacji LSR będzie ściśle powiązany z procesem informowania o postępach wdrażania LSR. Nawet w przypadku braku inicjatyw zewnętrznych, analiza potrzeby zmiany LSR będzie przeprowadzana co najmniej raz na dwa lata.

3.3 Wdrożenie skutecznych metod komunikacji

Podczas realizacji LSR również priorytetowo traktujemy założenia partycypacji i partnerstwa, które stanowią fundament idei LEADER. Funkcjonowanie LGD „Równiny Wołomińskiej” w kontekście wdrażania LSR, jak wcześniej przedstawiono w niniejszym dokumencie, opiera się na głębokim partnerstwie oraz efektywnej, przyjaznej komunikacji. W praktyce oznacza to szerokie wykorzystanie różnorodnych metod komunikacji, kolegialne podejmowanie decyzji (np. poprzez utworzenie zespołu roboczego, który dokonuje wstępnej oceny zgłaszanych propozycji/inicjatyw przed ich przedyskutowaniem na posiedzeniu Zarządu, a także-w przypadku znaczącego zakresu propozycji-na forum Walnego Zebrania Członków.

Dodatkową metodą, której używamy w celu budowania partnerstwa, jest zapis w Statucie, umożliwiający wąskiej grupie Członków LGD „Równiny Wołomińskiej” zwołanie Walnego Zebrania, co wpływa na większy udział Członków w procesie decyzyjnym. Ponadto, ograniczenia określone w Statucie dotyczące działań, których Zarząd LGD „Równiny Wołomińskiej” nie podejmuje bez konsultacji lub uzgodnień z innymi Członkami, na przykład zatwierdzanie zmian w LSR, jednoznacznie podkreślają, że relacje między Członkami LGD „Równiny Wołomińskiej” na etapie wdrażania LSR są oparte na głębokim partnerstwie i skutecznej komunikacji.

Należy zaznaczyć, że sposób komunikacji z lokalną społecznością został starannie skonstruowany, aby był zrozumiały dla wszystkich odbiorców. Dlatego na etapie opracowywania LSR, każda grupa docelowa wskazała preferowane formy komunikacji, które zostały uwzględnione w Planie komunikacji. Ponadto, LGD „Równiny Wołomińskiej” jest otwarta na wprowadzenie nowych środków komunikacji, jeśli pojawi się taka potrzeba, na przykład w przypadku migrantów.

Biuro LGD pozostaje kluczowym źródłem informacji na temat działań prowadzonych zarówno przez LGD „Równiny Wołomińskiej”, jak i Beneficjentów. W celu dotarcia do jak największej liczby odbiorców, rozważane jest uruchomienie mobilnych Biur LGD „Równiny Wołomińskiej”.

Na naszej stronie internetowej publikowane będą podstawowe dokumenty dotyczące działalności LGD „Równiny Wołomińskiej”, informacje o naborach wniosków, plany komunikacji i plany szkoleń. Dodatkowo, utworzymy bazę dobrych praktyk, która promuje twórcze innowacje na różnych poziomach, takich jak autorskie pomysły. Nasza strona internetowa będzie również pełnić rolę centrum informacyjnego, zawierając planowane nabory wniosków, lokalne kryteria wyboru, regulaminy organu decyzyjnego, procedury oceny i wyboru operacji/Grantobiorców, ogłoszenia o konkursach oraz wyniki dokonanych wyborów. Dokumenty te będą także dostępne w Biurze LGD „Równiny Wołomińskiej” i w siedzibach gmin członkowskich.

Dodatkowo, przed każdym okresem naboru organizowane będą spotkania informacyjne oraz warsztaty, których celem jest omówienie zagadnienia innowacji. Podczas tych spotkań przedstawiane będą konkretne przykłady zrealizowanych działań, zarówno na terenie naszej LGD „Równiny Wołomińskiej”, jak i w Polsce czy Europie. W ten sposób będziemy mogli ukazać konkretną wartość wynikającą z wprowadzenia innowacji. W kontekście LSR i kryteriów wyboru operacji, innowacyjność rozumiana jest jako wprowadzenie nowych lub znacząco ulepszonych produktów, usług, procesów, organizacji lub sposobów wykorzystania istniejących lokalnych zasobów naturalnych, historycznych, kulturalnych i społecznych. Innowacyjność pomysłu, rozwiązania, czy usługi zawsze należy odnosić do kontekstu lokalnego i w tym wymiarze oceniać jej stopień i poziom.

W okresie programowania 2023-2027, LGD zamierza najwyżej premiować operacje innowacyjne na poziomie najwyższym-kreatywnym czyli takie, które powstały w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji. Ponieważ to właśnie takie operacje mają największy wpływ na rozwój obszaru, wdrożenia nowych usług technologii, a w konsekwencji poprawy jakości życia mieszkańców.

Jednym ze sprawdzonych sposobów komunikacji z lokalną społecznością były punkty informacyjne podczas wydarzeń plenerowych na obszarze realizacji LSR. Stoiska LGD „Równiny Wołomińskiej” spotkały się z pozytywnym przyjęciem mieszkańców obszaru objętego LSR podczas różnorodnych wydarzeń promocyjnych i integracyjnych.

Nowa perspektywa finansowa niesie ze sobą nowe wyzwania, które wpłyną na proces wdrażania LSR. W celu odpowiedzi na te zmiany, w pierwszej fazie planowane są działania informacyjno-edukacyjne, które skierowane będą zarówno do partnerów, jak i potencjalnych Beneficjentów. Ponadto, przed rozpoczęciem naborów wniosków, przewidziana jest kampania informacyjna, uwzględniająca preferowane przez różne grupy odbiorców kanały komunikacji, aby dotrzeć do wszystkich zainteresowanych stron z obszaru LSR.

LGD „Równiny Wołomińskiej”, będąc liderem partnerskiego podejścia wobec podmiotów z obszaru LSR, będzie kontynuować otwarty nabór pomysłów na nowe projekty realizowane przez LGD „Równiny Wołomińskiej” lub inne podmioty w ramach LSR (również w partnerstwie) oraz zgłaszanie pomysłów i inicjatyw na projekty wykraczające poza LSR (nawet jeśli wymaga to zmiany w LSR). Jednym z innowacyjnych działań, mających na celu budowanie partnerstwa, będzie stworzenie wirtualnej bazy partnerów. Na stronie internetowej zostanie udostępniona lista podmiotów zainteresowanych wspólną realizacją projektów.

Ponadto, zarówno Plan komunikacji, jak i plan dodatkowych działań związanych z animacją społeczną, będzie podlegać monitorowaniu i ewaluacji. Będzie systematycznie oceniana skuteczność podejmowanych działań, czy osiągnięto zamierzone cele komunikacyjne i spowodowano oczekiwane zmiany, a w przypadku nieskuteczności zostaną zaproponowane odpowiednie środki naprawcze.

3.4 Animowanie do wdrażania innowacji

1. organizacja warsztatów z zasad przygotowania i realizacji projektów, obejmująca tematykę zastosowania kryterium innowacyjności (znalazło to odzwierciedlenie w Planie komunikacji).

2. zamieszczenie na stronie internetowej dodatkowego katalogu on-line dobrych praktyk ze wskazaniem innowacji kreatywnych lub imitujących (promocja dobrych praktyk, innowacyjnych rozwiązań, które mają realny wpływ na rozwój obszaru i powinny być zachętą dla potencjalnych beneficjentów do tworzenia nowych produktów, usług, procesów lub zmian w organizacji),

3. premiowanie operacji innowacyjnych poprzez przyznawanie dodatkowych punktów w kryteriach,

4. promocję działań innowacyjnych na stoiskach LGD organizowanych podczas lokalnych wydarzeń,

3.5 Aktywizacja ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji

Działania dedykowane ludziom młodym czy seniorom dokonano analizy dostępności oferty dla tej grupy osób na obszarze objętym LSR. Działania kulturalne i sportowe, warsztaty i szkolenia, wydarzenia integracyjne

Uzupełnieniem będą działania zaplanowane w Planie komunikacji dotyczące lokalnego środowiska młodzieżowego, w tym integrujące i animujące, a także działania na rzecz seniorów w zakresie włączenia społecznego, cyfrowego itp. Elementem istotnym będą również inicjatywy dotyczące osób w niekorzystnej sytuacji realizowane w ramach przedsięwzięcia P.2.3.

W ich zakresie planuje się takie operacje obejmujące m.in. inicjatywy edukacyjne mające na celu podniesienie świadomości społecznej mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska a także szeroko pojętej edukacji i integracji. Projekty edukacyjne dla mieszkańców obszaru, wyjazdy studyjne mające na celu zarówno wymianę doświadczeń, jak również poznanie dobrych praktyk. Podniesienie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych. Ponadto możliwa będzie również realizacja operacji infrastrukturalnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych oraz przez jednostki z sektora finansów publicznych.

LGD zamierza również w sposób racjonalny i adekwatny animować, komunikować się i informować lokalną społeczność o możliwości udziału seniorów, ludzi młodych oraz na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji a adekwatnie do potrzeb i możliwości komunikacyjnych. Analiza wyników ankiety pozwala stwierdzić, że mieszkańcy oczekują różnorodnych źródeł informacji. Zdecydowanie najwięcej wskazań uzyskały media społecznościowe oraz stronę internetową LGD. Istotnym źródłem są również informacje zamieszczane na stronach internetowych gmin członkowskich. Ważne okazały się również spotkania informacyjno-konsultacyjne. Dlatego LGD będzie wykorzystywać wiele kanałów informacyjnych, tak aby móc dotrzeć do jak najszerszej grupy odbiorców.

Ponadto LGD będzie premiowała w kryteriach operacje dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji.

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

Przedstawiona diagnoza jest wynikiem analizy danych statystycznych pochodzących z oficjalnej statystyki GUS BDL, Geoportalu krajowego, strategii rozwoju 8 gmin członkowskich i dwóch Powiatów: wołomińskiego oraz wyszkowskiego, a także konsultacji przeprowadzonych w każdej gminie członkowskiej.

Ponadto LGD „Równiny Wołomińskiej” korzystała z informacji i danych przekazanych przez samorządy, mieszkańców, rolników, przedsiębiorców, lokalnych liderów, NGO i inne ogólnodostępne bazy danych społeczno-

gospodarczych. Dane przeanalizowano w przedziale czasowym 2014-2020. Identyfikacja i klasyfikacja istotnych problemów występujących na obszarze LGD została opracowana z uwzględnieniem wniosków ze zrealizowanych na zlecenie LGD badań i analiz¹ oraz wniosków z konsultacji społecznych.

W ostatniej części tego rozdziału, podsumowano analizę potrzeb i potencjału LSR LGD „Równiny Wołomińskiej” zaprezentowano matrycę przedstawiającą główne problemy obszaru LGD, które generują potrzeby rozwojowe, oraz zasoby, które mogą być wykorzystane do pokonania trudności i osiągnięcia celów. Matryca uwzględnia również obszary, na które LSR może mieć wpływ, oraz grupy docelowe, do których będą kierowane nabory wniosków.

4.1 Analiza SWOT

Problemy kluczowe z Analizy SWOT

Niewątpliwie obecny, ale także przyszły, rozwój obszaru determinują warunki przestrzenne, walory turystyczne, przyrodnicze, historyczne oraz kulturowe, a także osadnictwo na obszarze objętym LSR, potencjał środowiska naturalnego, dostęp do rynku pracy, zasoby ludzkie. W części dotyczącej Analizy SWOT, podkreślono główne kwestie, które wynikają z diagnozy i które zostały szczegółowo przeanalizowane w kontekście kluczowych problemów społeczno-gospodarczych.

Obszar LGD „Równiny Wołomińskiej” znajduje się w samym sercu województwa mazowieckiego, w zdecydowanej większości, w mezoregionie Równina Wołomińska. Uwarunkowania przestrzenne powodują, że poziom rozwoju gospodarczego na obszarze LSR znajduje się pod silnym wpływem funkcjonalnym Warszawy.

Obszar LSR z jednej strony położony jest przy drogach wojewódzkich 634 i 636, a z drugiej strony przy trasie S8 wiodącej przez obszar powiatu wyszkowskiego i wołomińskiego w kierunku Warszawy. Transport zbiorowy zapewnia również linia kolejowa nr 6 relacji Warszawa Wileńska–Małkinia–Białystok pokrywająca się na tym odcinku z linią E75 (Rail Baltica) i z I Transeuropejskim Korytarzem Transportowym wchodzącym w skład sieci korytarzy TEN-T (Trans-European Transport Networks). Korytarz ten przebiega z Polski do Finlandii, przecinając państwa bałtyckie. Na obszarze LSR kolej przebiega przez miasta i wsie: Zielonka, Wołomin, Klembów, Tłuszcz, Urle – gm. Jadów. Poza rozbudowującą się linią kolejową, komunikację pomiędzy gminami zapewniają autobusy, głównie prywatne oraz spółki PKS w obrębie miejscowości obszaru LSR. Ponadto obecność obiektów i terenów wojskowych na terenie objętym LSR (Gmina Zielonka) wprowadza dodatkowe punkty komunikacyjne i zapewnia dobre połączenia na analizowanym obszarze – funkcjonuje tu m.in. poligon Rembertowski zlokalizowany pomiędzy Zielonką i Rembertowem oraz poligon wojskowy w Zielonce. Należy również dodać, że obszary objęte LSR mają dobre połączenie komunikacyjne z Warszawą, a poprzez to dostęp do transportu lotniczego-lotnisko im. F. Chopina.

Na obszarze objętym LSR dominują drogi o powierzchni twardej. W 2020r. w powiecie wołomińskim było ich 752,2 km, a w powiecie wyszkowskim 500,4 km. Jeśli chodzi o drogi o nawierzchni twardej, ulepszonej jest ich w powiecie wołomińskim 717,2 km, a w powiecie wyszkowskim 496,8 km. Drogi gruntowe stanowią na obszarze LSR 704,3 km w powiecie wołomińskim i 401,7 w powiecie wyszkowskim.

Pogarszające się warunki dojazdu na skutek rosnącego natężenia ruchu samochodowego, wyczerpywanie się przepustowości dróg dojazdowych, wzrost cen paliw i czasem słabej jakości drogi łączące gminy członkowskie w obrębie powiatów dodatkowo negatywnie wpływają na rozwój obszaru objętego LSR. Dodatkowym zagrożeniem jest likwidacja niektórych połączeń kursowania pociągów oraz słaba siatka połączeń PKS. Aby poprawić infrastrukturę (zwłaszcza małą) oszczędzając środowisko należy skupić się na budowie ścieżek, pieszych, rowerowych, edukacyjnych. Pozwoli to na pokonywanie niewielkich odległości pomiędzy gminami i zastąpi po części transport drogowy, możliwością dojazdu rowerem lub dojścia pieszo do wyznaczonego celu.

Bliskość stolicy powoduje, że mieszkańcy, przedsiębiorcy, rolnicy, osoby starsze są zainteresowane posiadaniem działek na obszarze LGD „RW”. Bardzo często uciekają z samej stolicy na wieś ale pozostają w niedalekiej odległości od niej ze względu na opiekę medyczną. Ludzie młodzi rzadziej pozostają na wsi, wolą przenieść się do większych miast, gdyż tam istnieje duży rynek pracy, który zapewnia im zatrudnienie i bytowanie.

---

¹ Raport ewaluacyjny ex-post za lata 2014-2020 Lokalnej Grupy Działania „Równiny Wołomińskiej” z kwietnia 2023r.

Główne problemy występujące na obszarze objętym LSR, które generują potrzeby rozwojowe, a także zasoby:

1. Problem kluczowy: Brak dostatecznego zasięgu usług dla lokalnej społeczności, niski poziom przedsiębiorczości, w tym również małych gospodarstw rolnych

Grupy docelowe istotne z punktu widzenia LSR: seniorzy 60+, ludzie młodzi do 25 r. ż., mieszkańcy, osoby w niekorzystnej sytuacji, przedsiębiorcy i rolnicy

Przyczyny:

- **problemy małych Przedsiębiorców:** małe firmy zatrudniają małą liczbę pracowników, brakuje rąk do pracy i dobrej profesjonalnej reklamy na stronach internetowych, jest duża konkurencja zwłaszcza pomiędzy firmami małymi a tymi z dużym kapitałem, brak lub mało dużych firm produkcyjnych generujących miejsca pracy i wpływy do gmin z podatków, problemy z zatrudnieniem pracowników, niewykorzystane tereny inwestycyjne, brak pomysłów lub środków na zagospodarowanie pustych miejsc i przestrzeni w gminach, brak klarownych przepisów prawnych, duże utrudnienia związane z biurokracją co utrudnia dostęp do środków z UE.

- **Problemy rolników:** brak dofinansowania dla rolników i prostego dostępu do środków z UE, niskie dopłaty bezpośrednie w stosunku do innych krajów UE, niesprzyjające warunki (drogie paliwo, inflacja, biurokracja).

Najważniejsze obszary, na które może mieć wpływ LSR: Obszary wiejskie Gospodarka/przedsiębiorczość, Obszary rolnicze i atrakcyjne turystycznie, obszary generujące problemy społeczne

Zasoby/ potencjał LSR, który może być wykorzystany do likwidacji problemów: bliskość Aglomeracji Warszawy, świetny transport kolejowy, bliskość trasy S8, są tereny inwestycyjne, jest wiele pustych miejsc i przestrzeni do zagospodarowania, stale budowana infrastruktura, są tereny rekreacyjne, istnieją stajnie i stadniny koni, są ścieżki edukacyjne i szlaki, istnieją gospodarstwa agroturystyczne i zagrody edukacyjne, są mali przedsiębiorcy: posiadający doświadczenie w branży, markę, sprawdzonych dostawców, szeroką gamę usług i sprzedawanych produktów; Rolnicy: są rolnicy posiadający gospodarstwa do 20ha i sprzęt, rozwijający się w obszarze agroturystyki, szukający pomysłów na przebranżowienie lub podjęcie nowej gałęzi usług związanych z rolnictwem

Wyzwania rozwojowe:

Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby w tym dywersyfikacja źródeł dochodów, Rozwój małych gospodarstw rolnych w kierunku agroturystyki, i zagród edukacyjnych.

2. Problem kluczowy

Niska jakość infrastruktury publicznej dostosowanej do potrzeb każdej grupy wiekowej,

Niewystarczający poziom integracji społecznej oraz brak wykorzystania innowacyjnych metod rozwoju obszaru.

Grupy docelowe istotne z punktu widzenia LSR: seniorzy 60+, ludzie młodzi do 25 r. ż., mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy

Przyczyny:

Brak miejsc do wypoczynku zwłaszcza przy rzekach, zbiornikach wodnych (plaże, miejsca odpoczynku, wiaty), zaniedbane tereny rekreacyjne nie w pełni dostępne dla mieszkańców/turystów ze względu na ich stan (zarośla, bagna, torfowiska), brak infrastruktury wokół terenów rekreacyjnych do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, konnej, wodnej, mała liczba oznakowanych szlaków i ścieżek edukacyjnych, zły stan dróg na szlakach, brak solidnej bazy noclegowej, co uniemożliwia zwiedzanie terenów, miejscowości i przenocowanie, brak miejsc dla małych dzieci (3+) gdzie mogłyby przebywać z matkami i pobawić się, brak miejsc do spotkań dla młodzieży 12+, duże koszty utrzymania infrastruktury ogólnodostępnej: świetlic wiejskich, orlików, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, brak miejsc dla młodzieży do spotkań nieformalnych w plenerze, zaniedbana polityka senioralna, brak miejsc pobytu dziennego dla seniorów dofinansowanych z gmin, brak miejsc ogólnodostępnych do wspólnej integracji mieszkańców, słaby kontakt i integracja mieszkańców z gminą tylko podczas imprez gminnych.

Najważniejsze obszary, na które może mieć wpływ LSR: tereny rekreacyjne i obszary atrakcyjne turystycznie, infrastruktura ogólnodostępna, miejsca dziennego pobytu dla seniorów, obszar w którym działa sektor społeczny, obszary generujące problemy społeczne, obszary wiejskie.

Zasoby/potencjał LSR, który może być wykorzystany do likwidacji problemów: istniejące tereny rekreacyjne i obszary atrakcyjne turystycznie, bliskość Aglomeracji Warszawy, świetny transport kolejowy, bliskość trasy S8, dostęp do szybkiego Internetu, spora liczba czynnych NGO, KGW, OSP mających pomysły i ludzi chętnych do

współpracy, działający lokalni liderzy: osoby zaangażowane w pracę społeczną, spora liczba dzieci i młodzieży na obszarze LSR oraz spora liczba aktywnych seniorów.

Wyzwania rozwojowe:

Zwiększenie poziomu aktywizacji i integracji lokalnej społeczności wraz z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi i zasobów obszaru.

4.2 Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Przeprowadzone badania, spotkania konsultacyjne, wywiady i rozmowy przyczyniły się do identyfikacji istotnych grup docelowych, które mają kluczowe znaczenie dla założeń, możliwości i potencjału LSR. W oparciu o wyniki tych analiz, można wskazać następujące grupy docelowe:

Osoby młode - od zaangażowania tej grupy ludzi oraz jej poczucia przynależności do miejsca zamieszkania zależy stopień migracji do miast i co za tym idzie, rozwój obszaru. Przeprowadzone badania wykazały, że osoby młode (do 25 lat) identyfikują kluczowe problemy, które sprawiają, że nie widzą przyszłości w swoim miejscu zamieszkania. Wśród nich wymieniano brak możliwości znalezienia pracy poza sektorem rolnictwa, niską rentowność małych gospodarstw rolnych, ograniczony dostęp do infrastruktury publicznej oraz niedostateczną ofertę aktywnego spędzania czasu wolnego, rekreacji i wypoczynku, w tym ubogą ofertę kulturalną. Co najważniejsze, istotnym problemem jest również niewłaściwie dostosowana oferta edukacyjna do wymagań rynku pracy.

W przypadku osób młodych oferta spędzania wolnego czasu jest najczęściej dostępna na etapie uczęszczania do szkoły podstawowej (tj. ok 14 r.ż.). Z reguły są to zajęcia pozalekcyjne, kółka zainteresowań, zajęcia sportowe. W tym czasie zarówno szkoły jak i gminy pozyskują dotacje na organizację tego typu zajęć. Natomiast osoby młode w wieku 14 – 25 lat jeżeli chce skorzystać z oferty zajęć zarówno edukacyjnych czy sportowych, rekreacyjnych to z reguły są to oferty komercyjne zlokalizowane w najbliższych miastach / miasteczkach i w dodatku łączone z osobami dorosłymi (z uwagi na oszczędność kosztów). Brakuje ogólnodostępnych, niekomercyjnych ofert spędzania czasu wolnego w miejscu zamieszkania. Ofert, które nie obciążałyby dodatkowo domowego budżetu i były na tyle atrakcyjne, że osoby młode chciałyby z nich korzystać. Istniejąca infrastruktura w postaci np. boisk czy sal gimnastycznych jest dostępna w określonych godzinach i dla zorganizowanej grupy co nie zawsze jest możliwe do spełnienia przez co, w praktyce oferta staje się niedostępna.

Seniorzy - proces starzenia się społeczeństwa jest globalnym trendem, który stawia przed LGD stoi wyzwanie stworzenia atrakcyjnej oferty aktywności społecznej i integracji, umożliwiającej pełne wykorzystanie potencjału, wiedzy i zdobytych doświadczeń przez osoby starsze. Celem jest wspieranie rozwoju obszaru LGD oraz wzmacnianie kapitału społecznego, zwłaszcza poprzez integrację z młodszym pokoleniem.

W ostatnich latach w przestrzeni publicznej coraz częściej zaczęły powstawać inicjatywy na rzecz seniorów w tym np. kluby seniora, jednakże z uwagi na ograniczone środki finansowe ich oferta jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb i problemu starzejącego się społeczeństwa. Ponadto, kluby seniora nie posiadają oferty wzmacniającej kompetencje uczestników w kontekście zmian otaczającego świata i wyzwań w tym technologicznych i ekologicznych.

Przedsiębiorcy - w obliczu pandemii i trudności związanych z ograniczeniami działalności gospodarczej, wzrostem inflacji oraz napięciami geopolitycznymi na Ukrainie, przedsiębiorcy i osoby fizyczne podejmujące działalność gospodarczą stanowią największą grupę, która może skorzystać ze wsparcia finansowego. Warto zaznaczyć, że to właśnie sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa kluczową rolę w tworzeniu nowych miejsc pracy i przeciwdziałaniu migracji młodych ludzi do miast na obszarze LGD „Równiny Wołomińskiej”.

Organizacje pozarządowe - wśród różnorodnych organizacji społecznych, zarówno formalnych jak i nieformalnych, można znaleźć zaangażowanych liderów, którzy pragną rozwijać swoje umiejętności i wносить wkład w rozwój swojego lokalnego środowiska. Niestety, jednym z głównych wyzwań, z jakim się borykają, jest brak zaplecza i wyposażenia oraz ograniczone możliwości pozyskiwania finansowania (wkład własny) na planowane projekty. Mimo to, organizacje te posiadają ogromny potencjał i kreatywne pomysły na współpracę z innymi podmiotami, lecz często brak stabilnego wsparcia finansowego uniemożliwia im realizację tych inicjatyw.

Mieszkańcy - praktycznie w każdym działaniu, czy to społecznym, czy związanym z przedsiębiorczością, są ostatecznymi Beneficjentami. Dlatego, biorąc pod uwagę wyniki spotkań konsultacyjnych, zwłaszcza w kontekście

wzmocnienia kapitału społecznego, w tym zapewnienia edukacji ustawicznej w celu poprawy szans na rynku pracy oraz zwiększenia integracji i dostępu do usług, mieszkańcy zostali wyróżnieni jako grupa docelowa.

Osoby w niekorzystnej sytuacji - mimo postępu świadomości społecznej i istnienia programów dedykowanych wsparciu **osobom z niepełnosprawnościami**, niestety wciąż spotykają się one z wykluczeniem społecznym. Napotykają na trudności w integracji, dostępie do zatrudnienia oraz w korzystaniu z infrastruktury publicznej z uwagi na bariery architektoniczne. Również ich **opiekunowie**, z uwagi na niemalże całodobowe zaangażowanie związane z opieką nad osobą niepełnosprawną, są wykluczeni z aktywności społecznej i zawodowej.

Kobiety - zwłaszcza na obszarach wiejskich, są niezwykle cennym źródłem pomysłów, zaangażowania i kreatywności. To głównie one pełnią kluczową rolę w organizacjach pozarządowych, angażując się w organizację różnych wydarzeń i załatwianie spraw formalnych. Warto również zauważyć, że większość kobiet równocześnie zajmuje się wychowywaniem dzieci, prowadzeniem gospodarstwa domowego i podjęciem pracy zawodowej. Ze względu na tak wielkie obciążenie, są one grupą wymagającą szczególnego wsparcia.

Rolnicy - odgrywają istotną rolę w gospodarce obszaru objętego działalnością LGD „Równiny Wołomińskiej”. Często prowadzą małe, rodzinne gospodarstwa do 20ha, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie. Niestety, coraz niższa opłacalność produkcji rolnej stawia przed **rolnikami z małych gospodarstw rolnych** liczne wyzwania finansowe. Brak odpowiedniego wsparcia i instytucji doradczych utrudnia znalezienie skutecznych rozwiązań pozwalających zwiększyć dochody bez konieczności porzucenia prowadzenia gospodarstwa. Ponadto, mimo ogólnego bezrobocia, widocznego w statystykach GUS, często członkowie gospodarstw rolnych, nie są zarejestrowani w Urzędach Pracy i stanowią znaczną grupę wymagającą wsparcia.

Migranci - Jak wynika z prowadzonych obserwacji, migranci nie tworzą odrębnych społeczności, a często skupiają się na rozwiązywaniu własnych problemów, nie angażując się w lokalne życie społeczności.

Kolejną grupą osób w niekorzystnej sytuacji, pomimo obserwowanego spadku wskaźników w tym zakresie są **osoby bezrobotne/szukające pracy**. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych może z jednej strony być kojarzone z rozwojem obszaru ale z drugiej jedną z przyczyn są migracje młodych osób do dużych ośrodków miejskich. Obszar LSR, jeżeli ma się rozwijać i być konkurencyjny nie może pozwolić sobie na odpływ tak cennego kapitału dlatego też działania z zakresu przedsiębiorczości będą w dużej mierze kierowane do osób pozostających bez pracy, aby przywrócić im godność i motywację do pozostania w miejscu zamieszkania.

Mieszkańcy obszarów po-PGR - wprawdzie, dla tej grupy nie wyszczególniono oddzielnych przedsięwzięć, ale mając na uwadze, że na obszarze LSR znajdują się miejscowości, w których funkcjonowały PGR-y, planując konkretne operacje w ramach poszczególnych przedsięwzięć, należy mieć również na uwadze tę grupę społeczności.

Jednostki sektora finansów publicznych - w wyniku obecnego spowolnienia gospodarczego, wzrostu inflacji oraz zmniejszenia dochodów mieszkańców, zauważa się redukcję potencjału tych jednostek. Jednocześnie, można zaobserwować rosnące oczekiwania społeczności dotyczące tworzenia oferty usług o charakterze niekomercyjnym.

Charakterystyka gospodarki obszaru LSR

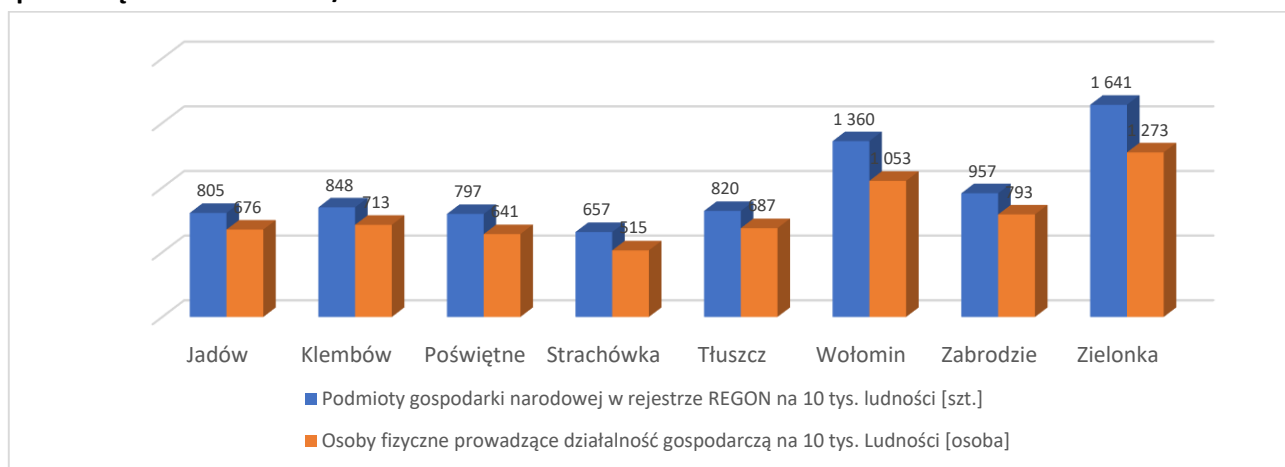
W poprzedniej perspektywie LSR 2014-2020 na obszarze LGD „Równiny Wołomińskiej” następował stopniowy wzrost ilości podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 000 osób. Było to wynikiem uruchomienia środków unijnych i krajowych w ramach PROW 2014-2020 na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej, które w dużym stopniu przyczyniły się do rozwoju regionu i powstania nowych firm.

Poniższy wykres pokazuje, że powiat wołomiński leżący prawie w 100% w obszarze LSR LGD „Równiny Wołomińskiej” notuje dosyć wysoki wzrost w stosunku do powiatu wyszkowskiego i województwa mazowieckiego, w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej. Daje to pozytywny obraz dla nowej perspektywy LSR na lata 2023-2027, w której LGD zaplanowała możliwie najwyższą pulę środków przeznaczonych na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej. Przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie LGD, posiadają potencjał do wdrożenia innowacji rozumiany jako innowacje społeczne: marketingowe, organizacyjne, produktowe i procesowe. W nowej LSR odpowiada na te potrzeby przedsięwzięcie pn. „Rozwój oferty usługowej lokalnych przedsiębiorców”.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej stanowi wyższy wskaźnik w poszczególnych gminach obszaru objętego LSR, niż liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Wśród gmin posiadających największą liczbę podmiotów należy wymienić gminy: Zielonka, Wołomin, Zabrodzie, Klembów, Tłuszcz, Jadów a najmniejszą gminy: Poświętne i Strachówka. Jeśli chodzi o liczbę osób fizycznych prowadzących działalność

gospodarczą, najwięcej obserwujemy w gminach: Zielonka, Wołomin, Zabrodzie, Klembów, a najmniej w gminach: Tłuszcz, Jadów, Poświętne, Strachówka. Bardzo ważny jest rozwój sektora przedsiębiorców ze względu na fakt, iż są oni aktywni i powoli doganiają sektor gospodarki narodowej.

Wykres nr 2 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na obszarze LSR /10 000 osób

Źródło: opracowanie własne wg danych GUS

4.3 Rynek pracy

W okresie programowania 2007-2013 jednym z celów głównych LSR była poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia. W 2013r. na obszarze objętym LSR występował wysoki poziom bezrobocia – średnia arytmetyczna wynosiła 10,7% i była znacznie wyższa od średniej wojewódzkiej (8,5%) i od średniej krajowej (8,8%). Niekorzystnym zjawiskiem był wzrost udziału kobiet bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Przygotowując się do perspektywy 2014-2020 mieliśmy do czynienia z negatywnymi czynnikami recesji, które oddziaływały na wskaźniki bezrobocia. W związku z tym prawie 50% środków zostało przeznaczonych na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy w ramach celu I. Lokalna i społeczna przedsiębiorczość wykorzystująca lokalne rynki potencjały i zasoby. W badanym okresie zmieniała się liczba pracujących mieszkańców ogółem w poszczególnych gminach członkowskich. W 2019r. nastąpiło spowolnienie gospodarcze, przy jednoczesnym dalszym spadku bezrobocia, któremu towarzyszył wzrost wynagrodzeń. W 2020r. i kolejnych 2 latach doświadczyliśmy negatywnych skutków związanych z pojawieniem się pandemii COVID-19 takich jak izolacja, spowolnienie gospodarcze, upadek niektórych branż, inflacja.

Dodatkowym czynnikiem, który pojawił się od wiosny 2022r. jest trwająca wojna w Ukrainie. Trudno powiedzieć jaki wpływ będzie ona miała na wskaźniki po 2022r. obszaru LSR. Taka sytuacja nie wystąpiła jak dotąd w żadnym z kryzysów od czasów transformacji ustrojowej. To spowodowało, iż w gospodarce pojawił się dodatkowy czynnik – wirus niepewności. Zatrzymanie aktywności gospodarczej zaostriżyło przebieg kryzysu. W połączeniu z tempem wzrostu cen i nasilającą się presją na wzrost wynagrodzeń zapowiada to dalsze spowolnienie gospodarcze. Dodatkowym czynnikiem napędzającym wzrost cen są przerwane łańcuchy dostaw wywołane pandemią i wojną. Okres ten doświadcza również zmian pozytywnych, tj. nieprawdopodobnego postępu w cyfryzacji i wprowadzaniu nowych technologii. Od 2022r. mamy także do czynienia z kryzysem energetycznym, najwyższą od ponad dwóch dekad inflacją, rosnącymi ratami kredytów oraz zmianami w systemie podatkowym wynikającym z wdrożenia Polskiego Ładu. Wszystkie te czynniki oddziałują negatywnie na lokalny rynek pracy, który od dłuższego czasu mierzy się z niedoborem kadr o pożądanym kompetencjach. Według danych raportu Manpower Group („Niedobór talentów 2022”) aż 70% firm zgłasza problemy w obsadzaniu stanowisk pracy nowymi pracownikami. Największe trudności mają branże: gastronomii i hotelarstwa, bankowości i finansów, czy produkcji. Obszar LSR LGD ze względu na bliskie sąsiedztwo stolicy zawsze oferuje dostęp do pobliskiego rynku pracy. Jednakże analizując dane statystyczne GUS zauważamy, że bardzo duży procent ludzi nadal pozostaje bez pracy. Zważając na lekką przewagę

kobiet zamieszkujących obszar LSR, mogą się do tego przyczyniać świadczenia 500+, które powodują, że kobiety wolą zostać w domu z dziećmi, niż podjąć pracę.

Tabela nr 8 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

	ludność w wieku przedprodukcyjnym		ludność w wieku produkcyjnym		ludność w wieku poprodukcyjnym	
	2013	2021	2013	2021	2013	2021
	mazowieckie	18,5	19,4	62,4	59,0	19,0
Zielonka	19,1	19,7	60,5	57,6	20,4	22,6
Jadów	19,4	20,1	62,8	57,8	17,8	22,2
Klembów	22,3	23,8	62,6	59,7	15,1	16,5
Poświętne	21,8	23,0	64,4	60,3	13,8	16,7
Strachówka	19,2	20,4	61,0	57,8	19,8	21,8
Tłuszcz	21,4	21,7	64,3	60,0	14,3	18,3
Wołomin – obszar wiejski	22,2	22,3	64,6	60,8	13,1	16,9
Zabrodzie	22,2	22,6	62,5	58,3	15,3	19,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przełomie lat 2013-2021 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zarówno na obszarze województwa mazowieckiego jak i na obszarze LSR wykazywała tendencję wzrostową w gminach: Klembów, Strachówka, Poświętne, Zabrodzie, Jadów, Zielonka, a spadkową w gminach: Wołomin obszar wiejski, Tłuszcz i Zabrodzie.

Jeśli chodzi o grupę osób w wieku produkcyjnym na obszarze województwa mazowieckiego w tym samym okresie czasowym jak wyżej zanotowano spadek liczby osób (-3,40%). Na obszarze LSR sytuacja przedstawiała się podobnie. W każdej z gmin oprócz Zielonki (-2,69%) i Klembowa (-2,99%) zanotowano spadek powyżej średniej z woj. mazowieckiego wynoszącej (-3,55%), a mianowicie: Wołomin obszar wiejski, Poświętne, Tłuszcz, Strachówka, Zabrodzie, Jadów. Konsekwencją takiego stanu rzeczy mogły być migracje za granicę osób w wieku produkcyjnym.

W odniesieniu do osób w wieku poprodukcyjnym na przełomie lat 2013-2021 następował wzrost liczby ludności w tej grupie zarówno w województwie mazowieckim o (2,58%) jak i na obszarze LSR. Przy czym ten wzrost nie był tak dynamiczny jak na obszarze całego kraju. Największy wzrost nastąpił w gminach: Jadów, Tłuszcz, Zabrodzie, Wołomin, Poświętne, Zielonka a najmniejszy w gminach: Klembów i Strachówka. Oznacza to wzrost liczby osób starszych na obszarze LSR LGD „Równiny Wołomińskiej”.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa występuje zarówno na całym obszarze LGD jak i w całej Polsce. Problem zapewnienia opieki lub oferty działań przeciwdziałających wykluczeniom ludzi starszych i samotnych narasta. Dotyczy to nie tylko osób korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej, ale również rodzin w dobrej sytuacji materialnej. Ponadto, zwiększa się liczba osób w wieku emerytalnym, co wymaga organizacji różnorodnych form wsparcia środowiskowego i z tego tytułu większego zaangażowania gmin.

Z przeprowadzonych na obszarze LSR badań ankietowych, wywiadów czy ustaleń grup tematycznych wynika, iż mieszkańcy dostrzegają potrzebę większego włączenia i aktywizacji seniorów. Dlatego też problem starzejącego się społeczeństwa został odzwierciedlony w przedsięwzięciach, pozwalając na skierowanie części środków LSR na zwiększenie włączenia seniorów w sferze społecznej, jak również poprzez ich członkowsko w Radzie decyzyjnej.

Bezrobotni na obszarze LSR

Liczba osób w wieku produkcyjnym w 2020r. wyniosła 54 408 osób, w tym liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem wyniosła 2 649 osób. Udział liczby bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LSR w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg stanu na koniec 2020r. wyniósł 4,87. W 2021r. bezrobocie nie przekroczyło średniej wojewódzkiej wynoszącej 5,4% lecz odbiegało od średniej krajowej wynoszącej – 3,5%. Mimo wzrostu bezrobocia sytuacja na rynku była znacznie korzystniejsza niż 2013r., gdyż w 2021r. bezrobocie było znacznie niższe. Ten dobry wynik to pochodna bliskości stolicy, doskonałej komunikacji zwłaszcza PKP oraz szerokiej oferty zatrudnienia dla każdej kategorii zawodowej. Biorąc pod uwagę dane wojewódzkie i krajowe –bezrobocie przekraczało średnią,

zwłaszcza wśród kobiet. Współczynnik liczby osób bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD „Równiny Wołomińskiej” za 2020 rok wyniósł 3,46.

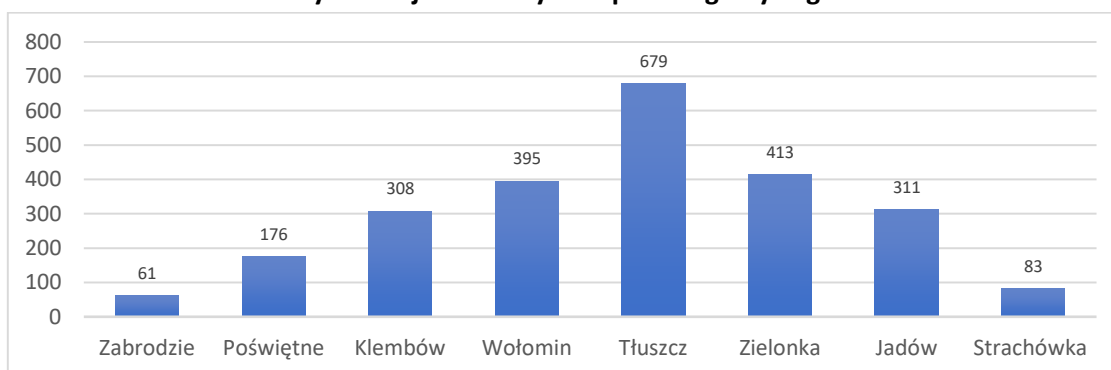
Tabela nr 9 Liczba bezrobotnych na obszarze LSR w 2020 r. w odniesieniu do liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Nazwa Gminy	ludność w wieku produkcyjnym	liczba bezrobotnych	WSKAŹNIK	Udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
Zielonka	11 102,00	430,00	3,06	3,87
Jadów	4 427,00	363,00	4,09	8,20
Klembów	6 780,00	336,00	3,49	4,96
Poświętne	4 069,00	176,00	3,27	4,33
Strachówka	1 622,00	81,00	3,50	4,99
Tłuszcz	12 822,00	710,00	3,65	5,54
Wołomin – obszar wiejski	9 827,00	441,00	3,33	4,49
Zabrodzie	3 759,00	112,00	2,48	2,98
Razem	54 408,00	2 649,00	3,46	4,87

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2021r. udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił ogółem 4,87%. Najwyższe bezrobocie występowało w gminach: Jadów (8,20%), Tłuszcz (5,54%), następnie poniżej 5 % w gminach: Strachówka (4,99%), Klembów (4,96%), Wołomin obszar wiejski (4,49%), Poświętne (4,33%), zaś najmniejsze bezrobocie zanotowano w gminach: Zabrodzie (2,98%) i Zielonka (3,87%) co obrazuje powyższa tabela.

Wykres nr 3 Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w poszczególnych gminach członkowskich

Źródło: opracowanie własne dane z GUS

Analizując powyższy wykres możemy stwierdzić, że na obszarze objętym LSR występuje sporo osób bezrobotnych w gminach: Tłuszcz, Zielonka, Wołomin, Jadów, Klembów, a mniej w gminach: Zabrodzie, Strachówka, Poświętne. Planując budżet LSR wzięliśmy pod uwagę sporą liczbę osób bezrobotnych na obszarze LGD „RW”. Reakcją ze strony LGD, wpływającą na poprawę tej sytuacji, będzie skierowanie większego strumienia środków na przedsiębiorczość czyli na Premie na otwarcie pierwszej działalności gospodarczej oraz na jej Rozwój.

Uwarunkowania gospodarcze

W 2021r. na obszarze LSR LGD „Równiny Wołomińskiej” funkcjonowało 9 028 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. W stosunku do 2015 r. ich liczba wzrosła o 2,40%. Zdecydowaną większość podmiotów reprezentują przedsiębiorstwa prywatne zatrudniające od 0 do 9 pracowników. Jest ich aż 8 771. W 2021r. stanowiły ponad 97,15% wszystkich podmiotów. O tym, czy dany region rozwija się, świadczy liczba zarejestrowanych podmiotów na 10tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. W latach 2015 - 2021 liczba ta wzrastała. Ożywieniu w procesie powstawania małych i średnich przedsiębiorstw sprzyjała dystrybucja środków finansowych na tworzenie i rozwój działalności gospodarczej. Pomimo wielu chętnych skomplikowany sposób aplikowania powodował, że wiele osób wycofywało się z uzyskania wsparcia. Stąd pojawiła się potrzeba dążenia do

uproszczeń w dostępie do środków w nowej perspektywie LSR na lata 2023 - 2027. We wszystkich gminach obszaru LSR rośnie liczba podmiotów gospodarczych, co może stanowić szansę na poprawę sytuacji w regionie w zakresie oferty usług dla ludności. Pomimo wzrostu potencjalni i funkcjonujący inwestorzy odczuwają bariery ekonomiczne w zakresie prowadzenia działalności będące następstwami pandemii Covid-19 i wybuchu wojny w Ukrainie. **Wskaźnik przedsiębiorczości na obszarze LSR za 2020 rok wyniósł 2,40.**

Tabela nr 10 Udział przedsiębiorstw zatrudniających poniżej 50 pracowników w liczbie mieszkańców ogółem

Nazwa Gminy	Liczba mieszkańców w 2020 r.	0 - 9	10 - 49	Liczba przedsiębiorstw poniżej 50 pracowników	WSKAŹNIK
Zielonka	18 204,00	2 891,00	83,00	2 974,00	1,53
Jadów	7 216,00	562,00	18,00	580,00	3,11
Klembów	10 696,00	875,00	31,00	906,00	2,95
Poświętne	6 384,00	490,00	17,00	507,00	3,15
Strachówka	2 662,00	168,00	7,00	175,00	3,80
Tłuszcz	20 095,00	1 599,00	42,00	1 641,00	3,06
Wołomin – obszar wiejski	15 221,00	1 715,00	46,00	1 761,00	2,16
Zabrodzie	6 102,00	471,00	13,00	484,00	3,15
Razem	86 580,00	8 771,00	257,00	9 028,00	2,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Badania ankietowe, wywiady i wyniki grup tematycznych potwierdzają, że większość badanych zauważa pozytywne zmiany, jednak nie są one wystarczające. Dzięki funduszom na wdrażanie LSR, przeznaczymy 40% budżetu na podjęcie i rozwój działalności gospodarczej, co złagodzi negatywne skutki kryzysu.

Istotną kwestią dla obszaru objętego LSR są dochody gmin wchodzących w skład LGD „Równiny Wołomińskiej”. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. **wskaźnik G, który na obszarze LSR na rok 2020 wyniósł 2,43 pkt.**

Tabela nr 11 Dochód podatkowy na obszarze LSR w 2020 r.

Nazwa Gminy	wskaźnik G gmin objętych obszarem LSR
Zielonka	2 695,96
Jadów	1 206,95
Klembów	1 779,84
Poświętne	933,87
Strachówka	1 298,67
Tłuszcz	1 304,51
Wołomin – obszar wiejski	1 822,16
Zabrodzie	1 312,87
Średnia dla obszaru	1 544,35
Wskaźnik	2,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych do Wskaźnika G – podstawowe dochody podatkowe na 1 mieszkańca gminy przyjęte do obliczania subwencji wyrównawczej na 2020r.

W ostatnich latach zaobserwowano na terenie gmin członkowskich wzrost wydatków z budżetów gmin, co może świadczyć o ich bogaceniu się. Świadczą o tym również dochody mieszkańców gmin tworzących obszar LSR, które są wyższe aniżeli przeciętne dochody w podobnych gminach. Najwyższy wskaźnik G notują gminy: Zielonka, Wołomin, Klembów, Zabrodzie i Tłuszcz. Dalej plasują się: Strachówka, Jadów, Poświętne.

4.4 Działalność sektora gospodarczego (przedsiębiorczość)

Aktywność LGD „Równiny Wołomińskiej” w obszarze rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie tworzenia i utrzymania miejsc pracy, stanowiła niezwykle istotny czynnik rozwojowy obszaru objętego LSR. Odbiorcami wsparcia byli mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą lub podmioty z sektora mikro i małych przedsiębiorstw rozwijający ofertę usług. Zidentyfikowane w LSR grupy defaworyzowane otrzymały preferencje przy ubieganiu się o wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej lub w przypadku zatrudnienia osoby w niekorzystnej sytuacji w ramach istniejącej działalności. W okresie referencyjnym zauważalny był rozwój przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR. Wzrosła liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą przede wszystkim mikroprzedsiębiorców, a wśród nich jednoosobowych działalności gospodarczych.

Respondenci z obszaru objętego LSR potwierdzali, iż nieznacznie poprawiła się sytuacja na rynku pracy. Wsparcie oferowane przez LGD miało w tym znaczący udział. Mimo wielu czynników zakłócających działalność, będącymi następstwem pandemii oraz wojny w Ukrainie, wspierane firmy nadal prowadziły działalność gospodarczą i wskazywały na potrzebę dostępu do środków finansowych. Miały na to również wpływ zmiany zobowiązań.

Wspieranie działań przedsiębiorczych w kolejnej perspektywie LSR będzie istotnym czynnikiem rozwojowym. Potwierdzili to respondenci w składanych ankietach stworzonych do Raportu ewaluacyjnego ex-post.

Pod względem rozróżnienia obszarów działalności gospodarczej prowadzonej w obrębie LSR rozpatrywanych na podstawie PKD dominuje Sekcja F (budownictwo)-2 365 podmiotów. Następną jest Sekcja G (handel hurtowy, detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle)-1 786 podmiotów. Dalej plasują się: Sekcja C (przetwórstwo przemysłowe)-705 podmiotów i Sekcja A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo)-60 podmiotów, Sekcja R (Działalność związana z kulturą, rozrywką, i rekreacją)-65 podmiotów.

4.5 Działalność sektora społecznego

Na terenie LSR znajduje się 290 organizacji pozarządowych zarejestrowanych w KRS z czego 10% stanowią OSP. Poza nimi istnieje również wiele organizacji zarejestrowanych w Starostwach Powiatowych tj. Szkolne Kluby Sportowe oraz część OSP. Na terenie każdej z gmin członkowskich można zaobserwować zrzeszające się lokalne społeczności, w ramach wspólnych celów. Do takich społeczności można zaliczyć działania m. in. Kół Gospodyń Wiejskich, Klubów sportowych, OSP. Lokalne społeczności działają na rzecz dobra wspólnego. To dzięki ich inicjatywom powstają miejsca spotkań, wydarzenia związane z danym regionem, pojawiają się nowe zajęcia aktywizacyjne, kulturalne, sportowe skierowane do mieszkańców. W związku z dobrą znajomością potrzeb i oczekiwań odgrywają bardzo ważną rolę w pozyskiwaniu środków z funduszy unijnych. Stanowią jedną z grup docelowych w nowej perspektywie LSR 2023-2027.

Problemy społeczne

Analiza objęła również ocenę obszaru LSR pod kątem ubóstwa, czyli niemożności osiągnięcia minimalnego standardu życiowego. Pojęcie ubóstwa wiąże się z negatywnymi zjawiskami, takimi jak bezrobocie, bezdomność, niski poziom wykształcenia, uzależnienia i inne problemy społeczne. Jest istotnym czynnikiem wpływającym na zjawisko wykluczenia społecznego zwłaszcza w aspektach życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego lokalnej społeczności. Przyjęcie ustawowej granicy ubóstwa pozwala na wskazanie grupy osób uprawnionych do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej, która ma na celu wsparcie w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej poprzez zapewnienie dochodu na poziomie odpowiadającym godności człowieka.

Duża niepewność związana z następstwami wojny w Ukrainie, ogromna liczba migrantów z Ukrainy mieszkających w Polsce, kryzys energetyczny, rosnąca inflacja, drożyzna, niestabilna sytuacja na rynku pracy powoduje narastające problemy społeczne. Problemy te mogą przełożyć się na wzrost ubóstwa, wykluczenia społecznego lub migracji.

W Polsce przybywa gmin, w których wzrasta liczba osób korzystających np. z instytucji opiekuńczych, pomocy środowiskowej, pomocy finansowej. Pomoc środowiskowa obejmuje pomoc pieniężną lub niepieniężną przyznawaną osobom mającym problemy z samodzielnym funkcjonowaniem. Świadczenia z pomocy społecznej otrzymują najczęściej osoby z bardzo niskim wykształceniem, niskimi kwalifikacjami zawodowymi, brakiem doświadczenia i umiejętności wymaganych przez pracodawców. Osoby takie pozbawione są szans na znalezienie i utrzymanie zatrudnienia, dlatego konieczne są działania aktywizujące. Ważnym elementem jest przygotowanie

przez Rząd programów socjalnych skierowanych do najuboższych rodzin takich jak (800+, 300+ i innych) ale także skierowanie środków unijnych na obszary LSR dotknięte problemem ubóstwa i wykluczenia społecznego.

W okresie referencyjnym na całym obszarze objętym LSR liczba Beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej spadała, co należy uznać za bardzo pozytywne zjawisko. Ważnym elementem była również możliwość skorzystania z programów socjalnych skierowanych do najuboższych rodzin (500+, 300+ i innych). W 2021r. najwyższy nominalny spadek liczby Beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w odniesieniu do 2013 r. odnotowano w gminie Strachówka. W tej gminie nadal pozostaje wysoki poziom Beneficjentów pomocy społecznej na tle pozostałych gmin z obszaru objętego LSR.

Tabela nr 12 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana bezwzględna (2021-2013)
POLSKA	710	645	568	513	463	416	832	-416
Mazowieckie	604	550	485	436	386	340	699	-359
Zielonka (miasto)	349	325	260	226	278	168	538	-370
Jadów	987	870	729	677	535	460	1 025	-565
Klembów	640	578	489	404	405	318	794	-476
Poświętne	1 015	1 008	999	876	691	483	1 174	-691
Strachówka	1 589	1 385	1 084	925	740	625	1 799	-1 174
Tłuszcz (miasto i gmina)	507	434	386	328	293	255	636	-381
Wołomin (obszar wiejski)	1 301	1 202	1 054	1 020	932	782	1 385	-603
Zabrodzie	710	645	568	513	463	416	832	-416

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dalej kolejno spadek Beneficjentów pomocy społecznej wystąpił w gminach: Poświętne, Wołomin obszar wiejski, Jadów, Klembów. W przypadku Miasta Zielonka, Miasta i Gminy Tłuszcz dane są zbliżone do średniej wojewódzkiej i nieznacznie niższe od średniej krajowej. Gmina Zabrodzie notuje taką samą średnią jaka wynosi w całej Polsce.

W najbliższych latach na obszarze objętym LSR będziemy mierzyć się z dodatkowym problemem starzenia się społeczeństwa i zmieniającym się modelem rodziny, która nie będzie wielopokoleniowa. Starzenie się społeczeństwa to naturalny i nieunikniony proces występujący w każdej rozwiniętej gospodarce. Jest to wyzwanie, z którym od wielu lat zmagają się większość państw UE. Będzie to miało również bezpośrednie skutki dla systemu finansów publicznych w postaci wzrostu kosztów opieki zdrowotnej i opieki nad osobami starszymi.

Poza innowacjami i postępowaniem w medycynie oraz sposobem radzenia sobie z problemem starzejącego się społeczeństwa powinna być dbałość o wydłużenie czasu, gdy ludzie pozostają zdrowi i aktywni, dzięki czemu mogą dłużej uczestniczyć w życiu społecznym.

Z konsultacji przeprowadzanych w 2022r. w 8 gminach, które zadeklarowały przystąpienie do nowej perspektywy LSR 2023 -2027 oraz z wcześniejszych spotkań, warsztatów czy też wywiadów wynika, że obszar LGD „Równiny Wołomińskiej” zamieszkuje wiele grup w niekorzystnej sytuacji, zarówno ekonomicznej jak i społecznej. W nowej odsłonie przygotowania LSR zidentyfikowano dość szeroką grupę osób w niekorzystnej sytuacji, do której zaliczono osoby do 25 roku życia i powyżej 60 roku życia. Przeprowadzone wywiady potwierdzają, iż w zakresie oczekiwanych działań podejmowanych na rzecz ograniczania wykluczenia społecznego i aktywizacji należałoby podejmować zarówno działania miękkie, bezpośrednio wpływające na poprawę sytuacji, jak i przeciwdziałające zjawiskom wykluczenia.

Podejście LGD „Równiny Wołomińskiej” do kwestii przestrzegania zasady równości szans

Równość płci polega na odzwierciedlaniu istniejących proporcji między kobietami a mężczyznami na danym obszarze działania, w tym przypadku na obszarze LGD „Równiny Wołomińskiej”. Istnieją jednak sytuacje, w których proporcja 50/50 wynika z rzeczywistych proporcji między kobietami i mężczyznami, co stanowi prawidłową równowagę w kontekście równości szans. Na obszarze LSR występuje zbliżona sytuacja, kobiety stanowią 51%

populacji, a mężczyźni – 49%. LGD konsekwentnie dba o zachowanie standardu minimum w zakresie równych szans i niedyskryminacji zarówno w swoich działaniach, jak i w przypadku przyznawanych dotacji beneficjentom. Ważnym punktem odniesienia w tym zakresie są „Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2023-2027”. Należy podkreślić, że dokumenty, które stanowią podstawę funkcjonowania LGD, są przykładem pełnej otwartości, ponieważ w żadnym przypadku nie zawierają zapisów dyskryminujących żadną z płci.

4.6 Dziedzictwo kulturowe i zabytki

Gmina Tłuszcz posiada 15 zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków nieruchomych w tym:

8-Cmentarzy np. Cmentarz wojenny z 1920 r. Tłuszcz- 1933r., Cmentarz rzymskokatolicki Postoliska – 1855r.,

2-Budynki: Spichlerz Tłuszcz - XIXw., **1-Architektura sakralna:** Kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa w Postoliskach z lat 1913 – 1919, **4-Krajobrazy kulturowe:** Park Chrząsne XVII, Park Mokra Wieś XVIII-XIX, Park Dworski Jasienica XIX, Park Miąse XIX,

Gmina Jadów posiada 11 zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków nieruchomych np.

4-Cmentarze np. Cmentarz ewangelicko-reformowany „osadników szkockich” Jadów - do 1850r., Mogiła cywila Mieczysława Książaka z 1947r. Jadów, Mogiła zbiorowa żołnierzy Wojska Polskiego z II wojny światowej Jadów z 1939r., **3-Budynki:** Obora, Oficyna, Spichlerz z Jadowa z 2. poł. XIXw., **1- Architektura sakralna:** Kościół parafialny pw. Znalezienia Krzyża Świętego Jadów - 1822 – 1886, **3-Krajobrazy kulturowy:** Zespół podworski, Park i Dwór w Jadowie z 2 poł. XIXw.,

Gmina Strachówka posiada 4 zabytki wpisane do rejestru i ewidencji zabytków nieruchomych np.

2-Cmentarze: Zbiorowa mogiła 18 powstańców styczniowych Borucza z 1930r., Zbiorowa mogiła powstańców styczniowych z 1863r., postument z napisem uwieńczony krzyżem Kąty-Wielgi - 1930r., **1-Krajobraz kulturowy:** Dwór Ruda-Czernik- 1860r.,

Gmina Poświętne posiada 3 zabytki wpisane do rejestru i ewidencji zabytków nieruchomych np.

1-Cmentarz: Mogiła zbiorowa żołnierzy WP z II w. św. Poświętne - 1969r., **1-Budynek:** Dom Nowe Ręczaje - XVIII w., **1-Krajobraz kulturowy:** Park dworski Krubki-Górki - przełom XVIII/XIX w.,

Gmina Klembów posiada 9 zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków nieruchomych m. in.

5-Cmentarzy np. Najstarsza część cmentarza rzymskokatolickiego w Klembowie - XIX w., Grób żołnierza AK Bolesława Krzyżewskiego z wojny polsko-bolszewickiej Klembów - 2000r., Mogiła żołnierza BCH Stanisława Cholewińskiego z 1944r. Klembów, **2-Budynki:** Pałac Wola Raszowska 1673r. Dom rodziny Lipszyców tzw. Dom św. Faustyny Ostrówek- 1905r., **1-Architektura sakralna:** Kościół parafialny pw. św. Klemensa Klembów- XIXw., **1-Krajobraz kulturowy:** Park Wola Raszowska - XVIIIw.

Gmina Wołomin posiada 22 zabytki wpisane do rejestru i ewidencji zabytków nieruchomych w tym:

12-Cmentarzy np. Mogiła zbiorowa żołnierzy Armii Krajowej Wołomin-1944r., Grób Nieznanego Żołnierza Wołomin, Mogiła wojenna żołnierzy AK „Jerzyki” Leśniakowizna 1945r., Grób żołnierza AK Wacława Wilczaka z II w. św. Leśniakowizna 1939 – 1945, Mogiła nieznanego żołnierza WP z II w. św. Leśniakowizna- 1981r., Mogiła żołnierzy WP z II w. św. Wołomin 1945r., Mogiła zbiorowa z II w. św. z 1945r., Mogiła żołnierzy WP z wojny polsko-bolszewickiej z 2. poł. lat 30. XXw., Mogiła żołnierzy AK z II w. św. z 1995r.,

3-Budynki: Dom Rohnówka z 1883r., Dom Nałkowskich z 1895r., Willa Laurentium z 1920r., **2-Architektury sakralne:** Kościół parafialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej Wołomin - pocz. XXw., Kapliczka przydrożna z figurą św. Rocha Wołomin- XVIIIw., **4-Krajobrazy kulturowy:** Ogród Wołomin z 1922r. i z 1895r., Zespół dworsko-parkowy w Czarnej z XVIII w., Park podworski Wołomin XVIIIw.,

Gmina Zielonka posiada 11 zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków nieruchomych w tym:

7-Cmentarzy np. Cmentarz wojenny z 1920r., Mogiła zbiorowa żołnierzy Armii Czerwonej z 1920r. , Mogiła zbiorowa cywili z 1939r. i z 1974r., **1-Budynek:** Willa Zielonka przełom XIX/XX w., **1-Architektura sakralna:** Kaplica Zielonka z 1920r., **1-Krajobraz kulturowy:** Park Zielonka z XIX w.,

Gmina Zabrodzie posiada 19 zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków nieruchomych w tym:

3-Cmentarze np. Cmentarz rzymskokatolicki Niegów, Mogiła żołnierza Jana Czechowskiego z 1939r. Niegów, Mogiła zbiorowa cywili z 1863r. w Gaju, **1-Architektura sakralna:** Kościół parafialny pw. Świętej Trójcy Niegów - 2. połowa XIXw., **7-Krajobraz kulturowy:** Dwór Niegów, Aleja Klonowa 1876r., Dwór i Park w Głuchach XVIIIw., Park Niegów XIXw., Pałac, Park, Sady z Aleją Dojazdową, Oficyny (I, II, III), budynek gospodarczy - Dębinki XIXw.

Obszary atrakcyjne turystycznie

Obszar LGD można uznać za atrakcyjny turystycznie, mający potencjał do szerszego rozwoju. Wpływ na to mają położenie obszaru oraz posiadane warunki naturalne. Ma on wizerunek przestrzeni czystej i przyjaznej człowiekowi. Zasoby środowiskowe obszaru stanowią teren spójny, bogaty i ciekawy krajobrazowo. Respondenci dostrzegli drzemiący na obszarze LSR potencjał położenia w mezoregionie Równina Wołomińska, w pobliżu miasta stołecznego Warszawy. Mimo wskazania turystyki w latach 2014-2020, jako jednego z kierunków rozwojowych wynikających z potencjału obszaru LSR, na przełomie minionych lat nie odnotowano w tej branży znaczących zmian. Skuteczność podejmowanych działań w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego obszaru na pewno spowolniła pandemia Covid 19. Również bliskość Zalewu Zegrzyńskiego i innych obszarów chronionych, bardziej atrakcyjnych dla turystów, mogła przyczynić się do niskich zmian w zakresie turystyki. Pomimo tych zagrożeń i faktu, iż na terenie o podłożu równinnym, nie posiadającym naturalnych wzniesień, pagórków, atrakcyjnej rzeźby terenu, można stworzyć ofertę atrakcyjną turystycznie, przyrodniczo, historycznie, edukacyjnie opartą na posiadanych zasobach.

W tym celu można wykorzystać tereny atrakcyjne turystycznie:

Specjalne Obszary Ochrony (SOO): Poligon Rembertów, Strzelba Błotna, Ostoja Nadliwiecka, Torfowiska Czernik, Białe Błota.

Rezerwaty: „Dębina”, „Ślize”, Mosty Kalińskie, Bagno Jacka, Torfowisko Zawały, Rezerwat Grabicz.

Obszary Specjalnej Ochrony (OSO): Dolina Liwca, Dolina dolnego Bugu.

Obszary Chronionego Krajobrazu: obejmuje obszar Warszawski, występuje w Zielonce, Poświętnem i Klembowie.

Parki Krajobrazowe: Nadbużański Park Krajobrazowy wraz z otuliną.

Rzeki: Cienka, Rynia, Osownica, Rządza, Długa, Czarna, Bug, Fiszor, Liwiec. Północno -wschodnią część zajmuje Dolina Liwca o szerokości do 3 km i Dolina Bugu.

Obszary Natura 2000: Na obszarze Powiatu Wołomińskiego utworzono kilka obszarów Natura 2000, a łączna powierzchnia fragmentów w powiecie to 3 072 ha (uwzględniono powierzchnię Doliny Dolnego Bugu w Gminie Zabrodzie, Doliny Liwca w Gminie Jadów i Krogulca, bez Ostoi Nadbużańskiej).

Sztuczne plaże: w Słopsku, plaża nad Liwcem w Urlach, nad Bugiem, sztuczna plaża na błoniach Klembowskich, plaża Glinianki Zielonka.

„Park Kulturowy Ossów – Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 roku” – teren Pawilonu kulturowego i pól w Ossowie, **Wał wojskowy** Poświętne.

Wydma Szwalnica (Szwalnicka) w Zielonce,

Niedocenianą formą ochrony przyrody są użytki ekologiczne. Mogą to być naturalne zbiorniki wodne, starorzecza, oczka wodne, bagna, torfowiska, stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków. Są one zlokalizowane głównie w Gminie Jadów, Klembów, Poświętne, Wołomin i Strachówka.

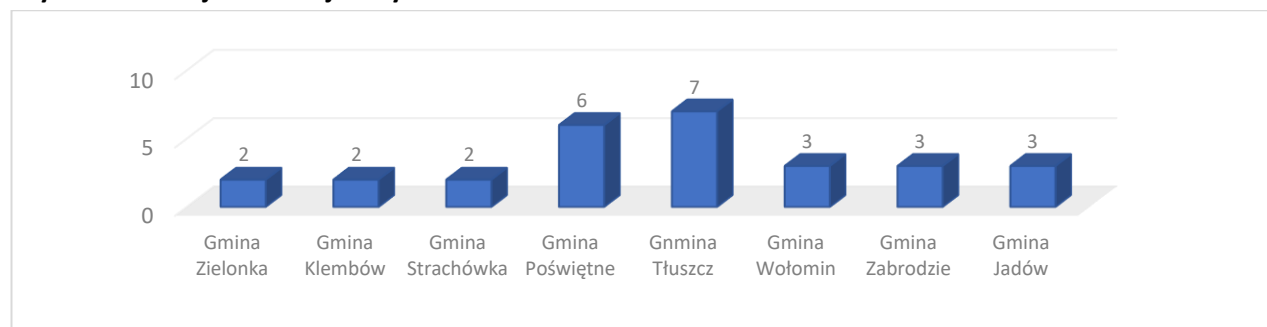
- **Białe Błota koło Wołomina** - ekosystem torfowiskowy, wzbogacający bioróżnorodność okolicznych terenów
- **Rezerwat Jaźwie** – torfowisko, bagna zwyczajnego, stanowiska lęgowe żurawia i myszołowa. Występuje tam także bocian czarny, łabędź niemy i inne gatunki.
- **Feliksówka (gmina Poświętne)** - zbiornik tzw. „Bagno Feliksów”.
- **Tereny Glinianek (Gmina Zielonka)**

Na obszarze objętym LSR zauważamy tworzenie się gospodarstw agroturystycznych w gminach wiejskich, tj. w Gminach: Strachówka, Jadów, Poświętne, Klembów, Zabrodzie i miejsko-wiejskich gmina Tłuszcz a reprezentację pojedynczych miejsc związanych z agroturystyką w Gminie Wołomin i Zielonka. Świadczy to o ucieczce na wieś pewnych grup ludności zwłaszcza osób (50+) i starszych, przeważnie emerytów (60+).

Planując budżet LSR, na obszarze działania LGD „Równiny Wołomińskiej” zauważyliśmy mocno rozwijający się innowacyjny trend związany z końmi, polegający na prowadzeniu jazdy konnej, szwoleżerki i jazdy kawaleryjskiej. Na obszarze LSR pojawiło się 30 podmiotów: stajnie, pensjonaty, hotele, stacje dla koni, które uczą jazdy konnej, prowadzą hipoterapię i edukują młodzież pod względem historycznym. Warto zauważyć, że przykładem jest stacja ROT-mistrza założona w 2022r. w miejscowości Kąty Wielgi, która prowadzi zajęcia z nauki jazdy konnej w formule kawaleryjskiej dla uczniów Liceum. Stajnie i pensjonaty swoją działalnością stwarzają warunki do rozwoju turystyki konnej, a z drugiej strony przybliżają nam historię Wojska Polskiego, jazdy konnej, kawalerii konnej, która brała udział w wojnie polsko- bolszewickiej w 1920r. na polach Ossowskich w okolicy Wołomina i miasta Zielonka.

Wychodząc naprzeciw nowemu trendowi związanemu z końmi LGD zaplanowała możliwość pozyskania środków na działania związane z tą tematyką w części budżetu, (Przedsięwzięcie 2.2 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje edukację lub przyrodę).

Wykres nr 4 Stajnie i Pensjonaty dla koni na obszarze LSR

Źródło: opracowanie własne

Obszary wiejskie

Obecny, ale także przyszły rozwój obszaru determinują także obszary wiejskie, które stanowią użytki ekologiczne oraz tereny rolnicze. Budują one przewagę na obszarze LGD „Równiny Wołomińskiej” w zakresie rozwoju zróżnicowanych form turystyki wiejskiej, powstawania gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych. Rolnicza przestrzeń produkcyjna cechuje się coraz mniejszą powierzchnią i w większości przeciętną lub niską jakością gleb klasy V. i VI. W strukturze użytkowania dominują pola uprawne, o przewadze uprawy zbóż, ekosystemy łąkowe i łąkowo – bagienne oraz lasy. LGD skupia na swoim obszarze gminy wiejskie i gminy miejsko wiejskie. Według danych GUS (Bank Danych Lokalnych) na dzień 31.12.2021r. gminy te zamieszkiwało łącznie 86 580 osób, z czego 60 320 osób na wsi.

Tabela nr 13 Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów

Gmina	Z dochodem z działalności rolniczej	Z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	Z dochodem z pracy najemnej	Z dochodem z emerytury i renty	Z dochodem z niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą
Zielonka (1)	24	9	13	4	5
Jadów (2)	700	98	370	253	81
Klembów (2)	497	48	243	171	71
Poświętne (2)	629	74	330	196	58
Strachówka (2)	463	55	245	143	47
Tłuszcz (3)	752	93	379	319	91
Zabrodzie (2)	496	74	268	147	109
Wołomin (obszar wiejski)	0	0	0	0	0
Razem LGD	3 561	451	1 848	1 233	462

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Źródłem dochodów dla gospodarstw domowych z terenu LGD „Równiny Wołomińskiej” jest przede wszystkim działalność rolnicza, następnie praca najemna, w dalszej kolejności emerytury i renty oraz inne źródła.

Rolnictwo lokalne i rynek rolny

Większość gmin z obszaru LSR LGD „Równiny Wołomińskiej” zarówno z powiatu wołomińskiego, jak i wyszkowskiego oprócz Gmin Wołomin i miasta Zielonka posiada dużą powierzchnię gruntów rolnych w stosunku do całkowitej powierzchni gminy. W związku z tym można powiedzieć, że obszar LSR jest obszarem o zdecydowanej przewadze rolnictwa. Obszar ten posiada tradycje rolnicze i predyspozycje do dalszego rozwoju tej gałęzi gospodarki, lecz obecnie w zmienionej formie, wprowadzając elementy innowacyjności, szukając nowych rozwiązań i rynków zbytu. Obecna forma działalności rolniczej nie jest zadowalająca i nie powoduje zmniejszenia stopy bezrobocia, ani większego wzrostu zatrudnienia w tym sektorze.

Znaczną część obszaru działania LGD „Równiny Wołomińskiej” stanowią nieużytki, tereny leśne, zadrzewione, które z przyczyn środowiskowych lub na skutek działań ludzkich, np. rolniczych, przemysłowych, utraciły swoją pierwotną funkcję lub są niedostępne dla działalności człowieka. Rolą LGD w tworzeniu LSR jest wzięcie pod uwagę tego faktu i stworzenie możliwości zagospodarowania tych terenów, aby za wszelką cenę zmienić ich charakter. Dobrą formą będzie tworzenie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych.

Najwięcej użytków rolnych znajduje się w gminie Tłuszcz, Jadów Zabrodzie, Poświętne, Strachówka i Klembów, natomiast najmniej w gminie Zielonka i Wołomin. Analizując dane, z roku na rok widać, że ubywa terenów rolnych. Dość słaba klasa ziemi rolniczej na obszarze LSR w przedziale V i VI, nie rodzącej rewelacyjnych plonów, zmiany klimatu, susze, degradacja zasobów naturalnych, gwałtowne zjawiska pogodowe zmieniły podejście rolników do uprawy ziemi. Zmiany, które wśród mentalności mieszkańców spowodowała także pandemia COVID - 19, w której społeczeństwo przez blisko 2 lata żyło w zamknięciu i izolacji, sugerują przebranżowienie rolnictwa w inną formę i stworzenie oferty spędzania czasu wolnego dla społeczeństwa.

Produkty regionalne, tradycyjne, lokalne

Jednym z czynników przyciągających turystów na dany obszar jest dobra kuchnia, produkty regionalne, tradycyjne, czy też lokalne, a także rękodzieło wytwarzane przez lokalnych artystów. Wychodząc temu naprzeciw, LGD „Równiny Wołomińskiej” chcąc dotrzeć do mieszkańców swojego obszaru, wytwarzających takie produkty zorganizowała wiele spotkań, konkursów, warsztatów, konferencji, wyjazdów w przedziale czasowym 2014-2020, które były poświęcone kreowaniu marki lokalnej. Te tematy przewijały się również w projektach współpracy realizowanych przez LGD: SZREK (Smaczna Zdrowa Regionalna Europejska Kuchnia), PLAT (Produkt Lokalny Atrakcją Turystyczną), ZYDEL (Zachowanie Dziedzictwa Lokalnego poprzez Promocję Potraw Regionalnych i Rękodzieła Artystycznego). Powstały także publikacje książkowe promujące lokalną kuchnię i rękodzieło artystyczne: Multimedialna Książka Kucharska (projekt SZREK), „Dziedzictwo Kulinarne” (projekt PLAT), „Dziedzictwo Lokalne – Kulinarium i Rękodzieło Artystyczne” (projekt ZYDEL), „Dobro Lokalne” (projekt dofinansowany ze środków Powiatu Wołomińskiego). W publikacjach tych znajdziemy informacje o lokalnych wytwórcach (artystach, przedsiębiorcach, przedstawicielach KGW i NGO) i o dawnych tradycjach kulinarnych, obyczajach i wyrobach rękodzieła artystycznego.

W starych, często odziedziczonych w spadku po dziadkach przepisach, metodach wytwarzania i przechowywania wyrobów, szukają oni sposobu na ich wykorzystanie w dzisiejszych czasach. Przekazują tym samym tradycje i obyczaje młodym pokoleniom. Na obszarze LSR możemy zauważyć trendy związane z kulinariami i rękodziełem: tkactwem na starych krosnach, robótkami szydełkowymi, wycinankami, tworzeniem rękodzieła artystycznego z gliny, ceramiki, wikliny, włóczki, sznurka, drewna, metalu, wosku itp. Możemy również poruszać się po obszarze LSR poprzez wykorzystanie mapy interaktywnej stworzonej w ramach projektu współpracy ZYDEL, wg której, każdy może odwiedzić miejsca atrakcyjne pod względem kulinarnym i rękodzielniczym. Miejsca te funkcjonują praktycznie w każdej gminie na obszarze LGD. Dogodną formą prezentacji produktów lokalnych i rękodzieła artystycznego są też targi, jarmarki, dożynki, imprezy kulturalne i kulinarne, które odbywają się na obszarze LSR.

Ważnymi elementami regionu jest również rękodzieło artystyczne oraz produkty lokalne (rolne).

4.7 Edukacja

Edukacja jest jednym z ważniejszych aspektów dla każdej społeczności. To dzięki niej można zdobywać wiedzę, poszerzać swoje horyzonty, rozwijać umiejętności i zainteresowania. Zdobyta wiedza podczas uczęszczania do szkół lokalnych w danej gminie, w szczególności podstawowych, wpływa na to kim zostaniemy w przyszłości, do jakiej szkoły ponadpodstawowej się dostaniemy, a w dalszej perspektywie na jakie studia pójdziemy. Placówki edukacyjno-opiekuńcze, takie jak: żłobki, przedszkola, wpływają na powrót do aktywności zawodowej rodziców, którzy dzięki temu napędzają i wypracowują wzrost gospodarczy na danym obszarze. Z danych dostępnych w GUS-ie SVS na obszarze objętym LSR tylko na terenie 3 samorządów jest co najmniej 1 żłobek. Są to gminy miejskie lub miejsko-wiejskie tj. Zielonka (4), Wołomin (5), Tłuszcz (1). W pozostałych gminach występują tylko placówki przedszkolne i przedszkola. W zależności od wielkości gminy oraz ilości mieszkańców występują szkoły podstawowe. Stanowią one trampolinę do dalszej przyszłości dla dzieci. Na terenie 2 gmin – Wołomin (1) i Klembów (1) znajdują

się dodatkowo szkoły podstawowe specjalne dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową, do których uczęszczają (są dowożone) dzieci z terenu całego powiatu wołomińskiego w tym z terenu objętego LSR.

Szkoły ponadpodstawowe: liceum (ogólnokształcące, branżowe oraz dla dorosłych), technikum, szkoły zawodowe, występują zwykle jako zespoły szkół i znajdują się w czterech gminach: Tłuszcz (1), Jadów (1), Wołomin (5), Zielonka (1). Szkoły te posiadają różne profile kształcenia, zarówno ogólnokształcące jak i zawodowe o profilach ekonomicznym, fryzjerskim, kolejowym, samochodowym/motoryzacyjnym, wojskowym/policyjnym. Dzięki swojej różnorodności prawie każdy mieszkaniec jest w stanie znaleźć tematykę kształcenia, która go interesuje.

Podsumowując, większa liczba żłobków, czy też świetlic dla maluchów pozwoliłaby na większe zaktywizowanie mieszkańców, zwłaszcza kobiet. Ogólnie rzecz ujmując placówki edukacyjne dają szeroki wachlarz możliwości wychowania, edukacji i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

4.8 Uzasadnienie doborów zakresów wsparcia

Przedsięwzięcia w ramach LSR będą realizowane za pomocą konkursów (operacji klasycznych), projektów grantowych, operacji własnych oraz grantów na opracowanie koncepcji Smart Village. Taki dobór metod jest uzasadniony doświadczeniami LGD w poprzednich okresach programowania, potrzebami zgłaszanymi przez lokalną społeczność oraz dostępnymi formami wsparcia w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027.

4.9 Uzasadnienie wyboru dostępnych źródeł finansowania

LSR, z uwagi na zakres celów i przedsięwzięć planowanych do realizacji będzie finansowana wyłącznie z budżetu PS dla WPR na lata 2023-2027.

4.10 Uzasadnienie przyjętego sposobu wdrażania

Przyjęto sposób wdrażania LSR poprzez stosowanie wielozakresowych naborów wniosków. Jak wykazano w dalszej części niniejszej LSR, przedsięwzięcia są tak skonstruowane, że nie tylko odpowiadają na najpilniejsze potrzeby lokalnej społeczności, w tym osób młodych, seniorów i grup w niekorzystnej sytuacji, ale się wzajemnie uzupełniają dając efekt synergii, niemożliwy do uzyskania w ramach innych programów pomocowych. Oznacza to, że realizacja jednego przedsięwzięcia będzie pozytywnie wpływać na założenia innego, wzmacniając tym samym efekt interwencji LEADER na obszarze LSR.

4.11 Zrównoważenie środowiskowe

Wspólna Polityka Rolna ma na celu przeciwdziałanie zmianom klimatu, ochronę zasobów naturalnych i zwiększanie różnorodności biologicznej UE. Idea rozwoju społeczno-ekonomicznego zakładająca **zrównoważony** rozwój, który zaspokajając potrzeby współczesnych społeczeństw, nie będzie jednocześnie ograniczał możliwości rozwojowych przyszłych pokoleń, zakłada równoległy rozwój gospodarki, społeczeństwa i środowiska. Ten **zrównoważony** rozwój zachęca człowieka do odpowiedzialności za środowisko naturalne i sprawia, że jego rozwój osobisty rośnie wraz z troską o środowisko naturalne, w którym żyje i szanuje je. LGD „Równiny Wołomińskiej” planując Lokalne kryteria wyboru operacji w ramach LSR, nie mogła pominąć kryterium odpowiadającego za ochronę środowiska naturalnego, racjonalne zarządzanie zasobami naturalnymi oraz działania proekologiczne.

Wzrost ilości nowych podmiotów gospodarczych oraz rodzaj branż na obszarze LSR generowany jest w szczególności bliskim sąsiedztwem stolicy. **Warszawa jest ogromną aglomeracją, skupiającą blisko 1 861 975 mieszkańców (stan na 31.12.2022r. wg GUS), która generuje też ogromne ilości spalin, ścieków i innych czynników, degradujących środowisko naturalne.** Z konsultacji przeprowadzonych w gminach członkowskich wynika, że obszar LSR nie jest jeszcze tak zanieczyszczony, jak sama stolica, ale należy zadbać o to, by w przyszłości, młode pokolenie mogło żyć, pracować i cieszyć się czystym środowiskiem.

Diagnostując konkretne problemy na obszarze działania LGD „Równiny Wołomińskiej” brano pod uwagę przede wszystkim wyniki spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami, ale również ich skalę, obszar występowania oraz możliwości interwencji LEADER.

Mając powyższe na uwadze, zidentyfikowano dwa problemy kluczowe:

1. Brak dostatecznego zasięgu usług dla lokalnej społeczności, co dotyczy zarówno niskiego poziomu przedsiębiorczości, w tym również małych gospodarstw rolnych.
2. Niska jakość infrastruktury publicznej - dostosowanej do potrzeb każdej grupy wiekowej, niewystarczający poziom integracji społecznej oraz brak wykorzystania innowacyjnych metod rozwoju obszaru.

Na podstawie zidentyfikowanych problemów, LGD ustaliła cele, których osiągnięcie pomoże rozwiązać trudności zgłoszone przez społeczność lokalną. Te cele stały się podstawą do wyboru operacji, które najlepiej przyczynią się do rozwiązania tych problemów i wyzwań.

Analizując zdiagnozowane przyczyny problemów, posiadane zasoby oraz cele interwencji LEADER wskazane jest zastosowanie kryteriów mających na celu:

- **premiowanie racjonalnego gospodarowania zasobami/ograniczające presję na środowisko;** Malejące zasoby naturalne stanowią globalne wyzwanie dla społeczności na całym świecie. LGD „Równiny Wołomińskiej” ma możliwość nie tylko zwiększania świadomości lokalnej społeczności w tym zakresie poprzez działania edukacyjne, ale także podejmowanie konkretnych operacji, które mają realny wpływ na ochronę zasobów naturalnych. Działania te są priorytetem w strategiach gminnych, powiatowych i wojewódzkich.
- **premiowanie operacji dedykowanych mieszkańcom obszarów wiejskich, w szczególności osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji;** pomimo wysokich nakładów finansowych, różnice poziomów między obszarami wiejskimi a miastami nadal są widoczne, wyraża się to m.in. w dostępie do kultury, rynku pracy, ofert spędzania czasu wolnego; podczas wywiadów, badań ankietowych i konsultacji, mieszkańcy wyraźnie wskazywali na konieczność kontynuacji działań mających na celu wyrównywanie dysproporcji w tym zakresie;
- **premiowanie operacji innowacyjnych;** Jednym z pozytywnych efektów podejmowanych działań mających na celu wyrównywanie szans między obszarami wiejskimi a miejskimi jest łatwiejszy dostęp do dobrych praktyk, które prezentują innowacyjne rozwiązania. Mieszkańcy obszaru objętego LSR są coraz bardziej świadomi globalnych trendów, chcą aby nowoczesne technologie i rozwiązania były również stosowane na ich terenie. Ostatnie nabory wniosków wyraźnie pokazały, że przedsiębiorcy szczególnie poszukują innowacyjnych rozwiązań, które mogliby wprowadzić w swoich firmach, zwiększając tym samym swoją konkurencyjność na rynku.
- **premiowanie operacji, które wykorzystują lokalny potencjał;** Spotkania, wywiady, ankiety, konsultacje oraz wyniki przeprowadzonego badania ex-post jednoznacznie wskazują, że lokalna społeczność jest świadoma niezwykłego bogactwa zasobów swojego obszaru zamieszkania. Co więcej, coraz bardziej aktywnie poszukuje rozwiązań, które przyczynią się do promocji i rozwoju tego potencjału. Pojawiły się intrygujące pomysły dotyczące dziedzictwa kulinarnego, które mogłyby być realizowane oraz propozycje wzmocnienia kapitału społecznego seniorów, których liczba stale rośnie.
- **premiowanie tworzenie nowych miejsc pracy;** Mimo zauważalnego spadku wskaźnika bezrobocia, nadal utrzymuje się poziom niezadowolający. Istnieje pilna potrzeba tworzenia nowych miejsc pracy, które przyciągną i zatrzymają młodych ludzi na obszarze objętym LSR, zwłaszcza w obliczu procesu starzenia się społeczeństwa. Kreowanie nowych miejsc pracy, w połączeniu z innowacjami w dziedzinie edukacji i infrastruktury publicznej może stanowić motywację do pozostania na obecnym miejscu zamieszkania.-
- **premiowanie Wnioskodawców, którzy otrzymali wcześniej dofinansowanie ze środków UE lub posiadają doświadczenie w realizacji projektów;** Mając na uwadze ograniczenia budżetowe LSR oraz krótszy czas na jej wdrożenie, oparcie się na doświadczonych Wnioskodawcach stanowi większą pewność skutecznej realizacji operacji, eliminując ryzyko wycofania się lub rozwiązania umowy. Jest to istotna lekcja wyniesiona z poprzedniego okresu programowania, gdzie brak takiego podejścia wiązał się z dodatkowymi komplikacjami.
- **premiowanie Wnioskodawców, którzy korzystali z doradztwa w biurze LGD/uczestniczyli w warsztatach i szkoleniach organizowanych w ramach Planu komunikacji itp.** Wysoka jakość wniosku stanowi większą gwarancję skutecznej realizacji operacji i osiągnięcia celów LSR. Etap konsultacji i nawiązywania bezpośrednich relacji z Wnioskodawcą pozytywnie wpływa na realność osiągnięcia zamierzonego rezultatu. Istnieje możliwość zachęcenia do zwiększenia poziomu innowacyjności, uwzględnienia kwestii środowiskowych oraz nawiązania współpracy. Wsparcie odnosi się do wszystkich etapów realizacji operacji, umożliwiając skuteczne działanie.
- **premiowanie operacji o niższej niż maksymalna kwota wsparcia;** wysokie potrzeby rozwojowe obszaru przekraczają dostępny budżet LSR. Dlatego skorzystanie z niższej kwoty pomocy, niż maksymalna, otwiera możliwość realizacji większej liczby operacji. To z kolei pozwoli na uwolnienie większego potencjału poprzez realizację pomysłów wielu osób, co przyczyni się do osiągnięcia efektu o większym oddziaływaniu.
- **premiowanie Wnioskodawców, którzy posiadają kwalifikacje lub doświadczenie w zakresie odpowiednim do zakresu projektu;** Osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie w zakresie zgodnym z projektem

są niezwykle istotne. Szczególnie w przypadku zakładania działalności gospodarczej, mają one gwarancję, że Wnioskodawca będzie w stanie dostarczyć wysokiej jakości produkty lub usługi od samego początku wejścia na lokalny rynek. To z kolei sprawia, że oferta staje się konkurencyjna i ma większe szanse na zaspokojenie potrzeb i oczekiwań klientów. Ponadto, znajomość branży i nawiązane kontakty przyczyniają się do efektu wsparcia.

- **premiujące operacje dedykowane seniorom, ludziom młodym oraz osobom w niekorzystnej sytuacji**, jako naturalna konsekwencja na odpowiedź wprost na wyzwania przed jakimi stoi LGD w najbliższych latach.

ROZDZIAŁ V. SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

5.1 Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

LSR dla obszaru LGD „Równiny Wołomińskiej” jest w pełni zgodna zarówno z dokumentami strategicznymi dotyczącymi tego obszaru, jak i z założeniami programowymi na lata 2023–2027. Charakterystyczne dla LSR oddolne podejście Leader stanowi potencjał, który bezpośrednio wpływa na możliwość osiągnięcia celów strategicznych na poziomie lokalnym oraz regionalnym, powiatowym, wojewódzkim i krajowym. Zdefiniowane w ramach celów poszczególne przedsięwzięcia obejmują inicjatywy skierowane na poprawę jakości życia, zwiększenie dostępności, eliminację wykluczeń i rozwój oferty usług komercyjnych, opartych na lokalnych zasobach.

LSR jest strategicznym dokumentem, który koncentruje się na istotnych problemach mieszkańców na najniższym poziomie administracyjnym, tj. sołectwie i gminie. Obejmuje on tę samą ludność i terytorium, które są objęte strategiami na szczeblu gminy, powiatu, województwa i kraju. W rezultacie LSR stanowi spójne uzupełnienie dla wyższych strategii, tworząc synergiczny efekt. Wszystkie działania związane z LSR i strategiami nadrzędnymi współtworzą integralną całość, której celem jest wprowadzenie pożądanych zmian na konkretnym obszarze.

Tabela nr 14 Opis korelacji na poziomie przedsięwzięć w LSR

LSR 2023-2027	Cel 1 Lokalna przedsiębiorczość wykorzystująca potencjał i zasoby regionu w zakresie oferty usługowej
	P.1.1. Rozwój oferty usługowej lokalnych przedsiębiorców
	P.1.2. Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR
	P.1.3. Podejmowanie lub rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w małych gospodarstwach
	Cel 2. Aktywizacja, integracja i włączenie lokalnej społeczności z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi i zasobów obszaru LSR
	P.2.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej w celu poprawy jakości życia
	P.2.2. Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje, edukację lub przyrodę
	P.2.3. Zrównoważony rozwój społeczny z uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji
	P.2.4. Innowacyjne koncepcje Inteligentnych wsi
	P.2.5. Rozwój marki turystycznej/lokalnej obszaru LSR (wytyczenie szlaku, warsztaty, wyjazd studyjny, mapa interaktywna)
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.	
CS 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.	
CS 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.	
Przedsięwzięcia LSR są względem celów KSRR komplementarne, spójne i synergiczne. W ramach LSR zaplanowano przedsięwzięcia, które pozytywnie wpłyną na rozwój i wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego poprzez poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej (P.2.1.), i kształtowanie świadomości obywatelskiej - wzmocnienie kapitału społecznego w tym działania zwiększające poziom integracji społecznej (P.2.3.).	
W ramach przedsięwzięcia obejmującego wzrost przedsiębiorczości (P.1.1.;P.1.2.;P.1.3.) wsparcie uzyskują istniejące przedsiębiorstwa oraz nowe podmioty gospodarcze generujące nowe miejsca pracy zwiększające szanse na znalezienie zatrudnienia w miejscu zamieszkania, bez konieczności migracji do dużych miast.	

Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
Cel szczegółowy I Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną Cel szczegółowy II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony
Przedsięwzięcia LSR są względem celów Strategii komplementarne, spójne i synergiczne Cele LSR i Strategii Na Rzecz odpowiedzialnego Rozwoju są spójne i wzajemnie się przenikają w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy aktywizując jednocześnie gospodarczo obszary wiejskiej objęte LSR (P.1.1.;P.1.2;) czy włączenie i integrację społeczną poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty usług czasu wolnego poprzez m. in. budowę infrastruktury rekreacyjnej (P.2.1.), czy podejmowanie szerokiego wachlarza działań animacyjnych i integracyjnych (P.2.3.).
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030
Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa
Przedsięwzięcia LSR są względem celów Strategii komplementarne, spójne i synergiczne Cele LSR spójne i wykazują wysoki stopień komplementarności z celami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 przede wszystkim w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy aktywizując jednocześnie gospodarczo obszary wiejskiej objęte LSR (P.1.1.;P.1.2;) czy podejmowania działań animacyjnych i integracyjnych (P.2.3.) jak również poprzez włączenie i integrację społeczną poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty usług czasu wolnego poprzez m. in. budowę infrastruktury rekreacyjnej (P.2.1.).
PS dla WPR na lata 2023-2027
CS 8.P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich
CS 8.P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzację i wykorzystanie potencjału endogenicznego
CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności
CS 8.P 13. Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat
CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno- rekreacyjnej
CS 8.P 7. Poprawa dostępu do usług komercyjnych
CS 8.P 8. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym
CS 8.P 9. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów
Przedsięwzięcia LSR są względem celów PS dla WPR na lata 2023-2027 komplementarne, spójne i synergiczne Realizacja LSR z uwagi na fakt, iż interwencja LEADER jest jednym z fundamentalnych elementów polityki rozwoju obszarów wiejskich w sposób komplementarny pozytywnie wpłynie na osiągnięcie celów PS WPR poprzez realizację przedsięwzięć w zakresie m.in. -rozwoju oferty usługowej lokalnych przedsiębiorców (P.1.1.), - podejmowania działalności gospodarczej na obszarze LSR (P.1.2.), -podejmowania lub rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej w małych gospodarstwach (P.1.3.), -rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury publicznej w celu poprawy jakości życia(P.2.1.), -zachowania dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje, edukację lub przyrodę (P.2.2.), -zrównoważonego rozwoju społecznego z uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji (P.2.3.), -innowacyjnych koncepcji Inteligentnych wsi (P.2.4.), -rozwoju marki turystycznej/lokalnej obszaru LSR (wytyczenie szlaku, warsztaty, wyjazd studyjny, mapa interaktywna) (P.2.5.).
Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze
1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości. 1.2. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy.
6. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich. 6.3. Wspieranie dywersyfikacji działalności gospodarczej oraz tworzenie pozarolniczych miejsc pracy.

<p>10. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska. 10.7. Kształtowanie świadomości ekologicznej.</p>
<p>15. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. 15.4. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie postaw prospołecznych.</p>
<p>16. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych. 16.3. Kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców.</p>
<p>17. Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców. 17.1. Aktywizacja zawodowa osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi, z niepełnosprawnościami, absolwentów i osób w wieku 50+. 17.4. Wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz samozatrudnienia.</p>
<p>19. Włączenie i integracja społeczna. 19.1. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, starszych oraz w trudnej sytuacji życiowej. 19.2. Wspomaganie włączenia społecznego i przeciwdziałanie ubóstwu.</p>
<p>Przedsięwzięcia LSR są względem celów Strategii komplementarne, spójne i synergiczne. LSR realizując przedsięwzięcia w skali mikro jednocześnie tworzy spójne i logiczne związki dla przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w skali makro- na poziomie województwa mazowieckiego. Cele LSR i strategii województwa są spójne i wzajemnie się przenikają w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy aktywizując jednocześnie gospodarczo obszary wiejskiej objęte LSR (P.1.1.;P.1.2;), także poprzez budowę koncepcji Smart Village (P.2.4), w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego (P.2.2.), czy włączenie i integrację społeczną poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty usług czasu wolnego poprzez m. in. budowę infrastruktury rekreacyjnej (P.2.1.), czy podejmowanie szerokiego wachlarza działań animacyjnych i integracyjnych (P.2.3.).</p>
<p>Strategia rozwoju powiatu wołomińskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej Powiatu Wołomińskiego - aktywizacja społeczna i obywatelska mieszkańców Powiatu Wołomińskiego - rozwój infrastruktury społecznej i technicznej w powiecie - tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju funkcji turystycznej Powiatu Wołomińskiego
<p>Strategia rozwoju powiatu wyszkowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> -Zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej i społecznej oraz jakości świadczonych usług poprzez poprawę bazy infrastrukturalnej, rozwój promocji i profilaktyki zdrowotnej, programy kompleksowej aktywizacji dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów, niepełnosprawnych oraz wykluczonych społecznie. -Wzrost konkurencyjności regionu poprzez zintegrowane działania związane z rozwojem i efektywnym wykorzystaniem potencjału obszaru do rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa, budowania wykwalifikowanych zasobów pracy oraz dywersyfikacji lokalnych działalności gospodarczych i wdrażaniu innowacyjnych technologii. -Efektywne wykorzystanie obszaru do rozwoju kultury, turystyki i rekreacji oraz promowanie dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego regionu jako podstawy do budowania atrakcyjnego wizerunku Powiatu i poprawy jakości życia mieszkańców.
<p>Przedsięwzięcia LSR są względem celów ww. Strategii komplementarne, spójne i synergiczne Cele LSR są spójne i wykazują wysoki stopień komplementarności z celami dokumentów strategicznych powiatów, na terenie których działa LGD przede wszystkim w zakresie rozwoju przedsiębiorczości (P.1.1.;P.1.2.) w tym dywersyfikację źródeł dochodu małych gospodarstw (P.1.3) oraz rozwoju infrastruktury publicznej (P.2.1.), czy też zachowania dziedzictwa lokalnego (P.2.2.) oraz promocji turystycznej regionu (P.2.5), rozwoju obszarów wiejskich w oparciu o lokalne zasoby z wykorzystaniem dostępu do nowoczesnych technologii poprzez opracowanie koncepcji Smart Village (P.2.4)</p>
<p>Strategie Rozwoju Gmin: Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka, Wołomin, Tłuszcz, Zabrodzie, Zielonka</p>

Mając na względzie zbliżony zakres celów strategicznych strategii gmin członkowskich w niniejszej części LSR wykazano cele dokumentów gminnych, które są wspólne dla niemalże dla wszystkich jednostek.

- Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, rozwój innowacyjnej gospodarki oraz zwiększanie atrakcyjności turystycznej Gminy
- Zachowanie szczególnych walorów przyrodniczych i kulturowych
- Budowa zintegrowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie lokalnej aktywności mieszkańców
- Oferowanie dostępu do oświaty, kultury, sportu oraz opieki społecznej i zdrowotnej na najwyższym poziomie
- Gmina wzmacniająca spójność społeczną i zapewniająca włączenie społeczne
- Budowa infrastruktury społecznej
- Efektywny system wsparcia rozwoju gospodarczego
- Gmina atrakcyjna turystycznie i rekreacyjnie, w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe
- Stworzenie marki lokalnej

Przedsięwzięcia LSR są względem celów Strategii komplementarne, spójne i synergiczne.

LSR z uwagi na fakt, iż powstała przy udziale społeczności lokalnych gmin członkowskich reprezentujących zarówno sektor publiczny, gospodarczy i społeczny jak również ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji doskonale wpisuje się w ww. cele oraz stanowi uzupełnienie działań planowanych do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego.

LGD w ramach swoich przedsięwzięć przewidziała zarówno wsparcie na rzecz rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, w tym turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej (P.2.1.), budowy marki lokalnej (P.2.5.)

Jak również integrację lokalnej społeczności (P.2.3.) zachowanie dziedzictwa lokalnego obszaru LGD (P.2.2.).

Ponadto, jednym z głównych przedsięwzięć LSR będą działania na rzecz wsparcia rozwoju przedsiębiorczości (P.1.1.; P.1.2.) oraz wsparcie rozwoju obszarów wiejskich poprzez dywersyfikację źródeł dochodów małych gospodarstw (P.1.3.) oraz rozwój inteligentnych wsi poprzez budowę koncepcji Smart Village (P.2.4.)

5.2 Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

Wszelkie planowane przedsięwzięcia w ramach LSR są zaprojektowane tak, aby jak najefektywniej wykorzystać dostępne środki finansowe i zaspokoić szeroki zakres identyfikowanych potrzeb. Priorytetowo traktowane są lokalne zasoby, które mają służyć poprawie jakości życia na obszarze objętym LSR. Głównym celem tych działań jest zwiększenie dostępności usług dla mieszkańców, redukcja wykluczenia społecznego ludzi młodych, seniorów i osób znajdujących się w trudnej sytuacji oraz stymulowanie przedsiębiorczości i rozwoju lokalnej społeczności. Dodatkowo, wiele z tych działań ma charakter uzupełniający: zachowanie dziedzictwa lokalnego (cel 2) pozytywnie wpłynie na atrakcyjność gospodarstw agroturystycznych czy zagród edukacyjnych (cel 1).

Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój oferty usługowej lokalnych przedsiębiorców i 1.2. Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR jest komplementarne z zakresem realizacji przedsięwzięcia 2.3. Zrównoważony rozwój społeczny z uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji, ponieważ działania z zakresu aktywizacji i włączenia budują ich otwartość na nowe wyzwania, na drugiego człowieka i sprawiają, że będą lepiej potrafili się odnaleźć na rynku pracy.

Przedsięwzięcie 1.3. Podejmowanie lub rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w małych gospodarstwach jest komplementarne z zakresem przedsięwzięcia 2.3. Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje, edukację lub przyrodę, ponieważ zwiększa atrakcyjność oferty zagród edukacyjnych czy gospodarstw agroturystycznych.

Przedsięwzięcie 2.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej w celu poprawy jakości życia jest komplementarne z zakresem przedsięwzięć 2.4. Innowacyjne koncepcje Inteligentnych wsi i 2.5. Rozwój marki turystycznej/lokalnej obszaru LSR, ponieważ zwiększa atrakcyjność turystyczną obszaru poprzez wzbogacenie oferty spędzania wolnego czasu i rekreacji. Dodatkowym atutem jest fakt, że infrastruktura będzie dostosowana do każdej grupy wiekowej.

5.3 Wartość dodana podejścia LEADER

LGD „Równiny Wołomińskiej”, o czym szczegółowo mówi Rozdział I niniejszej LSR, jest oparta na idei LEADER, która zakłada wspólne podejmowanie decyzji dotyczących rozwoju obszaru. To lokalna społeczność, reprezentowana przez różne grupy interesów, takie jak sektor publiczny, gospodarczy, społeczny oraz przedstawiciele różnych grup

wiekowych, takich jak młodzież, seniorzy oraz osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, najlepiej rozumie specyfikę danego obszaru, jego potrzeby i zasoby. Działając na podstawie tej wiedzy i doświadczenia, LGD „Równiny Wołomińskiej” ma możliwość skutecznego planowania i realizowania działań, które będą odpowiedzią na lokalne potrzeby i wyzwania. Lokalna społeczność jest zaangażowana we wspólne decydowanie o priorytetach rozwojowych, co przyczynia się do większej efektywności działań oraz większego zrozumienia i akceptacji ze strony mieszkańców.

Dzięki tej partycypacyjnej metodzie podejmowania decyzji, LGD „Równiny Wołomińskiej” może skoncentrować swoje wysiłki na inicjatywach, które będą najbardziej korzystne dla lokalnej społeczności. Mieszkańcy odgrywają istotną rolę w rozwoju swoich miejscowości poprzez zaangażowanie w konkretne działania i realizację ustalonych przedsięwzięć. Dzięki ich aktywnemu udziałowi, tworzą się nowe miejsca pracy, poszerza się oferta usług dla lokalnej społeczności oraz rozwija się ogólnodostępna infrastruktura publiczna. Poprzez uczestnictwo w warsztatach, szkoleniach i organizację różnorodnych inicjatyw, mieszkańcy rozwijają swoje umiejętności i kompetencje, czerpiąc inspirację do indywidualnego rozwoju oraz działalności społecznej. To zaangażowanie przyczynia się do tworzenia więzi lokalnych, wzmacniając poczucie przynależności do swojej społeczności i motywując do pozostania w miejscu zamieszkania, zamiast migrować do większych miast.

Mieszkańcy pełnią kluczową rolę w realizacji LSR w ramach podejścia LEADER. Ich zaangażowanie w struktury LGD „Równiny Wołomińskiej” oraz udział w Radzie decyzyjnej, umożliwiają im bezpośredni wpływ na wybór operacji, które najlepiej przyczyniają się do osiągnięcia założonych celów. Warto podkreślić, że cele zostały ustalone dzięki aktywnemu uczestnictwu mieszkańców w procesie tworzenia LSR, wykorzystując metody partycypacji.

Implementacja LSR w oparciu o podejście LEADER przynosi szereg korzyści. Przede wszystkim, inicjatywa ta sprzyja pogłębianiu współpracy między różnymi podmiotami zaangażowanymi w jej realizację, co sprzyja integracji i synergii działań. Ponadto, istotnym efektem jest wzmożone zaangażowanie mieszkańców w procesy związane z rozwojem ich obszaru zamieszkania. Dzięki ich aktywnemu udziałowi rośnie świadomość i umiejętności związane z efektywnym zarządzaniem obszarem objętym LSR.

Realizacja LSR otwiera również możliwość tworzenia innowacyjnych i uzupełniających przedsięwzięć, które sprzyjają spójnemu i wszechstronnemu rozwojowi lokalnemu. Dzięki nim obszar objęty LSR staje się miejscem, w którym powstają nowe pomysły, inicjatywy i działania, przynoszące korzyści dla całej społeczności. Wprowadzane innowacje i różnorodne przedsięwzięcia wspierają rozwój ekonomiczny, społeczny i kulturalny obszaru, tworząc bardziej dynamiczną i atrakcyjną lokalną rzeczywistość. W rezultacie, realizacja LSR w ramach podejścia LEADER, przynosi liczne korzyści, w tym zacieśnienie współpracy, zaangażowanie mieszkańców, rozwój umiejętności zarządzania obszarem, oraz tworzenie innowacyjnych przedsięwzięć, które przyczyniają się do rozwoju lokalnego.

Dodatkowo, LSR otwiera możliwość realizacji działań, które nie są dostępne w ramach innych źródeł finansowania, umożliwiając w synergii komplementarną realizację projektów, na obszarze kilku JST.

Dzięki wieloletniemu doświadczeniu zdobytemu podczas wcześniejszych cykli realizacji LSR, tj. w latach 2007-2013 i 2014-2020, oraz dokładnej analizie potrzeb i potencjału naszego obszaru, LGD „Równiny Wołomińskiej” doskonale rozpoznaje oczekiwania grup docelowych oraz możliwości oferowane przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w kontekście interwencji LEADER na lata 2023-2027.

5.4 Metody aktywizujące

W ramach LSR wykorzystane zostaną następujące metody aktywizujące:

- operacje klasyczne – finansowane z EFRROW,
- projekty grantowe (tzw. odwrócony projekt grantowy) – finansowane z EFRROW.

Taki dobór metod jest uzasadniony doświadczeniami LGD „Równiny Wołomińskiej” z poprzednich okresów oraz pozytywnymi efektami wdrażania LSR, co potwierdzają wyniki ewaluacji ex-post. Odpowiada on na potrzeby zgłaszane przez lokalną społeczność oraz odzwierciedla formy wsparcia przewidziane w ramach PS WPR 2023-2027.

Planowane inicjatywy, których Beneficjentami będą organizacje pozarządowe, przewidziane są do realizacji za pomocą projektów grantowych, które zostaną wyłonione w ramach ogłaszanych konkursów. Doświadczenia z poprzednich naborów jednoznacznie wskazują, że jest to dogodna i skuteczna forma realizacji zadań. Warto również podkreślić, że organizacje pozarządowe, opierając się głównie na pracy społecznej swoich członków, nie są w stanie realizować dużych projektów konkursowych. Dlatego też głównym celem ich działalności są działania o charakterze

„miękkim”, mające na celu aktywizację społeczną i integrację oraz budowę i modernizację małej infrastruktury, dostosowanej do potrzeb mieszkańców: młodzieży, seniorów i osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Natomiast projekty skierowane do jednostek sektora finansów publicznych będą realizowane głównie w formie klasycznych operacji, ponieważ te instytucje dysponują odpowiednim doświadczeniem kadrowym oraz środkami finansowymi, co przyspiesza i usprawnia proces realizacji projektów. W zależności od zakresu przedsięwzięć, JSFP będą również mogły ubiegać się o wsparcie w ramach projektów grantowych.

Z kolei działania skierowane do osób fizycznych, takich jak osoby planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej, mikro lub małe przedsiębiorstwa oraz rolnicy prowadzący niewielkie gospodarstwa, będą realizowane w ramach klasycznych operacji. Taka forma wsparcia wynika z obowiązujących przepisów i zasad określonych w Wytycznych.

Mając na uwadze unikalny charakter podejścia LEADER, które jednocześnie obejmuje kilka obszarów wsparcia, co przyczynia się do komplementarności i synergii celów i przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR, przewiduje się przeprowadzenie wielozakresowych naborów wniosków, zgodnie z planem działania.

Ponadto, LGD „Równiny Wołomińskiej” podobnie jak w poprzednich latach, będzie również we współpracy z gminami członkowskimi, prowadzić działania uzupełniające w stosunku do tych realizowanych w ramach LSR. Na przykład, mogą to być zadania publiczne, które pozwolą dodatkowo wzmocnić osiągnięte rezultaty interwencji LEADER. LSR finansowana będzie z budżetu PS dla WPR na lata 2023-2027.

5.5 Integrowanie sektorów, partnerów, zasobów i branż w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

LEADER wykazuje podstawową różnicę pomiędzy centralnymi programami w zakresie rozwoju obszarów wiejskich właśnie na poziomie szeroko rozumianej integracji sektorów, partnerów, zasobów i branż, co umożliwi kompleksową realizację przedsięwzięć, a co za tym idzie, przy relatywnie mniejszych nakładach uzyskanie lepszego efektu w postaci operacji oddziałującej na większy obszar i większą liczbę mieszkańców. W przypadku LSR ma to znaczenie dla skróconego okresu wdrażania oraz na ograniczony budżet jaki przypada na konkretny obszar.

Do doskonałym narzędziem są działania zaplanowane w ramach Planu komunikacji, których celem jest podnoszenie kompetencji lokalnej społeczności w obszarach mających znaczenie dla rozwoju LSR w zakresie poznawania dobrych praktyk, promowania współpracy oraz innowacji na obszarach wiejskich, zrównoważenia środowiskowego czy optymalizacji rozwiązań, które zapewnia zintegrowanie. Plan komunikacji zawiera działania informacyjne i promocyjne, które zostaną wykorzystane do promocji i realizacji przedsięwzięć.

Ponadto, LGD wykorzystując dobre praktyki w zakresie partycypacji na etapie budowy LSR, planuje udostępnić możliwość dyżurów/ konsultacji z ekspertem, który będzie w stanie rozwiązać wszelkie wątpliwości natury formalno-prawnej. Również bazując na partnerskich relacjach z gminami, LGD będzie mogła zasięgnąć opinii prawnej w skomplikowanych przypadkach.

Dodatkowym narzędziem w promocji działań kompleksowych są kryteria wyboru, które premiują operacje ukierunkowane na innowacje, a innowacją na poziomie obszaru LSR mogą być operacje zintegrowane.

ROZDZIAŁ VI. CELE I WSKAŹNIKI

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno - gospodarczej, konsultacji, wywiadów, spotkań zostały zdefiniowane główne wyzwania rozwojowe dla LGD „Równiny Wołomińskiej”. Rozwój obszaru LSR na lata 2023 – 2027 został ukierunkowany na poprawę stanu w następujących sferach: przestrzennej, społecznej i gospodarczej. LSR określa najważniejsze kierunki rozwoju obszaru LGD, będące odpowiedzią na wytypowane główne wyzwania rozwojowe. Chcąc zdefiniować kluczowe kierunki rozwoju oraz wybrać właściwe projekty do realizacji dla potrzeb niniejszej strategii dokonano analizy i pogrupowania zdiagnozowanych wyzwań w postaci celów i przedsięwzięć.

Wyznaczone cele oraz przedsięwzięcia są rezultatem zastosowania partycypacyjnych metod tworzenia strategii. Wprowadzone oddolne inicjatywy zachęcające mieszkańców do wyrażania swoich opinii spowodowały, że dla potrzeb prac nad LSR powstał bardzo solidny materiał do analizy. Na jego podstawie zostały zaprojektowane cele LSR, dbając by bezpośrednio oddziaływały na zidentyfikowane problemy i w optymalny sposób zaspakajały zgłoszone potrzeby. Wyznaczenie i omówienie głównych obszarów problemowych było punktem wyjścia do ich sformułowania. Bardzo pomocna w tym wypadku była szczegółowa analiza SWOT. Dzięki przeprowadzonej diagnozie założone cele są spójne, zgodne i ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności oraz

wpisują się w PS dla WPR na lata 2023-2027. Przyjęte założenia są wypadkową analiz i weryfikacji złożonych ankiet, fiszek projektowych. Na podstawie zidentyfikowanych problemów, po weryfikacji mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, zostały wyznaczone dwa główne cele, w ramach których zaproponowano 8 przedsięwzięć. Ich założeniem jest równomierny rozwój obszaru LSR, wyrównywanie szans i wskazywanie kierunków do rozwoju. Planowane cele i przedsięwzięcia zostały skwantyfikowane poprzez wybór odpowiednich wskaźników produktu i rezultatu. Rezultaty zostały wybrane zgodnie z katalogiem, o którym mowa w części V niniejszego dokumentu pt. „Wskaźniki” – dla LSR współfinansowanych ze środków EFRR należy wybrać wskaźniki (przynajmniej jeden do każdego z celów) z katalogu obowiązkowych wskaźników, zawartego w części V „Wskaźniki”.

Poniżej zostały zaprezentowane i scharakteryzowane cele i przedsięwzięcia, do których użyto miarodajnych i efektywnych wskaźników. Cele zostały wyselekcjonowane zgodnie z zasadą SMART, po przeprowadzeniu analizy SWOT w taki sposób, aby były względem siebie komplementarne. Z założenia mają one zachęcać mieszkańców do aktywności i ośmielać do odważnych działań społecznych i gospodarczych.

Cel 1 . Lokalna przedsiębiorczość wykorzystująca potencjał i zasoby regionu w zakresie oferty usługowej

W ramach celu planuje się podejmowanie działań zmierzających do poprawy warunków funkcjonowania lokalnego biznesu. Założeniem jest dofinansowanie rozwoju działających firm oraz wsparcie w podejmowaniu działalności gospodarczej. Głównym kierunkiem ma być wzrost konkurencyjności istniejących przedsiębiorstw oraz powstawanie nowych, w tym poprzez zastosowanie innowacji, co przyczyni się do rozwoju firm na obszarze LSR. Ponadto promocja przedsiębiorczych postaw zwiększy zainteresowanie podmiotów z obszaru LSR zakładaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej. Założenia LSR mają ośmielić mieszkańców do kreatywnego podejścia do podejmowanych inicjatyw i wdrażania nowatorskich rozwiązań w prowadzeniu biznesu. Realizacja celu przyczyni się do ożywienia gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy, zmniejszenia bezrobocia, podniesienia kompetencji mieszkańców w obszarze prowadzenia działalności gospodarczej. Pomoc będzie skierowana na rozwój komercyjnych usług mających na celu poprawę jakości życia na obszarze. Dzięki temu powstaną nowe firmy z ofertą skierowaną bezpośrednio do mieszkańców, a istniejące podmioty będą miały szansę na dywersyfikację działalności i zwiększenie konkurencyjności świadczonych usług.

Wskaźniki rezultatu:

R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR;

R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR;

R.1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacji: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.

R40. Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi.

Do osiągnięcia celu 1 przyczyni się realizacja 3 przedsięwzięć:

1. 1.1. Rozwój oferty usługowej lokalnych przedsiębiorców;
2. 1.2. Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR;
3. 1.3. Podejmowanie lub rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w małych gospodarstwach.

Ad. 1.

W ramach przedsięwzięcia 1.1. przewidziane jest dofinansowanie na operacje związane z rozwojem przedsiębiorstw istniejących na obszarze LSR poprzez wdrożenie innowacji lub nowych rozwiązań, rozwój istniejącej oferty lub wprowadzanie nowych usług. Wsparcie będzie także przeznaczone na działania związane z pozarolniczą działalnością na obszarze LSR poprzez wdrożenie rozwiązań innowacyjnych (innowacje produktowe, usługowe, procesowe, organizacyjne). Założeniem planowanego przedsięwzięcia jest efektywne wykorzystanie atutów obszaru LSR dla rozwoju oferty w obszarze biogospodarki lub zielonej gospodarki, czyli takich, w których polityka środowiskowa i innowacje zapewniają efektywne wykorzystanie zasobów w procesach produkcji i konsumpcji, co przyczynia się do wzrostu dobrobytu i zapewnia ochronę systemów naturalnych.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje produkcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą mikro i mali przedsiębiorcy.

Grupy docelowe: mieszkańcy, JSFP, przedsiębiorcy.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa

Ad.2.

W ramach przedsięwzięcia 1.2. będą przeprowadzone konkursy dla osób fizycznych, które będą chciały podjąć działalność gospodarczą na obszarze LGD. Będą to operacje produkcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą osoby fizyczne.

Grupy docelowe: mieszkańcy, NGO, JSFP, przedsiębiorcy.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na podjęciu działalności gospodarczej

Ad. 3.

Planowane jest również wsparcie na rozwój turystyki wiejskiej (1.3.) poprzez dofinansowanie powstawania i rozwoju gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych. Turystyka wiejska poprzez swój dynamiczny rozwój będzie kreowała nową jakość i nowe miejsca pracy. Dlatego ważne będzie tworzenie zintegrowanych produktów i marek o lokalnym znaczeniu. Musi to być wsparte rozwojem infrastruktury noclegowej, turystycznej, rekreacyjnej oraz podniesienie jej standardów. Istotną częścią wspieranych projektów będzie podnoszenie kwalifikacji.

Agroturystyka jest bezpośrednio powiązana z rozwojem turystyki przyjaznej środowisku, ze szczególnym nastawieniem na wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego i różnorodności przyrodniczej. Planowane działania powinny być skorelowane z koncepcją promowania rozwoju szeroko pojętej turystyki.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje produkcyjne i rozwojowe. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą rolnicy.

Grupy docelowe: rolnicy prowadzący małe gospodarstwa, mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe.

Wskaźnik PRODUKTU:

Liczba operacji polegających na utworzeniu zagrody edukacyjnej lub gospodarstwa agroturystycznego

Liczba operacji polegających na rozwoju zagrody edukacyjnej lub gospodarstwa agroturystycznego

Cel 2. Aktywizacja, integracja i włączenie lokalnej społeczności z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi i zasobów obszaru LSR

Cechą społeczeństwa obywatelskiego jest gotowość i zdolność jednostek do świadomego, odpowiedzialnego uczestnictwa w społeczeństwie, gdyż to warunkuje jego trwanie i rozwój, dlatego też ważne jest budowanie zaangażowania i aktywności lokalnych w małych środowiskach. W ramach celu planuje się z jednej strony realizację inwestycji polegających na budowie, rozbudowie infrastruktury publicznej, w tym turystycznej, rekreacyjnej, sportowej. Z drugiej strony będą organizowane wydarzenia sprzyjające wzrostowi atrakcyjności obszaru LSR i integracji mieszkańców LSR, działania dedykowane lokalnej społeczności, włączenie społeczne, przeciwdziałanie wykluczeniu, w tym integracja społeczna, kształtowanie postaw obywatelskich, ekologicznych. Wartością dodaną będzie podjęcie działań zmierzających do zaangażowania mieszkańców w przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi tzw. Smart Village. Szczególną rolą i opieką zostaną otoczone osoby starsze, młode oraz z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, kobiety, migranci, rolnicy z małych gospodarstw lub osoby poszukujące zatrudnienia np. mieszkańcy osiedli po-PGR.

Wskaźnik rezultatu:

R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR;

R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.

R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego

Do osiągnięcia celu 2 przyczyni się realizacja 5 przedsięwzięć:

1. Przedsięwzięcie 2.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej w celu poprawy jakości życia
2. Przedsięwzięcie 2.2 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje, edukację lub przyrodę

3. Przedsięwzięcie 2.3. Zrównoważony rozwój społeczny z uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji

4. Przedsięwzięcie 2.4. Innowacyjne koncepcje Inteligentnych wsi

5. Przedsięwzięcie 2.5. Rozwój marki turystycznej/lokalnej obszaru LSR (wytyczenie szlaku, warsztaty, wyjazd studyjny, mapa interaktywna)

Ad. 1.

Planowane dotacje będą przeznaczone na działania związane z poprawą dostępu do małej infrastruktury publicznej. Celem inwestycji jest podniesienie atrakcyjności gmin dla mieszkańców i tym samym zwiększenie ich aktywności, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji. Modernizacja i doposażenie istniejących obiektów sportowych, rekreacyjnych, turystycznych, kulturalnych oraz budowa nowych obiektów takich jak place zabaw, siłownie zewnętrzne ma się przyczynić do większej aktywności mieszkańców. Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej musi być dostosowana do realnych potrzeb. Dlatego też wsparcie lokalnej społeczności będzie dotyczyć różnych obszarów, w tym sportu, rekreacji, turystyki i kultury. Rezultatami będzie wprowadzenie lub przywrócenie na obszarach wiejskich funkcji społecznych, edukacyjnych i kulturalnych. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje infrastrukturalne, produkcyjne lub nieprodukcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą JSFP, organizacje pozarządowe.

Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści.

Wskaźnik PRODUKTU:

Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury publicznej

Liczba doposażonych podmiotów w celu zwiększenia oferty czasu wolnego

Ad.2.

Przedsięwzięcie jest związane z zachowaniem dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje, edukację lub przyrodę. Założeniem jest wykorzystanie lokalnego potencjału gmin, w celu stworzenia ciekawej oferty dla mieszkańców, turystów. Dla społeczności lokalnych są one istotnym czynnikiem stymulującym rozwój. W wielu wypadkach atrakcje kulturalne, przyrodnicze przesądają o atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej oraz inwestycyjnej obszaru. Wskazuje się też na ważne korzyści pozaekonomiczne generowane przez dziedzictwo kulturowe tj.: wpływ na zachowanie tożsamości, oddziaływanie na spójność społeczną, przeciwdziałanie wykluczeniu, działanie na rzecz rozwoju kapitału społecznego, stymulowanie kreatywności. Założeniem jest realizacja operacji polegających na: organizacji wydarzeń kultywujących lokalne tradycje, obyczaje: wydarzenia, warsztaty, spotkania, tworzenie miejsc dziedzictwa.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów, grantów. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą JSFP, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne.

Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba wydarzeń w ramach zachowania dziedzictwa lokalnego

Liczba utworzonych lub zachowanych miejsc dziedzictwa lokalnego

Ad.3.

Cel wpłynie na wzrost świadomości mieszkańców w wymiarze społecznym i obywatelskim oraz przyczyni się do eliminacji i ograniczenia wykluczeń. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na aktywizację i edukację seniorów oraz ludzi młodych i osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Kluczowym założeniem będzie podejmowanie działań aktywizacyjnych, integracyjnych wśród mieszkańców poprzez ich aktywny udział w organizowanych wydarzeniach. Należy dołożyć starań, aby rozwój obszaru LGD był zrównoważony, z dbałością o sprawy społeczne, inwestycyjne i kwestie dbałości o ochronę środowiska. Podejmowane działania mają się przyczynić do wzrostu świadomości w zakresie możliwości podnoszenia kwalifikacji, kompetencji i rozwoju zawodowego mieszkańców. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na stworzenie warunków i przestrzeni do zaangażowania i partycypacji lokalnej społeczności. Planuje się realizację projektów obejmujących: organizowanie warsztatów, zajęć, kursów, zwiększenie zaangażowania lokalnego kapitału społecznego i integracji społecznej, podniesienie świadomości społecznej mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska, kompetencji miękkich, a także edukacji i integracji.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie projektów grantowych. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą JSFP, organizacje pozarządowe.

Grupy docelowe: mieszkańcy.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba przedsięwzięć aktywizacyjnych, w tym skierowanych do osób młodych, seniorów lub osób w niekorzystnej sytuacji.

Ad. 4.

Koncepcja ma się przyczynić do rozwoju obszarów wiejskich oraz wyrównywania dysproporcji w porównaniu z obszarami zurbanizowanymi. Koncepcje tworzone w sposób oddolny przy zaangażowaniu mieszkańców mają dać szansę na poprawę warunków ich życia. Szczególnym obszarem ma być przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu terenów wiejskich oraz problemom w zakresie ochrony środowiska i klimatu. Wprowadzenie przedsięwzięcia związanego z inteligentnymi wsiami jest odpowiedzią na oczekiwania lokalnej społeczności w zakresie wykorzystywania innowacyjnych rozwiązań na obszarze LSR. Koncepcje pozwolą wykorzystać lokalny potencjał, uporządkować potrzeby i oczekiwania mieszkańców w zakresie rozwoju miejscowości, sołectwa. Przygotowane opracowania mają nadać nowe kierunki rozwoju, usprawnić proces pozyskiwania grantów na działania twarde i miękkie. Kluczowym atutem przedsięwzięcia jest proces włączenia samych mieszkańców w przygotowanie koncepcji a samo działanie ma wysoki czynnik innowacyjności na obszarze LSR.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje nie inwestycyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą JSFP, organizacje pozarządowe.

Grupy docelowe: mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorcy.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba przygotowanych koncepcji Smart Village

Ad. 5.

Celem przedsięwzięcia będzie stworzenie i rozwój marki turystycznej obszaru LSR. Założeniem jest produkt turystyczny promujący turystykę konną. Poprzez możliwości jakie dają środki zewnętrzne LGD zamierza wykorzystać potencjał przyrodniczy, lokalizacyjny (bliskość Warszawy) do tego, aby rozwinąć turystykę wiejską, weekendową, krótkoterminową.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów, operacji własnych. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą organizacje pozarządowe.

Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści, organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorcy.

Wskaźnik PRODUKTU:

Liczba projektów stymulujących rozwój marki turystycznej/lokalnej obszaru LSR w oparciu o turystykę konną

ROZDZIAŁ VII. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW OCENY

W ramach PS dla WPR na lata 2023-2027 LGD „Równiny Wołomińskiej” będzie wdrażała komponent Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju. Osiągnięcie zaplanowanych celów i wskaźników ich realizacji będzie możliwe poprzez realizację lokalnych potrzeb różnorodnych metod realizacji operacji aktywizujących społeczność lokalną tj.: - operacje konkursowe realizowane przez podmioty inne niż LGD, w tym operacje realizowane w partnerstwie oraz projekty partnerskie. Docelowo LGD rozważy możliwość włączenia do budżetu LSR projektów partnerskich lub operacji realizowanych w partnerstwie;

- projekty grantowe wdrażane przez LGD „Równiny Wołomińskiej” poprzez konkurencyjny wybór Grantobiorców realizujących pojedyncze zadania składające się na projekt grantowy,

- projekty grantowe realizowane przez LGD zgodnie z powyższymi zasadami, jednak ukierunkowane na przygotowanie innowacyjnych koncepcji inteligentnych wsi.

Mimo nie ujęcia w mechanizmach wsparcia projektów partnerskich/operacji realizowanych w partnerstwie, nie stanowi to przeszkody, żeby od początku uruchomienia programu animować do współpracy poprzez stosowanie szeregu zachęt, dla co najmniej 2 podmiotów z różnych obszarów LSR lub realizować w partnerstwie operacje przez co najmniej 2 podmioty z obszaru LSR. Poza prowadzeniem szkoleń, upowszechnianiem informacji o korzyściach płynących z tego rodzaju rozwiązań, zostanie stworzona baza partnerów oraz będą udostępnione przykłady umów partnerskich i projektów zrealizowanych w partnerstwie. Tym bardziej, że potencjalni Beneficjenci wskazywali, iż decyzje o realizacji projektów z partnerami podejmą po analizie odpowiedzialności partnerów zawartych w

umowach o przyznaniu pomocy. Dotychczas realizacja tego typu projektów przypadła LGD „Równiny Wołomińskiej”, dlatego taka zmiana musi mieć czas na akceptację.

W LSR przewidziano również możliwość realizacji operacji własnych LGD „Równiny Wołomińskiej”, które zapewnią osiągnięcie danego celu/przedsięwzięcia LSR, jeśli nikt inny nie będzie chciał lub mógł zrealizować projektów w tym zakresie. Będą one spełniać podstawowe warunki przyznania pomocy oraz zostaną zachowane przy ich wyborze zasady konkurencyjności względem operacji planowanych przez innych Wnioskodawców. Będą one składane w ramach naborów ogłaszanych przez LGD i będą podlegać pełnej procedurze wyboru i oceny przez Radę LGD „Równiny Wołomińskiej” (organ decyzyjny). Operacje te zostały przypisane do zakresów, które pozytywnie oddziałują na lokalną społeczność, realizując cele publiczne lub niekomercyjne.

W LSR dopuszczono realizację wszystkich rodzajów operacji, tj.:

- **operacji produkcyjnych** – obejmujących inwestycje w środki trwałe lub aktywa niematerialne na rzecz przedsiębiorstw, które będą wykorzystywane do produkcji towarów lub świadczenia usług,
- **operacji nieprodukcyjnych** – obejmujących operacje niekomercyjne realizowane w celu innym niż uzyskanie zysku oraz nie wykonywane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej,
- **inwestycji w małą infrastrukturę** – obejmują inwestycje infrastrukturalne, koszty całkowite nie przekroczą 1 mln€.

Wskutek identyfikacji wielu niekorzystnych zjawisk demograficznych na obszarach wiejskich przewidziano również wsparcie dla osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji (osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, kobiet, migrantów, rolników z małych gospodarstw lub osób poszukujących zatrudnienia).

Na etapie budowy LSR nie były dostępne szczegółowe Wytyczne w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Zarządzanie LSR oraz Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach PS WPR na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Wdrażanie LSR.

Udostępniane projekty wskazywały na kierunki w zasadach oceny i wyboru projektów, jednak etap konsultacji nie zakończył się w trakcie zatwierdzania LSR. Utrudniło to przygotowanie rozwiązań i wymagało szeregu konsultacji z ekspertami zewnętrznymi oraz wymiany doświadczeń między różnymi grupami. To skłoniło do przygotowania rozwiązań wspólnych, uniwersalnych, które zapewnią wybór projektów zgodnych z obowiązującymi zasadami. Wybór mechanizmów wdrażania był realizowany indywidualnie przez każdą grupę LGD, ale przebieg procesu oceny jest efektem współpracy i wymiany doświadczeń z innymi grupami.

Zasady wyboru i oceny operacji

Wybór i ocena będą prowadzone na podstawie obowiązujących przepisów oraz zgodnie z Wytycznymi MRiRW. LGD „Równiny Wołomińskiej” będzie podawać do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej, uzgodniony z **Zarządem Województwa (dalej ZWM)**, harmonogram naborów wniosków o wsparcie na kolejny rok, nie później niż do końca danego roku. Ewentualne aktualizacje harmonogramu, uzgodnionego z ZWM, będą zamieszczane na stronie internetowej LGD nie rzadziej niż raz na koniec każdego półrocza.

Wybór operacji będzie poprzedzać ogłoszenie naboru wniosków. LGD „Równiny Wołomińskiej” będzie podawała do publicznej wiadomości co najmniej na swojej stronie internetowej ogłoszenie o naborze wniosków o wsparcie. Ogłoszenie będzie spełniać wymogi określone w ww. ustawie o RLKS. Kluczowym elementem ogłoszenia będzie Regulamin naboru wniosków o wsparcie. Będzie on uzgadniany z ZWM i będzie zawierał co najmniej: zakresy wsparcia; limit środków; maksymalny poziom wsparcia; kwotę wsparcia; formę wsparcia; warunki udzielenia wsparcia; kryteria wyboru operacji; opis procedury udzielania wsparcia, w tym wskazanie i opis etapów oceny w LGD „Równiny Wołomińskiej” oraz w ZWM; termin składania wniosków; sposób i formę składania oraz informację o wymaganych załącznikach; zakres możliwych poprawek i uzupełnień oraz sposób, formę i termin ich złożenia; sposób wymiany korespondencji między wnioskodawcą a LGD „Równiny Wołomińskiej” i ZWM; czynności poprzedzające udzielenie wsparcia oraz termin ich dokonania; informację o miejscu udostępnienia LSR; formularza wniosku i wzoru umowy; informację o środkach zaskarżenia przysługujących wnioskodawcy oraz wskazanie podmiotu właściwego do ich rozpatrzenia.

LGD „Równiny Wołomińskiej” będzie mogła zmienić Regulamin naboru wniosków o wsparcie. Zmiana dotycząca zwiększenia limitu z ogłoszenia, uzgodniona z ZWM będzie możliwa, jeśli nie wpłynie żaden wniosek o wsparcie i

będzie wymagać wydłużenia terminu składania wniosków. Zmiany Regulaminu wynikające z odrębnych przepisów lub ze zmiany warunków określonych w przepisach regulujących zasady wsparcia będą dokonywane niezwłocznie ze wskazaniem terminu ich obowiązywania.

LGD „Równiny Wołomińskiej” będzie mogła po akceptacji ZWM unieważnić nabór wniosków o wsparcie, jeżeli: w terminie składania wniosków o wsparcie nie złożono wniosku o wsparcie lub wystąpiła istotna zmiana okoliczności powodująca, że wybór operacji nie leży w interesie publicznym, czego nie można było wcześniej przewidzieć, lub postępowanie jest obciążone niemożliwą do usunięcia wadą prawną. W przypadku unieważnienia naboru Wnioskodawcom nie będzie przysługiwać prawo wniesienia protestu.

Wsparcie na Wdrażanie LSR będzie udzielane Wnioskodawcy, na jego wniosek, jeżeli będą spełnione warunki udzielenia tego wsparcia określone w Regulaminie naboru wniosków o wsparcie, tj.:

- 1) na operację wybraną przez LGD, która jest stroną umowy ramowej,
- 2) do wysokości środków przewidzianych w umowie ramowej.

Wyboru operacji będzie dokonywać Rada LGD „Równiny Wołomińskiej” (organ decyzyjny). Do wyłącznej kompetencji Rady LGD RW będzie należał:

- a) wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 4 ww. rozporządzenia 2021/1060, zwanych dalej „operacjami”, które mają być realizowane w ramach LSR, oraz
- b) ustalenie kwoty wsparcia.

Skład osobowy Rady, zasady powoływania członków Rady oraz sposób ich przyporządkowania do poszczególnych grup interesów zostały opisane w Rozdziale I LSR w częściach od I.4. do I.6.

Podstawą dokonywanego wyboru i oceny operacji będzie ww. ustawa o RLKS. W zakresie dokonywanego przez LGD wyboru:

- a) zostanie zastosowana procedura zapewniająca bezstronność członków Rady (będzie prowadzony Rejestr interesów Członków Rady),
- b) zostaną zastosowane kryteria wyboru operacji, opracowane z wykorzystaniem szeregu partycypacyjnych metod i udziału wszystkich interesariuszy,
- c) zapewnimy zachowanie składu Rady zgodnego z wymaganiami określonymi w art. 31 ust. 2 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060,
- d) zapewnimy realizację wymogu, zgodnie z którym pojedyncza grupa interesu nie kontroluje decyzji w sprawie wyboru operacji, określonego w art. 33 ust. 3 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060.

Wyżej wymienione wymogi zostaną zawarte w Regulaminie Pracy Rady, w procedurach wyboru i ustalenia kwoty wsparcia. LGD będzie dążyła do opracowania jednolitej dla województwa i regionu procedury, wykorzystując doświadczenia z poprzedniego okresu programowania. Umożliwi to zachowanie odpowiedniego standardu oceny, a także przyspieszy proces oceny wniosków. Ma to znaczenie dla budowania wartości dodanej Podejścia Leader poprzez współpracę, wymianę wiedzy i doświadczeń. Wybór będzie dokonywany przez Radę LGD „RW”:

- 1) spośród operacji, które są objęte wnioskami o wsparcie złożonymi w terminie, miejscu i formie, o których mowa w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie oraz spełniają warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR,
- 2) przy zastosowaniu kryteriów wyboru operacji.

W zakresie oceny będzie również dokonanie ustalenia kwoty wsparcia.

Jeżeli w trakcie oceny konieczne będzie uzyskanie wyjaśnień lub dokumentów niezbędnych do oceny wniosku, wyboru operacji lub ustalenia kwoty wsparcia LGD „Równiny Wołomińskiej” będzie miała możliwość wezwania Wnioskodawcy do złożenia tych wyjaśnień lub dokumentów. Wnioskodawca będzie zobowiązany przedstawić dowody oraz składać wyjaśnienia niezbędne do oceny wniosku, wyboru operacji lub ustalenia kwoty wsparcia zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek. Ciężar udowodnienia faktu będzie spoczywać na podmiocie, który z tego faktu wywodzi skutki prawne.

Po dokonaniu oceny LGD „Równiny Wołomińskiej” prześle Wnioskodawcy informację o wyniku oceny, spełnieniu warunków udzielenia wsparcia lub wyniku wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację ze wskazaniem ustalonej przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR. W przypadku pozytywnego wyniku wyboru poinformuje dodatkowo, czy w dniu przekazania wniosków do ZWM

operacja mieści się w limicie środków. Jeśli kwota wsparcia będzie niższa niż wnioskowana, LGD zamieści dodatkowo uzasadnienie tej wysokości.

Na swojej stronie internetowej LGD „Równiny Wołomińskiej” będzie zamieszczać listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listę operacji wybranych, ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków.

Dokumentacja konkursowa będzie przekazywana do ZWM w terminie 60 dni od dnia następującego po ostatnim dniu terminu składania wniosków o wsparcie.

Podobny sposób postępowania będzie dotyczył procedur wyboru i oceny Grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru Grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów oraz zasady ustalenia kwoty grantu. LGD będzie odpowiadać w szczególności za:

- 1) realizację projektu grantowego zgodnie z założonym celem,
- 2) przygotowanie i przekazanie ZWM do zatwierdzenia procedur wyboru i oceny Grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru Grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub ich zmiany
- 3) wybór Grantobiorców na podstawie ww. kryteriów,
- 4) zawieranie umów z Grantobiorcami o powierzenie grantu,
- 5) rozliczanie wydatków poniesionych przez Grantobiorców,
- 6) monitorowanie realizacji zadań przez Grantobiorców,
- 7) kontrolę realizacji zadań przez Grantobiorców,
- 8) odzyskiwanie grantów – w przypadku ich wykorzystania niezgodnie z celem projektu grantowego.

Grantobiorca będzie mógł złożyć dowołanie od wyniku oceny do Rady LGD „Równiny Wołomińskiej”.

Po dokonaniu wyboru i uzyskaniu pozytywnej oceny w ramach złożonego projektu grantowego, będą zawierane umowy o powierzenie grantu spełniające wymogi wynikające z ustawy o RLKS. Wnioskodawcy będzie przysługiwało prawo do wniesienia protestu od:

- 1) negatywnego wyniku oceny albo
- 2) wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji, na skutek której operacja nie została wybrana, albo
- 3) wyniku wyboru operacji, na skutek którego operacja nie mieści się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o wsparcie, lub ustalenia przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR niższej niż wnioskowana.

Niewystarczający limit w naborze nie może stanowić wyłącznej przesłanki wniesienia protestu. Prawo wniesienia protestu nie będzie przysługiwało LGD „Równiny Wołomińskiej”. Wymogi formalne wniesienia protestu, okoliczności wezwania do uzupełnień, pozostawienia protestu bez rozpatrzenia, wycofania protestu, tryb doręczeń, możliwość wniesienia skargi do sądu administracyjnego oraz czas rozpatrzenia protestu – będą wynikać z przyjętych procedur. Procedura odwoławcza będzie wstrzymywać zawieranie umów z Wnioskodawcami, których operacje zostały wybrane przez LGD „Równiny Wołomińskiej”. Jedynie w przypadku wniesionego protestu od negatywnego wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia, procedura odwoławcza wstrzyma zawieranie umów z Wnioskodawcami do czasu uwzględnienia przez LGD stanowiska ZWM.

Wyczerpanie limitu środków w ramach danego naboru wniosków nie będzie stanowiło przeszkody w udzieleniu wsparcia na daną operację, jeżeli w wyniku wniesienia protestu albo uwzględnienia skargi przez sąd administracyjny LGD wybrała tę operację, a ZWM ustalił, że są spełnione pozostałe warunki udzielenia tego wsparcia, a kryteria wyboru operacji zostały spełnione w takim stopniu, że wsparcie na tę operację powinno zostać udzielone oraz jeżeli nie zostanie wyczerpany określony w umowie ramowej limit na Wdrażanie LSR.

Po dokonaniu przez LGD „Równiny Wołomińskiej” wyboru operacji, ZWM dokonuje ostatecznej weryfikacji kwalifikowalności i udziela lub odmawia udzielenia wsparcia. Jeśli wniosek zawiera braki, jest wypełniony nieprawidłowo lub zawiera oczywiste omyłki, ZWM wzywa Wnioskodawcę do usunięcia tych braków lub nieprawidłowości albo poprawienia oczywistych omyłek w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 7 dni i nie dłuższym niż 14 dni, pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia. Wezwanie może również dotyczyć modyfikacji kwoty wsparcia, jeśli LGD ustaliła kwotę niższą niż wnioskowana. Wnioskodawca nie będzie mógł dokonywać istotnych modyfikacji mających wpływ na wynik wyboru operacji dokonany przez LGD.

Jeżeli po upływie 6 miesięcy od dnia udostępnienia ZWM dokumentów potwierdzających dokonanie wyboru przez LGD operacji okaże się, że nie jest możliwe udzielenie wsparcia w ramach limitu środków, ZWM poinformuje Wnioskodawcę o braku dostępnych środków na udzielenie tego wsparcia i pozostawi wniosek bez rozpatrzenia.

Kluczowe cele i założenia procedur i lokalnych kryteriów wyboru

W procedurach wyboru i oceny operacji/Grantobiorców zostaną określone zasady gwarantujące prawidłowość i przejrzystość całego procesu. Poza sprawnością procedury istotna będzie również jej transparentność i skuteczność. Procedury będą czytelne dla wszystkich zainteresowanych stron, biorących udział w procesie wyboru operacji, w szczególności dla Wnioskodawców. Każdy nabór będzie poprzedzony szkoleniem i możliwością skorzystania z doradztwa, żeby obowiązujące zasady były bardziej dostępne.

Wynik oceny i wyboru operacji/Grantobiorcy będzie potwierdzany w formie Uchwały Rady podczas posiedzenia prowadzonego zgodnie z zasadami szczegółowo określonymi w Regulaminie Pracy Rady, który dodatkowo określi szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady związanych z oceną i wyborem operacji.

Regulamin Pracy Rady jest zatwierdzany przez Walne Zebranie Członków, jak przyjęcie i zmiana lokalnych kryteriów wyboru.

Przygotowanie i aktualizacja procedur oceny i wyboru operacji/Grantobiorców będą dokonywane przy zapewnieniu udziału w procesie opiniowania wszystkim interesariuszom. Dopuścimy możliwość zgłaszania na każdym etapie, nie tylko opiniowania, inicjatyw lub pomysłów. Procedury będą jawne i powszechnie dostępne dla wszystkich zainteresowanych. Zostaną udostępnione na stronie internetowej oraz w Biurze LGD i każdorazowo będą udostępniane wraz z dokumentacją konkursową.

Ocena będzie dokonywana przez członków Rady w drodze głosowania większością głosów. Przy równej liczbie głosów będzie decydować głos Przewodniczącego Rady. Zapewni to zgodność oceny z przyjętą punktacją, w ramach której nie będzie przewidziana ocena w przedziałach od-do, tylko została jednoznacznie określona liczba punktów za spełnienie danego kryterium, także w pełniejszym zakresie.

Dodatkowe warunki kwalifikowalności.

Dodatkowe warunki będą każdorazowo zamieszczane w Regulaminie naboru wniosków o wsparcie i będą wynikać w szczególności z przyjętych kwot alokacji na dany nabór, liczby planowanych do osiągnięcia wskaźników, dodatkowych kryteriów dostępowych określonych w procedurach lub dodatkowych kryteriów wynikających z diagnozy potrzeb i potencjału obszaru LSR.

Lokalne kryteria wyboru operacji.

Lokalne kryteria będą przejrzyste i wynikające ze specyfiki i diagnozy obszaru LSR, Wytycznych MRiRW, a ich spełnienie bezpośrednio przyczyni się do wyboru operacji, które będą realizowały cele zapisane w LSR. Zapewnimy dobór mierzalnych kryteriów. Dzięki temu można będzie obiektywnie zróżnicować ocenę, bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Każdorazowo przy zmianie kryteriów będzie dokonywana weryfikacja w zakresie mierzalności oraz zgodności z diagnozą obszaru. Kryteria będą dotyczyć poszczególnych przedsięwzięć.

Kryteria będą zawęźać możliwość uzyskania wsparcia i będą je kierunkować na operacje najlepiej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć. Kryteria jakościowe będą zawierać: szczegółowy opis podejścia do ich oceny, w tym wskazanie jakie wymagania będą konieczne do spełnienia, żeby uzyskać określoną liczbę punktów; opisy, niezbędne definicje; wskazanie w dokumentacji konkursowej miejsca, które będzie podstawą oceny; wskazanie wymaganych dodatkowych załączników, które będą dokumentować spełnienie danego kryterium, na każdym określonym poziomie.

W przypadku kryteriów mierzalnych zostanie jednoznacznie wskazane jakie wymogi będą konieczne do uzyskania danej liczby punktów. Członkowie Rady dokonujący oceny wg lokalnych kryteriów wyboru będą zobowiązani nie tylko podać przyznaną liczbę punktów, ale również w każdym przypadku pisemnie uzasadnić przyczynę takiej oceny.

Ostateczny kształt kryteriów zostanie ustalony w wyniku prac zespołu roboczego. Zatwierdzenie i aktualizacja lokalnych kryteriów to zadanie przypisane do Walnego Zebrania Członków. Zmiana kryteriów odbywa się zgodnie z zasadami zmiany kryteriów, a także z zachowaniem ich mierzalności.

Dobór kryteriów został dokonany zgodnie z opisem procesu partycypacji przedstawionym w Rozdziale III. LSR. LGD „Równiny Wołomińskiej” tworzy LSR wspólnie z mieszkańcami z obszaru w odpowiedzi na ich potrzeby, żeby wspierać zrównoważony rozwój. Wraz z pojawianiem się nowych czynników zewnętrznych może wystąpić potrzeba

ich zmiany lub lepszego dostosowania. Przygotowanie i aktualizacja lokalnych kryteriów wyboru z wykorzystaniem partycypacyjnych metod, zapewnia wszystkim interesariuszom realny wpływ na wybór operacji, które będą realizowane w ramach LSR. Takie podejście zapewnia pełną inkluzywność.

W/w. zasady obowiązują również procedury wyboru i oceny Grantobiorców. Uwzględniają kryteria wyboru Grantobiorców w ramach projektów grantowych, wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.

Matryca logiczna powiązania lokalnych kryteriów wyboru i przedsięwzięć

Nazwa kryterium obowiązkowego	1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6
kryterium obowiązkowe	1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6
objęte oddolnymi koncepcjami inteligentnej wsi – możliwość wyboru przez LGD najlepszych koncepcji, w ramach których projekty będą premiowane lub premiowanie projektów z każdej koncepcji, na przygotowanie której LGD zarezerwowała środki LSR,-										X		
zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,	X	X										
dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji,									X			
realizowane przez młode kobiety prowadzące/współprowadzące gospodarstwo rolne w ramach zakresu rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,			X									
realizowane w partnerstwie (z wyłączeniem operacji, które z zasady są realizowane w partnerstwie np. operacje w zakresie tworzenia albo rozwoju KŁŻ),	X	X					X				X	
zintegrowane (łącznie różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności).	X	X					X				X	
innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru),		X									X	
wykorzystujące lokalny potencjał (najlepiej endemiczny) tj. np. zasoby naturalne, w tym przyrodnicze, lokalizację, dziedzictwo lokalne, w tym kulinarne, popyt na szczególnego rodzaju usługi (np. srebrna gospodarka lub usługi opiekuńcze nad dziećmi itp.,								X			X	
zapewniających utworzył deklarowanych nowych miejsc pracy oraz zatrudnianie na nich pracowników, jeżeli taką deklarację złożył wnioskodawca w celu uzyskania dodatkowych punktów za spełnienie kryteriów wyboru (jeżeli dotyczy).	X											

kryterium dodatkowe	1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6
Premiowanie Wnioskodawców, którzy mają mieszkałą / funkcjonują / prowadzą działalność na obszarze LSR dłużej niż	X	X						X	X		X	
Premiowanie projektów realizowanych w miejscowościach o mniejszej liczbie mieszkańców							X					
Premiowanie projektów, które uzyskały dofinansowanie ze środków PROW 2014-2020 / PROW 2007-2013							X					
Premiowanie Wnioskodawców, którzy mają doświadczenie w realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych												
Premiowanie projektów, którzy będą obejmować swoim zakresem obszar więcej niż 1 gminy (większa integracja, włączenie, szersza efektywność itp.) i								X	X		X	
Premiowanie Wnioskodawców, którzy korzystali ze skutecznych konsultacji z Biurem LGD	X	X	X				X	X	X	X	X	
Premiowanie Wnioskodawców, którzy uczestniczyli w szkoleniu zorganizowanym przed prowadzonym naborem	X	X	X									
Premiowanie Wnioskodawców, którzy braku udział w wydarzeniach/spotkaniach lub innych formach aktywności oferowanych przez LGD w ramach Planu komunikacji (nie dotyczy wydarzeń otwartych / wizyt na stronie internetowej)												
Premiowanie projektów przyczyniających się do utworzenia miejsca pracy	X	X										
Premiowanie projektów, w których wykazano wyższą niż minimalna wysokość wkładu własnego												
Premiowanie projektów, w których wykazano niższą niż maksymalna dostępna kwota pomocy												
Premiowanie projektów, które będą realizowane w krótszym niż maksymalny czasie realizacji operacji wynikającym z Wytycznych												
Preferowanie wnioskodawców posiadających doświadczenie lub kwalifikacje w zakresie odpowiednim do zakresu projektu												
Premiowanie operacji, które mają na celu kultywowanie lokalnych tradycji / lokalnego dziedzictwa / integracji społeczności lokalnej / włączeniu społecznemu / innych elementów								X			X	
Premiowanie operacji, które są dedykowane osobom młodym, seniorom, osobom w niekorzystnej sytuacji									X			

Premiowanie operacji, które będą uwzględniać promocję LGD, zgodnie z wymogami określonymi w Księdze wizualizacji PS dla WPR na lata 202-2027 oraz zostanie przekazana informacja o projekcie sporządzona wg wzoru określonego przez LGD do utworzenia bazy projektów / wnioskodawców	X	X	X					X	X	X		X	
Odpowiedzialność społeczna – po zrealizowaniu projektu beneficjent zobowiązuje się do wykonania bezpłatnie usługi związanej z projektem na rzecz lokalnej społeczności													
Wykazanie spójności, komplementarności lub synergii z innymi projektami z obszaru LSR	X	X						X					

Legenda

1.1, 1.2 ..., 2.1, 2.2 – kody przedsięwzięć

1a) rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne

1b) rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej

2a) rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania gospodarstw agroturystycznych,

2b) rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania zagród edukacyjnych,

2c) rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania gospodarstw opiekuńczych,

3. rozwój współpracy poprzez tworzenie i rozwijanie KŁŻ,

4. poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych oraz operacji w zakresach wymienionych w punktach 1-3,

5. przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi,

6. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej,

7. kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych,

8a) włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji poprzez realizację operacji nie inwestycyjnych na rzecz grup osób wymagających włączenia,

8b) włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji poprzez realizację operacji inwestycyjnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych,

9. ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.

KRYTERIUM INNOWACYJNOŚĆ.

1) Definicja

Innowacyjność – to zmiana mająca na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Przyjęta definicja najpełniej odpowiada specyfice obszaru i rodzajom planowanych do wdrożenia przedsięwzięć. Ponadto, jest precyzyjna i nie budzi wątpliwości w zakresie interpretacji. LGD, mając na uwadze doświadczenia

okresu 2014-2020 oraz fakt, że duża liczba wnioskodawców wykazywała w swoich działaniach elementy innowacyjności zamierza wykorzystać ten potencjał i nadal zachęcać i motywować beneficjentów do szukania i wdrażania rozwiązań innowacyjnych.

Mieszkańcy obszarów wiejskich mają coraz większą świadomość znaczenia innowacji i dlatego chętniej korzystają z oferty usług/ produktów, które są niespotykane na danym obszarze. Stąd potrzeba stopniowalnej oceny innowacyjności aby LGD mogła dokonać wyboru operacji innowacyjnych w najwyższym stopniu tj. kreatywnym. Po analizach dostępnych definicji innowacyjności przyjęto definicję wynikającą z dokumentacji konkursowej, która najbardziej obiektywnie odzwierciedla specyfikę obszaru objętego LSR oraz zapewnia możliwość wyboru projektów innowacyjnych, znacząco oddziałujących na dane przedsięwzięcie.

2) Badanie innowacyjności będzie dotyczyć następujących przedsięwzięć:

- **P.1.1; P.1.2.;** w których pojawią się **innowacyjne biznesowe** (w zakresie usług komercyjnych, w tym gospodarka doświadczeń)
- **P.2.4** w którym pojawią się innowacje społeczne i biznesowe (przygotowanie koncepcji smart village)

Wdrożenia innowacji w ww. zakresach będzie obejmować:

- zwiększenie funkcjonalności, użyteczności produktów i usług, lub
- unowocześnienie przestarzałych systemów, lub
- udoskonalenie technologii, lub
- usprawnienie komunikacji międzyludzkiej, lub
- optymalizację czasu pracy, lub
- ochronę środowiska naturalnego.

3) Oczekiwany wpływ innowacji na rozwój obszaru LSR to:

1) innowacje społeczne

- aktywizacja i integracja osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji
- włączenie społeczne, cyfrowe i inne seniorów oraz osób z niekorzystnej sytuacji
- wzrost aktywności społecznej do działania, kreatywne podejście do odgrywania nowej roli lub relacji w społeczeństwie
- wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

2) innowacyjne biznesowe:

- wpływ na wzrost gospodarczy; zwiększanie wydajności, przy takich samych nakładach; wzrostu wydajności wpływa na wzrost dostępności, co powoduje, że lokalna gospodarka się rozwija.
- osiągnięcie przewagi konkurencyjnej, najlepiej trwałej (strategicznej w obszarze produktu/usługi, sposobu obsługi klienta, konkurencyjnej ceny opartej na przewadze kosztowej, strategii jakości oferowanego produktu/usługi,
- wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Pozwoli to odróżnić zmiany, które nie będą innowacyjnością od innowacji, które będą powodować oczekiwaną zmianę.

4) Ocena innowacyjności będzie stopniowalna i zapewni możliwość uzyskania punktów:

- a) Maksymalna liczba punktów będzie dotyczyć **projektów kreatywnych** (powstających w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczy nowych na obszarze LSR produktów, usług, procesów lub organizacji).
- b) Znacznie niższa liczba punktów będzie dotyczyć **projektów imitujących** (wzorowanych na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji, obejmują nowy sposób wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych)
- c) Braku możliwości przyznania punktów dla **innowacji pozornych**, które obejmują drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

5) Opis metod wdrożenia zdefiniowanych innowacji:

- **P.1.1.; P.1.2.** – konkurs – operacje klasyczne / operacje własne,
- **P.2.4.** - projekt granatowy na przygotowanie koncepcji smart village

6) Animowanie do wdrażania innowacji:

Wdrożenie innowacji w powyższych obszarach będzie możliwe dzięki zastosowaniu całego wachlarza zachęt w tym kierunku. Będziemy wykorzystywać następujące mechanizmy: doradztwo biura LGD, animowanie poprzez promocję dobrych praktyk (również w tworzonej bazie projektów na stronie internetowej LGD i w mediach społecznościowych), identyfikacja korzyści płynących z rozwiązań innowacyjnych zwłaszcza w sferze biznesowej i społecznej, animowanie, sieciowanie i wdrożenie skutecznych „mechanizmów wymiany doświadczeń i nawiązywania współpracy.

Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru

- 1) Z inicjatywą zmian w lokalnych kryteriach wyboru może wystąpić Członek LGD „Równiny Wołomińskiej”, Członek Rady LGD „Równiny Wołomińskiej”, Członek Zarządu, Członek Komisji lub mieszkaniec obszaru LSR.
- 2) Wniosek/propozycja zmiany lokalnych kryteriów wyboru zawiera nazwę wprowadzanego /aktualizowanego /likwidowanego kryterium oraz uzasadnienie zmiany. Wniosek o wprowadzenie/zmianę nowego kryterium powinien również uwzględniać propozycję minimalnej i maksymalnej liczby punktów przyznawanych za to kryterium lub wagę tego kryterium w odniesieniu do pozostałych.
- 3) Zmiana kryteriów może również nastąpić na wniosek ZWM lub innych organów kontrolnych.
- 4) Zgłaszanie wniosków i uwag od mieszkańców lub uprawnionych podmiotów w zakresie zmian lokalnych kryteriów wyboru będzie odbywać się w trybie ciągłym.
- 5) Modyfikacja kryteriów nie może prowadzić do usunięcia kryteriów obowiązkowych z punktu widzenia realizacji PS dla WPR na lata 2013-2027.
- 6) Weryfikacji zasadności otrzymanych propozycji będzie dokonywał Zarząd w okresie kwartalnym, chyba że zmiana zostanie zainicjowana wskutek rekomendowania ZWM lub ustaleń pokontrolnych. Zarząd będzie się posiłkować pracą zespołów roboczych.
- 7) W przypadku uznania zasadności proponowanych zmian kryteriów Biuro LGD będzie zobowiązane do opracowania nowych kryteriów i kart oceny, które będą konsultowane w trybie konsultacji społecznych, z uwzględnieniem zasad partycypacji jak w przypadku tworzenia kryteriów (jeśli będzie to możliwe i zasadne), jednak minimum przy zastosowaniu informacji zamieszczanych za pośrednictwem strony internetowej, tablicy ogłoszeń oraz w Biurze LGD „Równiny Wołomińskiej”.
- 8) Ocena trafności i adekwatności lokalnych kryteriów będzie przeprowadzana w ramach ewaluacji.
- 9) Wyniki badania mogą stanowić podstawę do wdrożenia procedury zmiany kryteriów.
- 10) Zmiana kryteriów nie jest możliwa w trakcie trwania konkursu.
- 11) Przesłanką do uruchomienia procedury zmiany kryteriów może być również zagrożenie realizacji LSR, np.: gdy osiągnięcie zakładanych wskaźników okaże się niemożliwe.

ROZDZIAŁ VIII. PLAN DZIAŁANIA

Lokalna Grupa Działania „Równiny Wołomińskiej w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027 może aplikować o środki w wysokości **2 500 000 €** na Wdrażanie LSR oraz **562 500 €** na Zarządzanie LSR. Kwota dostępnych środków obejmuje wkład EFRR, jak i wymagany wkład krajowy środków publicznych. W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju LGD zaplanowała terminy naborów i alokację środków w następujący sposób:

Na Cel 1. Lokalna przedsiębiorczość wykorzystująca potencjał i zasoby regionu w zakresie oferty usługowej, LGD planuje się przeznaczyć 1 000 000 €. Zostanie on zrealizowany poprzez przedsięwzięcia:

- 1.1. Rozwój oferty usługowej lokalnych przedsiębiorców, kwota 475 000 €; Termin naboru: I półrocze 2025r.
- 1.2. Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR, kwota 400 000 €; Termin naboru: I półrocze 2025r.
- 1.3. Podejmowanie lub rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w małych gospodarstwach, kwota 125 000 €; Termin naboru: I półrocze 2025r.

Na Cel 2. Aktywizacja, integracja i włączenie lokalnej społeczności z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi i zasobów obszaru LSR, 1 500 000 €, Zostanie on zrealizowany poprzez przedsięwzięcia:

- 2.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej w celu poprawy jakości życia, kwota 1 000 000 €; Termin naboru: I półrocze 2024r.
- 2.2. Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje, edukację lub przyrodę, kwota 437 500 €; Terminy: Granty II półrocze 2024r.; Konkurs I półrocze 2026r.

2.3. Zrównoważony rozwój społeczny z uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji, kwota 20 000 €; Termin naboru: I półrocze 2026r.

2.4. Innowacyjne koncepcje Inteligentnych wsi, w wysokości 5 000 €; termin naboru: II półrocze 2024r.

2.5. Rozwój marki turystycznej/lokalnej obszaru LSR (wytyczenie szlaku, warsztaty, wyjazd studyjny, mapa interaktywna), kwota 37 500 €. Termin naboru: I półrocze 2026r.

ROZDZIAŁ IX. PLAN FINANSOWY LSR

Podstawowym źródłem finansowania Budżetu LSR będzie Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W nowym okresie programowania będzie on realizował cele PS dla WPR na lata 2023-2027. Zgodnie z założeniami przyjętymi przez województwo mazowieckie LSR będzie jednofunduszowa.

Przy konstruowaniu budżetu uwzględniono założenia dotyczące wysokości wsparcia i zakładanego poziomu dofinansowania opisane w poprzednich rozdziałach, rozkład finansowania przedsięwzięć w poszczególnych latach w odniesieniu do określonych w umowie ramowej kamieni milowych. Wielkość środków na realizację LSR wyznaczono zgodnie z zasadami, tj. w powiązaniu z liczbą ludności wg stanu na 31.12.2020 r.

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzą będą głównie z 3 źródeł, w tym:

- środki EFRROW,
- środki budżetu państwa,
- wkład własny jednostek sektora finansów publicznych będący wkładem krajowych środków publicznych.

Dodatkowym źródłem finansowania będą również środki z FEM (Fundusze Europejskie Mazowsza), a także środki własne Beneficjentów, wykazywane w zakresach wsparcia, w których wymagany jest udział wkładu własnego. W lokalnych kryteriach wyboru LGD określi zasady premiowania projektów, w których wkład własny będzie przekraczać minimalną intensywność pomocy określoną lub kwota pomocy będzie niższa od maksymalnej.

Planowana wysokość środków na komponent Wdrażanie LSR i Zarządzanie LSR jest zgodna z limitami określonymi w ramach Konkursu na Wybór LSR. Wysokość dostępnego budżetu została odzwierciedlona w załączniku: **Formularz 3: Budżet LSR**. Liczba ludności na obszarze objętym LSR wynosi 86 580 osób (wg stanu na 31.12.2020 r.), co pozwala aplikować w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) o środki w wysokości 2 500 000 € na Wdrażanie LSR oraz 562 500 € na Zarządzanie LFS. Kwota dostępnych środków obejmuje wkład EFRROW, jak i wymagany krajowy wkład środków publicznych. Szczegółowy Plan wykorzystania budżetu LSR został zaplanowany w załączniku **Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR**.

W **Formularzu 2: Plan działania** przedstawione zostały planowane do realizacji przedsięwzięcia ze wskazaniem Programu, w ramach którego te przedsięwzięcia będą realizowane, a **Formularzu 4: Plan wykorzystania budżetu LSR** – przedstawiono harmonogram realizacji wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć w poszczególnych latach.

LSR będzie finansowana ze środków EFRROW w ramach PS WPR 2023-2027. Wsparcie będzie skierowane do organizacji pozarządowych, jednostek sektora finansów publicznych, mikro i małych przedsiębiorców, rolników i ich grup oraz mieszkańców obszarów wiejskich. Przyjęte założenia zapewniają realizację długookresowych celów LSR. Wpłynie to na wzrost dostępności oferty usług komercyjnych na obszarze LSR oraz poprawę warunków życia poprzez zwiększenie dostępu do niekomercyjnej infrastruktury, kształtowanie świadomości społeczno-obywatelskiej oraz zwiększenie włączenia mieszkańców, poprzez wykorzystanie innowacyjnych narzędzi.

Założeniem planowanych celów i przedsięwzięć, które będą finansowane w ramach EFRROW jest sukcesywne budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Zaproponowane w ramach LSR cele Lokalna przedsiębiorczość wykorzystująca potencjał i zasoby regionu w zakresie oferty usługowej oraz Aktywizacja, integracja i włączenie lokalnej społeczności z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi i zasobów obszaru LSR zostaną wdrożone dzięki bezpośredniemu wsparciu finansowemu EFRROW. Przedstawiony Plan działania jest w bezpośredni sposób powiązany z celami i przedsięwzięciami.

Na Cel 1 Lokalna przedsiębiorczość wykorzystująca potencjał i zasoby regionu w zakresie oferty usługowej, planuje się przeznaczyć 1 000 000 €. Zostanie on zrealizowany poprzez przedsięwzięcia:

1.1. Rozwój oferty usługowej lokalnych przedsiębiorców, w wysokości 475 000 €;

1.2 Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR, w wysokości 400 000 €;

1.3 Podejmowanie lub rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w małych gospodarstwach, kwota 125 000 €.

Powiązania celu z budżetem oraz Planem działania:

Obszary LGD „Równiny Wołomińskiej” są terenami o ciekawym i nie do końca wykorzystanym potencjale turystycznym o charakterze przyrodniczym. Walory środowiska przyrodniczego decydują także o atrakcyjności turystyczno-wypoczynkowej regionu stając się ważnymi stymulatorami rozwoju gospodarczego. Alokacja w ramach celu będzie przeznaczona na rozwój przedsiębiorczości, w tym gospodarki turystycznej. Równolegle planowane są działania mające za zadanie ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru poprzez projekty społeczne i inwestycyjne. Racjonalne rozłożenie planowanych naborów, których koniec jest przewidziany na 2027r. spowoduje, że wszystkie grupy interesu będą miały możliwości przygotowania wniosków.

Intensyfikacja naborów w ciągu trzech pierwszych lat wdrażania LSR pozwoli na znacznie szybsze osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Realizacja poszczególnych naborów w sposób zamierzony została zaplanowana na początek wdrażania LSR. Przewidziane są inwestycje podnoszące jakość istniejącej infrastruktury lub podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej. Przedsięwzięcia w tym zakresie stanowią będą bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców obszaru LGD.

Na cel 2. Aktywizacja, integracja i włączenie lokalnej społeczności z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi i zasobów obszaru LSR , 1 500 000 €, Zostanie zrealizowany poprzez przedsięwzięcie:

2.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej w celu poprawy jakości życia, w wysokości 1 000 000 €;

2.2 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje, edukację lub przyrodę, w wysokości 437 500 €;

2.3. Zrównoważony rozwój społeczny z uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji, w wysokości 20 000 €;

2.4. Innowacyjne koncepcje Inteligentnych wsi, w wysokości 5 000 €;

2.5. Rozwój marki turystycznej/lokalnej obszaru LSR (wytyczenie szlaku, warsztaty, wyjazd studyjny, mapa interaktywna), w wysokości 37 500 €.

Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich w kontekście dostępu do atrakcyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, turystycznej wymaga od wnioskodawców przemyślanej strategii w stosunku do potrzeb i planowanych zakresów operacji. W przypadku LGD „Równiny Wołomińskiej” takie podejście jest bardzo przemyślane i racjonalne idące w kierunku budowy ciekawej oferty turystycznej dla mieszkańców stolicy i okolic i obejmujące popularną formę aktywności w postaci turystyki konnej. Jak wynika z konsultacji i ankiet mała infrastruktura publiczna jest bardzo pożądanym rezultatem, dlatego przygotowana alokacja pozwoli na sprawiedliwy i równomierny podział dotacji. Dzięki unijnemu wsparciu uda się zrealizować cele i szereg przedsięwzięć rozwoju dla obszaru LSR. Wsparciem zostaną objęci także seniorzy, osoby młode do 25 roku życia i znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, tak aby poprzez działania aktywizacyjne i integracyjne mogły się czuć związane z lokalną społecznością. Dopełnieniem strategii będą opracowania w postaci inteligentnych strategii Smart Village dla miejscowości, w celu nadania im nowych inspiracji i kierunków rozwoju. Dlatego aby potwierdzić, że obszar LSR jest atrakcyjnym miejscem do życia, zamieszkania, pracy, wypoczynku czy prowadzenia działalności, należy dołożyć starań, aby realizacja operacji powiodła się i dawała szansę wszystkim interesariuszom. Zaplanowana alokacja będzie miała pozytywny wpływ na wsparcie organizacji pozarządowych oraz włączenie i integrację społeczną. Planowane do podjęcia działania miękkie mają przyczynić się do podniesienia świadomości i kompetencji uczestników.

ROZDZIAŁ X. MONITORING I EWALUACJA

W rozdziale opisano zasady i procedurę monitoringu oraz ewaluacji, główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty (osoby) odpowiedzialne za proces monitoringu i ewaluacji. Monitoring i ewaluacja są kluczowymi elementem wdrażania LSR. Stanowią główne źródła informacji o efektach wdrażania LSR. Wyniki badań pozwalają poznać i zrozumieć przyczyny przebiegu procesu. Efekty ewaluacji mogą być podstawą do wprowadzania korekt w bieżącym funkcjonowaniu lub zainicjowania zmian w LSR lub innych dokumentach np. procedurach, kryteriach. Biorąc pod uwagę wcześniejszą przydatność badań, uczestniczyliśmy w kilku spotkaniach roboczych z lokalnymi

grupami działania z różnych województw, w wyniku czego wypracowano rozwiązania horyzontalnych, użyteczne na poziomie LGD „Równiny Wołomińskiej”. Stanowi to wartość dodaną Podejścia Leader, w szczególności dzięki wykorzystaniu efektu sieciowania i współpracy. Wypracowane założenia zostały skonsultowane w trakcie budowy LSR w szczególności podczas otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych, w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD oraz w trakcie prac grupy roboczej. Rozwiązania uwzględniają doświadczenia LGD „Równiny Wołomińskiej” z poprzednich perspektyw programowych i bazują na dobrych praktykach.

Podstawowe zasady monitoringu i ewaluacji.

Monitoring jest narzędziem do systematycznego pozyskiwania, analizowania oraz wykorzystywania informacji dla celów kontroli, zarządzania i podejmowania decyzji. Zapewnia identyfikację bezpośrednich efektów wdrażania LSR obejmujących dane ilościowe i jakościowe na temat funkcjonowania LGD „Równiny Wołomińskiej” oraz stanu realizacji LSR w aspekcie finansowym i rzeczowym. Pozwala również ocenić postęp w zakresie osiągania wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do celów i przedsięwzięć. Głównym celem monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej LSR.

Monitoring opiera się na zasadach: wiarygodności, aktualności, obiektywności, koncentracji, realizmu, koordynacji informacji i elastyczności.

Zebrane dane i informacje będą odnoszone do założeń bazowych (wartości założonych w momencie rozpoczęcia wdrażania LSR), wskaźników pośrednich (przedstawiających pożądane wartości na konkretnym etapie wdrażania LSR – tzw. kamieni milowych) oraz wskaźników docelowych (ostatecznych rezultatów jakie ma przynieść wdrażanie LSR).

Realizacja badań monitoringowych pozwoli na odniesienie wyników do oczekiwań oraz ocenę adekwatności wykorzystanych zasobów do uzyskanych efektów.

Monitoring będzie miał na celu: usprawnianie procesów zarządczych, bieżące kontrolowanie stanu wdrażania LSR, przewidywanie lub identyfikację pojawiających się problemów, optymalizowanie wykorzystanych zasobów, weryfikowanie zgodności przebiegu wdrażania z planowanymi zamierzeniami.

Ewaluacja jest procesem prowadzonym w celu ustalenia efektywności pomocy pochodzącej ze środków UE (efektywności wdrażania LSR) oraz oszacowania poziomu jej oddziaływania w odniesieniu do założeń LSR, zakresów tematycznych czy też analizy wpływu na poszczególne problemy oraz potrzeby zidentyfikowane w diagnozie obszaru. Zapewnia ustalenie związków przyczynowo skutkowych między podejmowanymi działaniami, a uzyskanymi rezultatami, zwłaszcza w ujęciu długookresowym. Będzie obejmować badanie wartości oraz cech LSR z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu oceny jej efektów oraz wykorzystania nabytej wiedzy w kolejnym okresie. Jednym z głównych celów ewaluacji będzie ocena rzeczywistych i spodziewanych efektów. Ewaluacja będzie próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły pożądane efekty w odniesieniu do wykorzystanych zasobów. W procesie ewaluacji będą stosowane następujące kryteria: trafność / adekwatność / odpowiedniość; efektywność / wydajność; skuteczność; użyteczność; trwałość.

W procesie wdrażania LSR na lata 2023-2027 zostaną wykorzystane następujące działania ewaluacyjne:

- **autoewaluacja** (self-evaluation), tj. ocena stopnia realizacji LSR i osiągniętych lub osiągniętych efektów. Będzie wykonywana przez pracowników biura LGD, na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu i sprawozdawczości oraz innych elementów poddanych procesowi oceny. W procesie będzie możliwy udział ekspertów zewnętrznych. Kluczowy będzie partycypacyjny charakter badania, z wykorzystaniem adekwatnych do zakładanych celów metod partycypacji stosowanych przy przygotowaniu i aktualizacji LSR. Rzetelna ocena efektywności wdrażania LSR będzie również oparta o ocenę stanu realizacji zobowiązań oraz wyników badań monitoringowych. Podsumowaniem badania będzie warsztat strategiczny, przeprowadzany np. w formie warsztatu refleksyjnego, z udziałem kluczowych grup interesu zidentyfikowanych na obszarze objętym LSR oraz osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji. Podsumowaniem badania mogło być wydanie Zarządowi rekomendacji, który będzie przedstawił propozycje podejmowanych działań zaradczych z propozycją sposobu ich wdrożenia i terminami wykonania.

- **ewaluacja zewnętrzna**, tj. ocena zlecona zewnętrznemu wykonawcy z doświadczeniem w zakresie badań LSR). Badanie ex-post zostanie wykonane po zakończeniu realizacji LSR, do końca 2028 r. (maksymalnie do połowy 2029 r.). Badanie będzie miało charakter całościowy w kontekście postawionych pytań ewaluacyjnych. Do analizy

zostaną wykorzystane dostępne metody i techniki badawcze, adekwatne do zakresu badania, obszaru i uczestników. Dzięki temu możliwe będzie zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału oraz wypracowanie rekomendacji na poziomie eksperckim. Wykorzystana zostanie przede wszystkim koncepcja triangulacji metodologicznej, zapewniająca zróżnicowanie źródeł danych, metod i perspektyw badawczych. Kluczowy będzie również partycypacyjny charakter badania na każdym jego etapie, z wykorzystaniem metod partycypacji stosowanych przy przygotowaniu i aktualizacji LSR. Rzetelna ocena efektywności wdrażania LSR będzie również oparta o ocenę stanu realizacji zobowiązań oraz wyników badań monitoringowych oraz przy uwzględnieniu wyników ewaluacji wewnętrznych on-going. Badanie ewaluacyjne ex-post będzie obejmowało w szczególności ocenę, na ile udało się osiągnąć założone cele, ocenę skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływanie) LSR oraz ich trwałość. Będzie ona dotyczyła następujących obszarów badawczych: ocena wpływu na cel/cele LSR; kapitał społeczny, przedsiębiorczość, współpracę, osoby młode, seniorów oraz w niekorzystnej sytuacji, innowacyjność, funkcjonowania LGD, proces wdrażania oraz wartość dodaną podejścia LEADER i innych (jeśli zajdzie taka potrzeba). Ewaluacja zewnętrzna może objąć kilka lub wszystkie LGD z terenu województwa.

Sposób wykorzystania wyników z monitoringu i ewaluacji

Informacje uzyskane w wyniku badań oraz podejmowane działania zaradcze (jeśli wystąpi taka potrzeba) zapewnią między innymi terminowe i skuteczne wdrażania LSR, odpowiednią jakość stosowanych procedur, lokalnych kryteriów wyboru, wyższą użyteczność podejmowanych działań komunikacyjnych, czy jakość świadczonych przez LGD „Równiny Wołomińskiej” usług. Dzięki temu możliwe będzie osiągnięcie założeń LSR w optymalnym zakresie. Wyniki badań mogą stać się przesłanką do zmiany zasad funkcjonowania LGD „Równiny Wołomińskiej”, zmiany LSR, w szczególności w zakresie aktualizacji problemów lub potrzeb oraz dostosowania budżetu, wskaźników lub innych założeń do zmieniających się warunków otoczenia LSR.

Wnioski i rekomendacje z prowadzonych badań będą podstawą do podejmowania działań zaradczych, jeśli pojawiłoby się zagrożenie nie osiągnięcia kamieni milowych określonych w umowie ramowej, czy poziomów realizacji wskaźników produktu i rezultatu. Istotna będzie również ocena poziomu zainteresowania potencjalnych beneficjentów wsparciem przewidzianym w LSR. Będzie to przesłanką do podejmowania decyzji o jej aktualizacji.

W przypadku wykrycia istotnych problemów na etapie wdrażaniem lub zarządzania LSR, LGD „Równiny Wołomińskiej” przygotuje i wdroży program naprawczy. Program ten zostanie stworzony przy udziale pracowników Biura, Członków organów LGD oraz pozostałych Członków LGD „Równiny Wołomińskiej”. Będzie podlegać akceptacji w samorządzie województwa (poprzez np. akceptację zmienionej LSR).

Procedura ewaluacji i monitoringu

Procedura określa przebieg procesu monitorowania i ewaluacji.

Zakres procedury: Proces obejmuje czynności w zakresie monitoringu i ewaluacji od momentu wyboru LSR do etapu zakończenia jej wdrażania, tj do momentu publikacji Raportu z ewaluacji ex-post.

Założenie ogólne: Monitoring będzie procesem ciągłym, przy czym wyniki będą gromadzone półrocznie. Ewaluacja będzie prowadzona okresowo. W ramach ewaluacji on-going raporty będą sporządzane w kwartale następującym po roku, którego badanie on-going dotyczy. W przypadku ewaluacji ex-post raport powstanie po realizacji LSR lub na końcowym etapie jej wdrażania. W sytuacji wystąpienia istotnych czynników zakłócających możliwe będzie wykonanie dodatkowego badania marketingowe w danym kwartale.

Osoby odpowiedzialne: Nadzór nad procesem monitoringu i ewaluacji będzie sprawować Zarząd. Realizacja lub koordynacja procesu monitoringu i ewaluacji on-going będzie prowadzona przez pracowników Biura LGD lub przez wybranego koordynatora lub eksperta zewnętrznego (jeśli Zarząd uzna potrzebę jego wyznaczenia). Proces ewaluacji ex-post będzie prowadzony przez doświadczoną firmę zewnętrzną.

Przebieg procedury:

1. Zarząd określa częstotliwość badań monitoringowych lub ewaluacyjnych, ich zakres oraz sposób dokumentowania oceny.
2. Możliwe będzie wskazanie koordynatora lub wybór eksperta zewnętrznego, jeśli zajdzie taka potrzeba.

3. Biuro LGD określa czynności niezbędne do realizacji badań monitoringowych i w zakresie ewaluacji on-going, w tym dokonuje wyboru narzędzi adekwatnych do zakresu badania oraz sposobu pozyskania danych.
4. W procesie monitoringu i ewaluacji wykorzystywane będą różnorodne narzędzia oraz partycypacyjne metody zapewniające zaangażowanie lokalnej społeczności, stosowane wcześniej przy przygotowaniu i aktualizacji LSR, żeby możliwa była kompleksowa analiza danych, zebranie reprezentatywnych opinii i wykorzystanie wniosków (będą wykorzystywane adekwatnie do potrzeb i oczekiwań odbiorców).
5. Biuro LGD może zwrócić się do Zarządu w sprawie zlecenia ocen / ekspertyz zewnętrznych.
6. Dane są gromadzone systematycznie, z zachowaniem śladu rewizyjnego. Wykorzystywane są do tego arkusze kalkulacyjne lub systemy informatyczne wspierające obsługę wniosków (jeśli będą dostępne).
7. Przeprowadzone badania ewaluacyjne obejmują co najmniej ocenę na ile udało się osiągnąć założone cele, ocenę skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływanie) LSR oraz ich trwałość.
8. Zakres monitoringu i ewaluacji oraz elementy podlegające ocenie zostały określane w Tabeli Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going / ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych.
9. Z badań monitoringowych / ewaluacyjnych powstają sprawozdania / raporty. Struktura sprawozdania / raportu stanowi odzwierciedlenie zakresu badania.
10. Sporządzane raporty roczne i raport z ewaluacji ex-post będą przedstawiane na Walnym Zebraniu Członków i podawane do publicznej wiadomości m.in. poprzez umieszczenie na stronie internetowej i udostępnione do wglądu w Biurze LGD (upowszechnienie wyników). Będzie to forma zachęty do dyskusji o działalności LGD „Równiny Wołomińskiej”.
11. W przypadku wydania rekomendacji Zarząd wskazuje osobę/osoby odpowiedzialne za ich realizację i określa terminy ich wdrożenia.
12. Monitorowaniem terminowości realizacji rekomendacji zajmuje się Biuro LGD. Jeśli wdrożenie rekomendacji nie będzie możliwe w wyznaczonym terminie, uzasadniony wniosek w tym zakresie będzie przedstawiany Zarządowi do akceptacji. Poza zmianą terminu może być konieczne podjęcie dodatkowych działań warunkujących wykonanie rekomendacji.
13. Za realizację rekomendacji lub uzasadnienie przyczyn odstąpienia od ich realizacji odpowiada Zarząd.
14. Zakończeniem procesu monitorowania i ewaluacji jest przedstawienie przez Zarząd na WZC raportu z ewaluacji ex-post wraz z informacją o poziomie wdrożenia rekomendacji.

Wykonawca badań monitoringowych oraz ewaluacji on-going (własna): Biuro LGD, z możliwością wsparcia przez ekspertów zewnętrznych lub zlecenia wykonania za zewnątrz dodatkowych ocen / ekspertyz.

Wykonawca badania ex-post: Firma zewnętrzna posiadająca doświadczenie w realizacji ewaluacji LSR.

Czas realizacji badania:

Dane monitoringowe będą zbierane w okresach półrocznych. W sytuacji wystąpienia zagrożeń w terminowej realizacji LSR Zarząd może podjąć decyzję o zwiększeniu częstotliwości lub zakresu badań, które będą adekwatne do zobowiązań wynikających z umowy ramowej, tj.:

- corocznej weryfikacji poziomów osiągnięcia wskaźników i możliwości osiągnięcia pozostałych założeń LSR i zobowiązań z umowy ramowej,
- w przypadku EFRROW: konieczności osiągnięcia 40% poziomu zakontraktowania budżetu do 30 czerwca 2026 r. (I kamień milowy) oraz 80% poziomu zakontraktowania budżetu do 31 grudnia 2027 r. (II kamień milowy).

Źródło danych.

Dane źródłowe będą pozyskiwane z dokumentacji własnej gromadzonej przez LGD „Równiny Wołomińskiej”, z samorządu województwa lub systemu informatycznego – jeśli będzie dostępny, z GUS oraz badań ankietowych. Istotnym źródłem będą bezpośrednie wywiady z beneficjentami, analiza pomysłów/inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców dotyczących funkcjonowania LGD „Równiny Wołomińskiej” i wdrażania LSR w ramach stworzonego systemu zachęt. Dla potrzeb badania mogą być prowadzone wizje lokalne w miejscach realizacji projektów /

grantów. Informacje będą pochodzić od różnych interesariuszy z obszaru LSR, żeby zastosować jak najszerszy poziom włączenia i uzyskać reprezentatywne wyniki.

Dane statystyczne dostarczą obiektywnych informacji na temat zmian w obszarze badania i jego otoczeniu. Będą obejmować zjawiska demograficzne, rynek pracy, lokalną gospodarkę oraz sytuację społeczną. Zakres analizy będzie również obejmować dane ilościowe o prowadzonych naborach, postępie rzeczowym, efektach realizacji Planu komunikacji, Planu szkoleń oraz dane finansowe. Dane będą dotyczyć tych elementów, które stanowią kluczowe zobowiązania wynikające z zawartych umów. Źródłem danych będą również badanie jakościowe, obejmujące w szczególności wywiady z Członkami LGD, pracownikami Biura LGD oraz przedstawicielami organów stowarzyszenia (Zarządu, Rady decyzyjnej, Komisji rewizyjnej) oraz odbiorcami pomocy. W badaniu będą uwzględnione opinie podmiotów, które nie uzyskały wsparcia. Wywiady będą prowadzone przy wykorzystaniu instrumentów adekwatnych do grupy interesariuszy, żeby włączyć do badania wszystkich zainteresowanych. Na potrzeby wywiadów zostaną przygotowane scenariusze wywiadów i ankiety dostosowane do różnych odbiorców. Zebrane dane będą wykorzystane nie tylko do oceny wdrażania LSR, ale będą podstawą do formułowania rekomendacji.

Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going / ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych.

I. Efektywność pracy Biura LGD i organów LGD, w tym jakość doradztwa, stan realizacji Planu komunikacji / Planu szkoleń oraz działań animacyjno-integracyjnych i wyłączeniowych skierowanych do lokalnej społeczności, dostępność Biura, sprawność podejmowania decyzji przez LGD oraz stosowanie obowiązujących przepisów i wytycznych – zarządzenie LSR

Podstawowe źródła danych: opinia przełożonego, ewentualnie wywiady z beneficjentami i Członkami LGD, badania ankietowe, wyniki kontroli, anonimowe ankiety, dokumentacja własna LGD,

Rodzaj i częstotliwość badania: M6 (Monitowanie w okresach półrocznych), E1 (ewaluacja on-going), EX (ewaluacja ex-post).

Analiza i ocena danych: Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków, ocena jakości prowadzonych działań i ich skuteczności w odniesieniu do założeń LSR, jakość doradztwa, adekwatność działań komunikacyjnych i szkoleniowych, zaangażowanie i chęć rozwiązywania problemów.

Kryterium: Efektywność

II. Postęp rzeczowy LSR w zakresie stopnia osiągnięcia mierzalnych wskaźników wykonalności celów – wdrażanie LSR

Podstawowe źródła danych: dokumentacja konkursowa, dane pozyskane z samorządu województwa, ankiety monitorujące / sprawozdania beneficjentów;

Rodzaj i częstotliwość badania: M6, E1, EX

Analiza i ocena danych: Stopień realizacji celów, przedsięwzięć, wskaźników; ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR; wpływ podejmowanych przez Biuro LGD działań na postęp rzeczowy; określenie stopnia realizacji poszczególnych operacji.

Kryterium: Skuteczność i użyteczność, trwałość.

III. Postęp finansowy w zakresie stanu realizacji budżetu w poszczególnych naborach i możliwości osiągnięcia kamieni milowych, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych wpływających na tempo kontraktacji oraz tempo realizacji projektów – wdrażanie i zarządzanie LSR

Podstawowe źródła danych: dokumentacja konkursowa, dane pozyskane z samorządu województwa, ankiety monitorujące / sprawozdania beneficjentów;

Rodzaj i częstotliwość badania: M6, E1, EX

Analiza i ocena danych: Stopień wykorzystania budżetu LGD przeznaczonego na wdrażanie w odniesieniu do podjętych środków, wpływ podejmowanych przez Biuro LGD działań na postęp finansowy, ocena trafności założeń finansowych LSR.

Kryterium: Skuteczność i użyteczność

IV. Harmonogram ogłaszanych konkursów oraz poziom zainteresowania beneficjentów ogłaszanymi naborami – wdrażanie i zarządzanie LSR

Podstawowe źródła danych: dokumentacja konkursowa, rejestr wniosków, rejestr doradztwa, listy obecności na spotkaniach szkoleniowych, licznik odwiedzin na stronie internetowej / na profilu w mediach społecznościowych;

Rodzaj i częstotliwość badania: M6, E1, EX

Analiza i ocena danych: Zgodność ogłaszanych konkursów z przyjętym harmonogramem, ocena stopnia realizacji zadań w ramach LSR

Kryterium: Efektywność

V. Efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, zainteresowanie stroną internetową LGD oraz profilem w mediach społecznościowych, udziałem w ofercie informacyjno-promocyjnej, czytelność i skuteczność przekazu, przepływ informacji – zarządzanie LSR

Podstawowe źródła danych: dokumentacja własna LGD, licznik odwiedzin na stronie internetowej / na profilu w mediach społecznościowych, listy obecności, dokumentacja zdjęciowa, ankiety, wywiady;

Rodzaj i częstotliwość badania: M6, E1, EX

Analiza i ocena danych: Ocena skuteczności przepływu informacji w stosunku do osiągniętych rezultatów, badanie efektów dotarcia do poszczególnych beneficjentów, liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD, skuteczność animacji lokalnej społeczności.

Kryterium: Skuteczność i efektywność

VI. Jakość procedur oceny i wyboru projektów oraz efektywności lokalnych kryteriów wyboru – wdrażanie LSR

Podstawowe źródła danych: dokumentacja własna LGD, dokumentacja konkursowa, wyniki kontroli, rejestr wniosków, rejestr umów, analizy wewnętrzne, ankiety ewaluacyjne, ankiety, wywiady;

Rodzaj i częstotliwość badania: E1, EX

Analiza i ocena danych: Sposoby i efektywność przepływu informacji, sprawność w podejmowaniu decyzji, skuteczność stosowania procedur, analiza zgodności oceny projektów z LSR, wg lokalnych kryteriów wyboru w odniesieniu do przyjętych zasad i Wytycznych, ocen jakości stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur

Kryterium: Skuteczność i trafność

VII. Postrzegania LGD w otoczeniu, ocena jakości partnerstwa – zarządzanie LSR

Podstawowe źródła danych: dokumentacja własna LGD, rejestr umów, ankiety ewaluacyjne, ankiety, wywiady,

Rodzaj i częstotliwość badania: E1, EX

Analiza i ocena danych: Skuteczność, użyteczność i trwałość wykorzystywanych narzędzi promocji Skuteczność, użyteczność i trwałość wykorzystywanych narzędzi promocji.

VIII. Identyfikację zmian w otoczeniu LSR i czynników zakłócających, żeby możliwe było podjęcie działań zaradczych – wdrażanie LSR

Podstawowe źródła danych: analiza danych GUS, dokumentacja własna LGD, ankiety, wywiady,

Rodzaj i częstotliwość badania: E1, EX

Analiza i ocena danych: Efektywność, trafność i trwałość aktywizacji lokalnej społeczności

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (aktualizacja, maj 2023 r.).
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, z późn. zm.)
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159-706)
4. ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943), zwanej dalej „ustawą RLKS”;
5. ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027,
6. ustawa z dnia 8 kwietnia 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. z 2023 poz. 412),
7. ustawa z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm.),
8. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
9. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze;
10. Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027.
15. Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).
16. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (2020 r.)
17. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030. (2019).
18. Projekt wytycznych szczegółowych dotyczących udzielania w wsparcia finansowego w ramach PS WPR dla interwencji I.13.1 LEADER w zakresie komponentu Wdrażanie LSR,
19. Projekt wytycznych szczegółowych dotyczących udzielania w wsparcia finansowego w ramach PS WPR dla interwencji I.13.1 LEADER w zakresie komponentu Zarządzanie LSR,
20. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.
21. Ewaluacja zewnętrzna ex-post, Warszawa 2023;
22. Program Rozwoju Gminy Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka, Tłuszcz, Wołomin, Zabrodzie, Zielonka;
23. Strategia Rozwoju Powiatu Wołomińskiego i Wyszakowskiego;
24. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego – Załącznik nr 1 do uchwały Nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 grudnia 2018 r.;
25. Statut, przyjęty Uchwałą XXXI/1/2023 z dn. 31.05.2023

Internet:

1. Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego, bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl>
2. Strona internetowa Geoportalu Krajowego, <https://www.geoportal.gov.pl>
3. Strona internetowa Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
	C.1 Lokalna przedsiębiorczość wykorzystująca potencjał i zasoby regionu w zakresie oferty usługowej		
475 000	P.1.1 Rozwój oferty usługowej lokalnych przedsiębiorców	mieszkańcy, jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorcy,	konkursy
400 000	P.1.2 Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR	mieszkańcy, jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorcy,	konkursy
125 000	P.1.3 Podejmowanie lub rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w małych gospodarstwach	mieszkańcy, jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorcy,	konkursy
	C.2 Aktywizacja, integracja i włączenie lokalnej społeczności z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi i zasobów obszaru LSR		
1 000 000	P. 2.1 . Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej w celu poprawy jakości życia	mieszkańcy, turyści	konkursy, granty
437 500	P. 2.2 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę, tradycje, obyczaje, edukację lub przyrodę	mieszkańcy, turyści	konkursy, granty
20 000	P. 2.3 Zrównoważony rozwój społeczny z uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji	mieszkańcy	granty
5 000	P. 2.4 Innowacyjne koncepcje Inteligentnych wsi	mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorcy	konkursy
37 500	P. 2.5 Rozwój marki turystycznej/lokalnej obszaru LSR (wytyczenie szlaku, warsztaty, wyjazd studyjny, mapa interaktywna)	mieszkańcy, turyści, organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorcy	konkursy, operacja własna

Załącznik nr 2

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nara-stająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nara-stająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nara-stająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nara-stająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nara-stająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nara-stająco	
C.1.	LOKALNA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ WYKORZYSTUJĄCA POTENCJAŁ I ZASOBY REGIONU W ZAKRESIE OFERTY USŁUGOWEJ													
Przedsięwzięcie P. 1.1 Rozwój oferty usługowej	1. Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0 szt.	0%	12 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.2 Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR	1. Liczba operacji polegających na podjęciu działalności gospodarczej	0 szt.	0%	20 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.3. Podejmowanie lub rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w małych gospodarstwach	1. Liczba operacji polegających na utworzeniu zagrody edukacyjnej lub gospodarstwa agroturystycznego	0 szt.	0%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR
	2. Liczba operacji polegających na rozwoju zagrody edukacyjnej lub gospodarstwa agroturystycznego	0 szt.	0%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	
C.2.	AKTYWACJA, INTEGRACJA I WŁĄCZENIE LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI Z WYKORZYSTANIEM INNOWACYJNYCH NARZĘDZI I ZASOBÓW OBSZARU LSR													
Przedsięwzięcie P.2.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej w celu poprawy jakości życia	1. Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury publicznej	9 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR
	2. Liczba doposażonych podmiotów w celu zwiększenia oferty czasu wolnego	11 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	
Przedsięwzięcie P.2.2 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wprowadzenie oferty opartej o lokalną historię, kulturę tradycje, obyczaje, edukację	1. Liczba wydarzeń w ramach zachowania dziedzictwa lokalnego	8 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR
	2. Liczba utworzonych lub zachowanych miejsc dziedzictwa lokalnego	0 szt.	0%	9 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	
Przedsięwzięcie P.2.3 Zrównoważony rozwój społeczny z uwzględnieniem ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji	1. Liczba przedsięwzięć aktywizacyjnych, w tym skierowanych do osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji	0 szt.	100%	0 szt.	100%	8 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.4 Innowacyjne koncepcje inteligentnych wsi	1. Liczba przygotowanych koncepcji Smart village	5 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR

Przedsięwzięcie P.2.5 Rozwój marki turystycznej / lokalnej obszaru LSR (wytyczenie szlaku, warsztaty, wyjazd studyjny, mapa interaktywna)	1. Liczba projektów stymulujących rozwój marki turystycznej / lokalnej obszaru LSR w oparciu o turystykę konną	0 szt.	0%	0 szt.	0%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR
	2. Liczba projektów stymulujących rozwój marki turystycznej / lokalnej w oparciu o zasoby obszaru LSR	0 szt.	0%	0 szt.	0%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	
	Wskaźnik rezultatu W.1.1(1)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	12 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.1.2(1)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	20 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.1.3(1)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	2 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.1.3(2)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	22 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.1(1)	0 szt.	☒	9 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.1(2)	0 szt.	☒	11 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.1(2)	0 szt.	☒	8 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.2(1)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.2(2)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	9 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.3(1)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	8 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.4(1)	0 szt.	☒	5 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.5(1)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	2 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.2.5(2)	0 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	2 szt.	☒	0 szt.	☒	0 szt.	☒	PS WPR
	Wskaźnik rezultatu W.1.2(2)	ND	☒	ND	☒	ND	☒	ND	☒	ND	☒	ND	☒	FEW

Załącznik nr 3

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art.34 ust.1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 500 000	0	0	2 500 000
Zarządzanie LSR (art.34 ust.1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	562 500	0	0	562 500
Razem	3 062 500	0	0	3 062 500

* Wysokość środków danego funduszu w RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego % udział w kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Załącznik nr 4

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	2024-12-31		2025-12-31		2026-06-30		2026-12-31		2027-12-31		2028-12-31		2029-12-31	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRRROW	1 025 000	41	2 025 000	81	2 500 000	100	0	100	0	100	0	100	0	100
EFS+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	1 025 000	41,00	2 025 000	81,00	2 500 000	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00	0,00	100,00